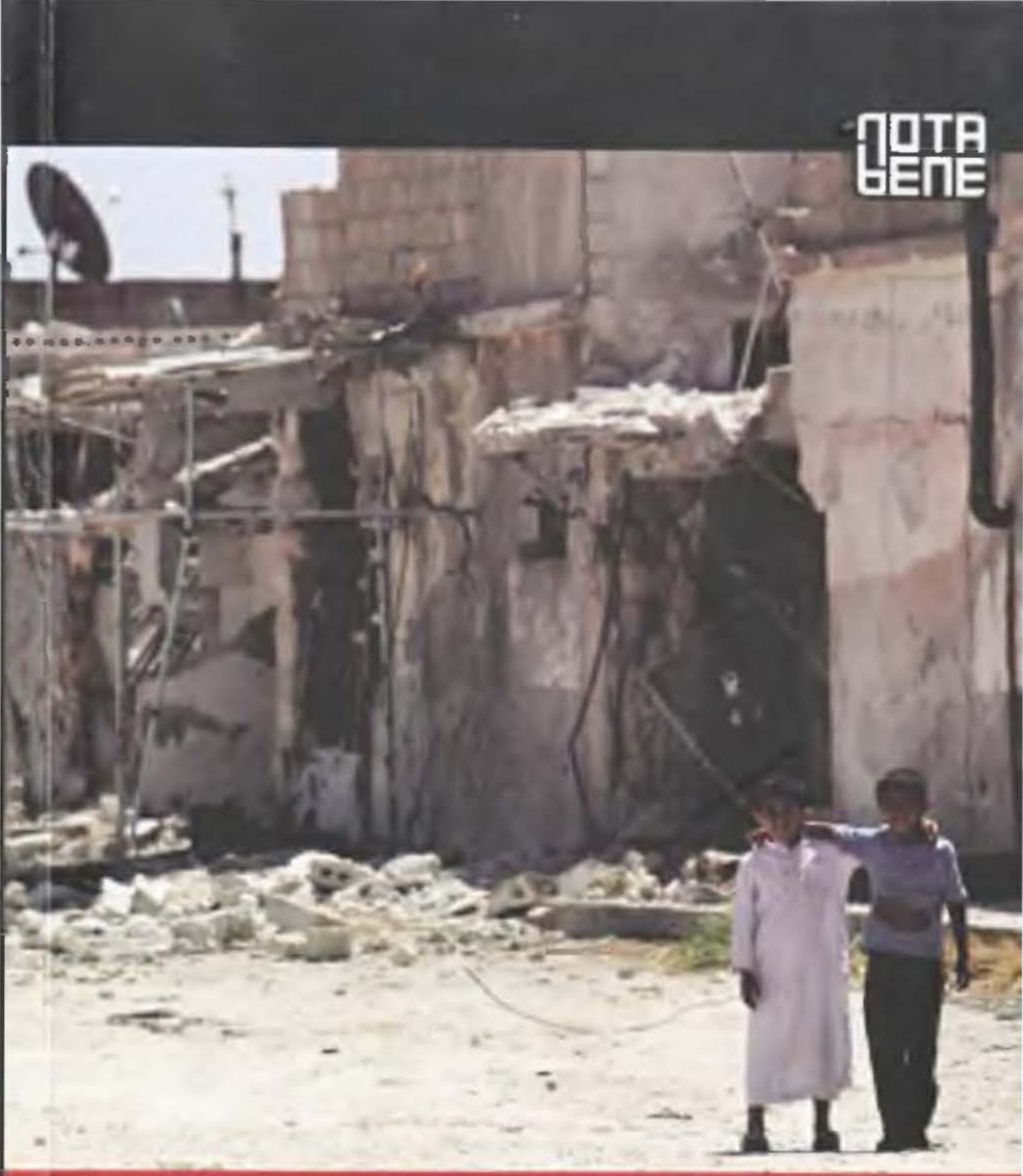

Suriye Denklemi

★ ★

Mustafa K. Erdemol

SURİYE DENKLEMİ

Mustafa K. Erdemol

NotaBene Yayınları

SURİYE DENKLEMİ

Yazar
Mustafa K. Erdemol

Kapak Fotoğrafı: Ümit Bektaş
Kapak Tasarımı: Canis Döşemeci Başsüllü
Dizgi: Ulaş Akyol

Baskı ve Cilt: Hermes Tanıtım Ofset Baskı Hiz. Kağ. Ltd. Şti.
Büyük Sanayi 1. Cad. No: 105 İskitler / ANKARA Tel: 0.312 384 34 32

1. Baskı
2013
ISBN : 978-605-5513-43-6

● www.notabeneyayinlari.com ● facebook.com/NotaBeneYayinlari ● twitter.com/NotaBeneYayin
© Renas Yayıncılık Matbaacılık Filmcilik Reklam Yazılım Donanım Bilişim San. ve Tic. Ltd. Şti.
Bankacı Sok. 18/1 Çankaya /Ankara Tel: 312 417 05 44

Mustafa K. Erdemol

1961 yılında İstanbul'da doğdu. Pertevniyal Lisesi'nden mezun oldu. İstanbul Üniversitesi'nde Felsefe, Londra Middlesex Üniversitesi'nde Politika ve Uluslararası İlişkiler eğitimi gördü. Gazeteciliğe 1979 yılında başladı. Çeşitli dergi ve televizyonların yanı sıra uzun yıllar Cumhuriyet Gazetesi'nin İngiltere temsilciliğini yaptı. Halen aynı gazetenin dış haberler servisinde çalışıyor.

Lordlar Kamarası'nda Taranmak Yasak, Bushçağı Yazıları, Aklını Yitiren Türkiye, Deri Değiştirmeden Yaşamak yayınlanmış diğer kitapları.

İçindekiler

Sunuş *Ergin Yıldızoğlu* 7

Önsöz 11

Yakın Tarih 19
- Büyük Suriye 19
- Bir Hoşgörü Ülkesi: Suriye 22
- Bir Ortadoğu Tilkisi: Hafiz Esad 23
- Beşar: Zoraki Başkan 28
- UW ve Yerli Ortakları 30

Suriye'ye Neden Saldırıyorlar? 35
- Çeşit Çeşit Muhalefet 40
- ABD'nin İstediği Muhalefet 40
- Kürtlerin Durumu 43
- Fark Edilmeyen(!) Müslüman Kardeşler 50
- Hariri Suikastının Zamanlaması 53

Rusya Neden Suriye'nin Yanında? 55
- İpler Kopma Noktasında 59
- Rusya-İsrail İlişkilerinin Etkisi 60

Şam'da 63
- BM Gözlemcisinden Çok Medya Mensubu 68
- Suriye Kazanacak 69

Krizin Vurduğu Kent Antakya 71
- "İktidar Bize Esad'mışız Gibi Davranıyor" 71
- Neden Pastane Çok? 72
- "Hayır Dediğimiz İçin" 73
- Nakliyecilik Ölürse 74
- Fuhuş İddiası 75
- Meclis Heyetine Bile İzin Yok 75

Türkiye'nin Derdi Ne? 77
- Su Savaşları Yalanı 80
- "Türkiye'nin Hatası" 81
- Annan Planı ve Türkiye 85
- Türkiye Hangi Muhalefeti Destekliyor 92
- Çatışıp Geliyoruz 93

Asıl Tehlike Mezhep Çatışması 97
Hatay'ı da Konuşacağız 99
Halk Terör İstemiyor 100
Halk Silahlanıyor, Azınlıklar Esad Yanlısı 101
Halep Neden Düşmüyor? 103
Suriye'nin Büyük Kozu Hizbullah 104
Nasrallah: Suriye'nin Füzeleriyle Vurduk 105

Sevgi Nefrete Dönüştü 107
Yapılanlar Unutulmaz 109
Hula Saldırıları 113
Northwood Operasyonu 114
Medya Yalanları 117
Kardeş Esad Bilmecesi 119
Suriyeli'den Çok Yabancılar 133

Son Suriye Gezisi İzlenimleri (Şubat 2013) 139
Reyhanlı Başlangıç 140
Yumuşama Olunca Saldırı Geldi 141
Türkmen Sığınmacılar Ateş Püskürüyor 141
Sosyal İşler Bakanı Şammat'tan Türklere Çağrı: "Yardım Kampanyalarına Aldanmayın" 142
Halk Örgütleniyor 143

ABD'nin Tutum Değişikliği 145
ABD ile Müttefiklerinin Bölgesel Planları, Planların Açmazları 147
Dakika Bir Gol Bir: ABD-Türkiye-Barzani Yönetimi Arasında Ayyuka Çıkan Sorunlar 148
Irak'taki Gelişmelerin Suriye'ye Dönük Yansımaları 154

Esad Devrilebilir mi? 159
Ekipman 160
Hava Gücü 161
İnsan Gücü 161
Organizasyon 162

Suriye'de Bundan Sonra Ne Olur? 165
60 Bin Asker 166
Esad'ın da Bir B Planı Var 167
Esad'ın Kontrolü Kaybetmesi Durumunda Oluşabilecek Diğer Seçenekler 168

Sonsöz Yerine 171

Sunuş

Karl Marx, ünlü VIII. Tez'de *"Toplumsal yaşam özünde pratiktir. Teoriyi gizemciliğe götür en tüm gizemler, akla uygun çözümlerini, insan pratiğinde ve bu pratiğin kavranmasında bulur."* [1] saptamasını yapar. Bu saptamanın ışığında bakınca, "Suriye" olayının, AKP döneminde Türkiye dış politikasına yön veren "Stratejik Derinlik" teorisinin, bundan türetilmiş "komşu ülkelerle sıfır sorun" politikasının tüm mistiğini dağıtan **pratiğin** adı olduğunu kolaylıkla söyleyebiliriz. Özellikle de elinizdeki çalışmayı okuduktan sonra.

"Stratejik Derinlik" teorisine göre, Türkiye'nin Osmanlı İmparatorluğu geçmişi, Sünni Müslüman geleneği ve yapılanması, bölgede bir "stratejik derinlik" ayrıcalığına sahip olma anlamına geliyordu. Bu stratejik derinlik sayesinde, küresel bir hegemonun,

[1] Karl Marx, Feuerbach Üzerine Tezler, 1845.

günümüzde ABD'nin desteğine dayanarak, Türkiye bölgede güç yansıtacak, Müslüman ve Arap dünyasının lideri konumuna yükselecekti. Bu vizyona göre Türkiye, Büyük Ortadoğu Projesi'nin ortağı olarak bölgede, bu hegemonla stratejik birlik içinde düzen kurucu bir pivot ülkeydi.

Bu 21. Yüzyılın "Büyük Osmanlı Barışı" hayaliydi. Bu hayal, Batı emperyalizminin bölgede kendisiyle çalışacak, Müslüman ama emperyalizmin ekonomik, siyasi kullanımına, kültürel etkilerine açık ("post-colonial") diğer bir değişle "ılımlı" Müslüman müttefik hayaliyle de uyum halindeydi. AKP kurmaylarına göre de, zaten AKP, "iç ve dış dinamiklerin çakışmasının" adıydı.

Batı, son iki genel seçimlerde, *Financial Times*, *The Economist*, *The New York Times* gibi yayınlarda sık sık okuduğumuz gibi, ılımlı İslam'ın seçimle iktidara gelebileceğini, orada kalabileceğini, AKP yoluyla kanıtlamaya niyetliydi. Böylece Siyasal İslam radikal kanatları tasfiye edilerek, Batı'nın uzantısı bir harekete dönüştürülecekti.

Elinizdeki çalışmayı okurken, bu fantezinin de Suriye olayında iflas ettiğini, Batı'nın, ılımlı İslam'a verdiği destekten beslenerek yetişen zehirli otlardan, Selefi hareketin kasaplarından, Batı'nın fena halde korkmaya başladığını, Suriye konusunda şimdi ne yapacağını bilemez noktaya geldiğini de göreceksiniz.

Mustafa K. Erdemol'un, bizzat yerinde, Suriye'de, savaşın içinde edindiği deneyimlerinden, güçlü bir teorik donanım, ama daha da önemlisi, sağlam bir "etik" duruştan kaynaklanan çözümlemelerinin berrak bir bakış açısıyla sunulduğu bu çalışma "Suriye olayının" tüm yerel, bölgesel, hatta yükselen güçlerle egemen güçler arasındaki dengeler ve rekabet alanı bağlamında küresel boyutlarıyla özlü bir biçimde ve dinamik bir anlatıyla ortaya koyuyor. Bu çalışma bize, "Arap Baharı" denen olayları da kapsayan kapsamlı bir Ortadoğu panoraması sunuyor

Erdemol, bu çalışmada, neden Suriye'nin bir Libya ya da Irak olmadığını, Beşar Esad'ın, Türkiye Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun beklediği gibi "10-15 gün" içinde devrilememiş olmasının nedenlerini, yerel muhalefet hareketlerine, özelde, "Arap baharı" tanımlamasıyla saptırılmaya çalışılan devrimci dalgaya, emperyalizmin müdahale etmeye başlamasıyla ortaya çıkan insanlık trajedilerini daha kolay anlamamıza yardımcı oluyor.

Okudukça Suriye sorunun giderek Türkiye'yi de içine çeken bir bataklığa dönüşmeye başlamasını tüm boyutlarıyla izleyebiliyoruz. Sanırım tarih de AKP Türkiye'sinin Suriye politikasının ne kadar yanlış, AKP yönetiminin çevresindeki realiteyi anlamakta ne kadar yetersiz olduğunu yazacak ve bu yanlışın yetersizliğin hem Suriye hem de Türkiye halkına ne kadar pahalıya patladığını da... Belki de, tarih, Türkiye'nin kurtlar sofrasına oturmaya çalışırken, kendini menüde bulmuş olduğunu da bir dipnot olarak ekleyecek.

Neden eklemesin ki, Suriye olayı başladıktan sonra çatışmalarda on binlerce insan öldü. Yüzbinlerce insan evinden toprağından oldu, başka ülkelere sığındı. Kendi halkına doğru dürüst bakmaktan aciz olan bu ülkelerde tam bir perişanlık içinde yaşamaya katlanmak zorunda kaldı. Bu sırada, rejime muhalefet eden kesim içinden, Selefi akım tüm şiddeti, bağnazlığı ve acımasızlığıyla yükselerek egemen silahlı güç haline geldi.

ABD ve Avrupa'nın Suriye'de Esad sonrasında oluşacak bir rejim bağlamında büyük bir tehlike olarak gördüğü, giderek terk ettiği bu akımın savaşçılarının, kadrolarının Türkiye topraklarında üstlendirilmesi, gelecekte büyük istikrarsızlık yaratma potansiyellerine sahip bir dinamik yarattı.

Bu dinamiklere, AKP hükümetinin, bir taraftan Kürtlerle, Irak Kürdistanı'ndaki petrolleri de kapsayan kimi hesaplara girişirken, aynı anda bu Selefi grupları Suriye Kürdistanı'ndaki

Kürtlere karşı kullanmaya çalışması gibi, garip politikalarla, Irak Kürdistanı'nı Iraktan kopartmaya çalışırken, ABD ile düşmeye başladığı uyumsuzluğu eklediğimizde, karşımıza korkutucu olaylara gebe bir ufkun açılmaya başladığını görüyoruz.

Ergin Yıldızoğlu

"Sizi yıkmayan yumruk, daha güçlü kılar."
Arap Atasözü

Önsöz

Arap Baharı olarak adlandırılan sürecin de etkisiyle, Suriye'de emperyal güçlerce kışkırtılan huzursuzluğun henüz başlarındayken, Türkiye Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, iktidardan düşmesinin an meselesi olduğunu sandığı Beşar Esad'a ömür biçmiş, "ona on beş gün süre veriyoruz" demişti.

Suriye'de AKP iktidarının öngördüğü biçimde gelişmedi olaylar. Esad, Türkiye yöneticilerinin düşündüklerinin tersine, ayaklanma başlar başlamaz iktidardan düşmedi. Zaman geçtikçe, ülkesinde ciddi bir halk desteğine sahip olduğu da anlaşıldı. Önceden ona muhalefet edenler bile, "muhalif" oldukları söylenen çetelerin emperyal maşalar olduğunun farkına vardılar zamanla. Ordudan muhalefet saflarına geçen askerlerden dört yüze yakını yeniden Esad saflarına geçtiler. Başta Fransa olmak üzere

batılı ülkeler, onca destek verdikleri Suriyeli muhaliflere Esad'la görüşmeleri için baskı yapmaya başladılar. Artık kimse Esad'sız bir çözümden söz etmiyor.

Türkiye için ise durum pek de iç acıcı değil. Kendisini bölgeye "çeki düzen verici" bir konuma koydu ama ciddiye alınmadığını gördük. Mısır'da, Müslüman Kardeşler destekli İslamcı Cumhurbaşkanı Muhammed Mursi, daha koltuğa oturalı bir yıl bile olmadan, üstelik de ülke içindeki zor durumuna rağmen, Suriye konusunda emperyal güçler safında, öne çıktı. Batı, onu Türkiye Başbakanı'ndan daha fazla ciddiye alıyor. Yani Türkiye başlangıçtaki iddialı konumunu büyük ölçüde yitirmiş durumda. BM toplantısında, Suriye'ye müdahele konusundaki isteğine olumlu yanıt veren tek bir ülke çıkmadı örneğin. BM Genel Sekreteri toplantıdan üç gün önce Suriye'ye askeri müdahalenin doğru olmayacağını açıkladı. Davutoğlu ile, kendi başkanına ters düşen ABD Dışişleri Bakanı Hillary Clinton'dan başka askeri müdahale lafı eden olmadı. BM'deki aynı toplantıda, daha önce "Suriyeli kardeşlerimize kapımız sonuna kadar açık" diye böbürlenen Davutoğlu, bir mülteci kriziyle karşı karşıya olunduğunu belirterek yardım istedi.

Yani, Türkiye açısından her anlamda başarısızlık sözkonusu. Egemen bir ülkenin içişlerine müdahale eden, emperyal güçlerin safında bir ülke olduğu gibi, mülteci krizini "yönetemeyen" bir ülke durumuna da düştü Türkiye. Suriye muhaliflerinin ise tek ortak yanları Esad'ı devirmek. Ancak Esad karşıtlarının hatırı sayılır bir kesiminin amacı onu devirip teokratik, faşizan bir şeriat rejimi oluşturmak, kalan diğer kesiminin niyeti ise ABD ile batıya entegre bir saf liberal-uydu rejim kurmak. Oysa sorunun Esad'ın gitmesiyle bambaşka bir hal alacağı artık biliniyor. En azından, Esad sonrası Sünni bir İslamcı rejim, bölgedeki, az da olsa var olan, demokratik mücadeleyi geriletebilir.

Suriye'deki, genellikle Esad'ın son yıllarda uyguladığı liberal ekonomik politikalara karşı olan, demokratik haklardan yana muhalefet eden özgürlükçü sol güçler, Esad giderse, Baas dönemiyle gelen tüm kazanımlarının gideceğini düşünerek Esad'ın etrafında kenetlendiler.

Suriye'nin bir Irak ya da Libya olmadığı anlaşıldı. ABD ile dostlarının Irak'ta süreci iyi idare edemedikleri, Afganistan'da durumun ABD kontrolünden çıktığı biliniyor. Yeni bir cepheyi Suriye'ye karşı açmak pek akıllıca değil. Bu yüzden ABD Suriye'ye karşı Unconventional Warfare, yani "gayrinizami savaş" yöntemi uyguluyor. Bu hedef aldığı ülkede etnik, dini, sosyal meseleleri kaşımak demek. Önceleri Suriye'de tutacakmış gibi görünen bu uygulama boş çıktı. Suriye'nin iç dinamikleri buna izin vermedi. Lazkiye'de, Halep'de ciddi bir sermaye var. Bunlar dünyaya açılan, ticaret yapan kesimler. Esad rejiminin devrilmesinin ardından bu kesimlerin de zararı çok büyük olacak. O nedenle "muhalif" adı verilen paralı cihadçı militanlar için çok önemli olan Halep'i ele geçirme planı tutmadı. Esad, yüzde yetmişi Sünni olan Halep'i kontrolünde tutuyor. Yıllardır mezhep sorunları yaşamamış, son derece seküler bir toplum olan Suriye'de gerçekten rahat yaşayan Sünniler de radikallerin egemen olacağı bir değişimden yana değiller. O nedenle tüm baskıya rağmen hala direnebilen bir Esad var. Üstüne Rusya ile Çin'in desteğini de ekleyin, durumun emperyal güçler açısından ne kadar zor olduğu anlaşılır.

Suriye Komünist Partisi'nin Baas hükümetinde dört milletvekili vardı. Yani karar mekanizmalarında komünistlerin ciddi bir ağırlığı oldu hep. Şam'da da güçleri bir hayli iyi. Genel olarak sağın pek tutunabildiği bir toplum değil Suriye toplumu. Aşırı İslamcılık tutunamıyor. Ciddi bir Sünni nüfus var ki, büyük bir bölümü laik. Bu solun da zeminini oluşturuyor. Komünistler başta olmak üzere

tüm sol grupların, emperyal müdahale karşısında Esad'la birlikte olduğu gerçeği de var. Bu nedenle, "muhalifler" olarak ortak isimle anılanlar arasında komünistler, sosyalistler yok.

Emperyal güçlerin "Arap Baharı" bitti. Emekçilerin, yoksulların Arap Baharı ise sürüyor. Asıl Bahar o. Mısır'da Müslüman Kardeşler, kurdurdukları başka bir parti aracılığıyla da olsa doğrudan yönetimde artık. Tahrir Meydanı'nda İslamcıların işi kalmadı. Ama hala o ünlü Meydan'da binlerce insan yine toplanıyor. Medyamız söz etmiyor onların kim olduklarından ama çoğu solcu ve laik kesimlere mensup onların. "Dincileri iktidarda istemiyoruz" diye gösteriler yapıyorlar günlerce. Mursi, hem adaylığı sırasında hem de başkanlığının ilk günlerinden bu yana adı geçen kesimlerce sürekli protesto ediliyor. Şaşırtıcı gelebilir ama Mursi iktidara geldikten sonra Tahrir'deki hiç bir ABD karşıtı gösteriye İslamcılar katılmadılar. Onların "baharı" bitti.

Tunus'ta bambaşka bir gelişme var. Emperyal güçlerin "baharı"nın estirdiği havaya güvenip, beslendiği batıdan ülkeye dönen aşırı İslamcı Ennahda lideri Gannuşi, seçimlere adaylığını bile koyamadı. Solcu gençlerle dinciler arasında şiddetli çatışmalar yaşanıyor. Yani "İslami yükseliş" karşıtını da beraberinde getirdi. Tunus'taki ayaklanmada da zaten oranın solcu partileri etkiliydiler. Hala da etkililer. Fakat nedense şimdi kimse "bahar"dan söz etmiyor.

"Bahar"ın etkisi altındaki bir başka ülke olan Bahreyn'de "olup bitene" karşı alınan uluslararası tavır, Suriye ile karşılaştırdığında bir hayli farklıydı. Suriye'de "Şii azınlık yönetimi", Sünnileri "ezdiği" gerekçesiyle yıkılmak istenirken, Bahreyn'deki Sünni azınlık yönetiminin, ezildiklerini söyleyerek 15 Şubat 2011'de ayaklanan Şii çoğunluğa yönelik baskıcı, sert tutumu destekleniyordu. Bahreyn'deki yönetimin en büyük destekçisi ise, Suriye'de Esad'ın devrilmesi için tüm komplolarda yer almış bulunan Suudi

Arabistan'dı. Mezhebi bir kaygıyla değil, "siyasi reformların yapılması, özgürlüklerin genişletilmesi" amacıyla ayaklanan Bahreyn'deki Şiilerin talepleri, Suriye'ye "demokrasi" götürmeye çalışanlar tarafından anlaşılan duyulmamıştı. ABD, Bahreyn'de demokrasiye ihtiyaç olmadığına inanıyor olmalıydı. ABD'nin, 5. filosuna ait bir üssü vardı bu küçücük ülkede. İkisi uçak gemisi olmak üzere 30 savaş savaş gemisi ile 5 bin askere ev sahipliği yapıyordu yani Bahreyn. ABD'nin de, Suudi Arabistan'ın da yönetime destek vermesinin nedeni buydu. Esad'ın "suçu", ülkesinde bir Amerikan filosunun bulunmamasıydı demek ki.

Yemen'de de esen "Arap baharı" rüzgarı bu ülkenin Devlet Başkanı Ali Abdullah Salih'i kopardı iktidardan. Salih, Şiilerin muhalefetiyle karşı karşıya kalmıştı. ABD Salih'i, pek de fena sayılmayan bir anlaşmayla başına bir hal gelmeden görevden de ülkeden de uzaklaştırmıştı. Kuveyt'in işgali sırasında, Irak'ı desteklediği için ABD'nin kızgınlığını çekmesine rağmen, Salih'in Suudilerle olan yakın ilişkisi akıbetinin Kaddafi gibi olmasını önledi.

Bahreyn'de, Yemen'de Şiilerin hiç bir talebi dikkate alınmamıştı. Çarpıcı bir başka örnek de Hamas'dı. Ülkesinde Sünni çoğunluğu ezdiği söylenen Beşar Esad'ın, Filistinli Sünni Hamas hareketine neden yıllarca ev sahipliği yaptığı sorulmadı hiç. Şii, Esad'ın Sünni Hamas'ı korumasının tek nedeni, Filistinlilere, İsrail karşısındaki savaşlarında geleneksel destek politikasıydı. Ancak Hamas yöneticileri, Suriye emperyal bir tezgahla karşı karşıya kaldığında Suriye'yi ilk terk edenler oldular. Hamas, gide gide, Suriye'de Esad'ı devirmek için tüm gücünü seferber eden Katar'a sığındı. Hamas merkezini Suriye'den, isyancıları finanse eden Katar'a taşıyarak yeni dönemdeki safını açıkça belirlemiş oldu.

Ortadoğu'yu yeniden biçimlendirmek için mezhep ekseni (Sünni-Şii) bir çatışma zemini yaratarak mesafe katetmeye çalışan emperyal güçlerin en büyük müttefikinin bölgedeki Sünni egemenler

olduğunun bir başka göstergesiydi bu. Aynı güçlerin, Esad'ı destekleyen Irak Başbakanı Şii Nuri el Maliki'ye karşı ülkedeki Kürt, Arap tüm Sünnileri kışkırtarak, onları Şii karşıtı eksende biraraya getirmeye çalıştığını da ekleyelim. Bu kışkırtmaların Irak yönetimini köşeye sıkıştırma, devirme, eğer bu başarılamazsa parçalama hedefi güttüğü, Türkiye'nin hamiliğinde Barzani önderliğinde (resmi statüsü duruma göre belirginleşecek) bir Kürt oluşumunun kurulmak istendiği artık iyice ayyuka çıktı. Türkiye burada da, İsrail gibi fiili oldu bittiler yapmaya özenerek, Irak petrollerinden ciddi pay almaya göz diktiğini ortaya koyan hamleler yapmaya başladı. Bu "arsızlıktan" rahatsız olan ABD ise AKP'ye ayar verme hedefi güden, AKP'yi sıkıştıran hamlelere yöneldi.

Türkiye'de son dönemde alenileşen gerici-Sünnileştirme yönelimlerinin altında, mezhep ayrışmasını eksen alan bu yeni emperyalist vizyon var. Yani Ortadoğu'da Sünni egemenler-ABD-İsrail ittifakının yeni bir boyut kazanarak geliştiği görülüyor.

İran'da ise, Mahmud Ahmedinejat'ın başkanlığı bitiyor. Bir daha, anayasa gereği adaylığı sözkonusu değil. Ondan sonra seçilecek cumhurbaşkanının "ılımlı" olması büyük bir olasılık. Dolayısıyla ABD ile diğer emperyal güçlerin "dünyayı tehlikeye atacak bir İran Cumhurbaşkanı" bahanesi ortadan kalkacak. İran, defalarca, dünya için bir tehditmiş gibi sunulan nükleer faaliyetlerinin denetlenebileceğini açıkladı. Ama İsrail ile ABD'nin iddiası bu faaliyetlerin savaş amaçlı faaliyetler olduğu yönünde. Bunu söylemeye devam edecekler. İran'da da, Suriye, Libya, Irak'ta tekrarlanan şeyi yapmaları olasılık dahilinde "Unconventional Warfare"nin kuralları orada da hayata geçirilmeye çalışılacak. Bir süredir, İran'da başta Azeriler olmak üzere diğer tüm etnik, mezhepsel, dini azınlıkların kışkırtılması gündemde örneğin.

Ama özellikle Suriye üzerinden İran'ı zayıflatma çabası şu ana kadar başarılı olmuş değil. İran'ın vurulması konusunda en

gerçekçi olan ABD. Durumun nasıl sonuçlanabileceği konusunda bir tahmini var. Bu nedenle hemen İran'a saldırılması gerektiğini düşünen İsrail'le anlaşamıyor. İran, Suriye meselesinden ötürü Rusya'yla daha da yakınlaştı. Yani "İran ayağında işin tersine evrilmesi" sözkonusu.

İşte bu nedenlerden ötürü "Suriye krizi" gerçekten, çok taraflı bir denklem olarak adlandırılmayı hak ediyor. Malum "Arap Baharı"nın düzen değiştiremediği (!) bir ülke olma özelliğini taşıyor en azından. Muhaliflerin kimyasal ya da kitle imha silahlarını ele geçirme ihtimallerinin güçlenmesi ABD'nin, İsrail'in, batı ülkelerinin korkulu rüyalar görmelerine yol açıyor. Muhaliflere, Esad'la görüşmeleri baskısı yapmalarının nedenini bu oluşturuyor. Esad sonrasında ne olacağı konusunun belirsizliği Suriye'de ve hatta Ortadoğu'da durumu daha da içinden çıkılmaz duruma sokmuş bulunuyor. Esad devrilse de sorun, devrilmese de...

Suriye Denklemi işte tüm bu kargaşa içinde, çözümü kolay olmayan bir denklem olmaya devam ediyor.

Bu kitabı yazmak özellikle ruhsal, zihinsel olarak oldukça yorucu oldu. Kabul edilmeli ki, olağanüstü kaygan, yanılmaya son derece elverişli olan bu konuda kalem oynatmak bir gazeteci için son derece riskliydi. Ancak Suriye üzerinde yaratılmaya çalışılan fikri bulanıklığın, ucuz çarpıtmaların, yalanların yanısıra bizzat tanık olduğum insani dramlar beni bu riski almaya itti. Başka türlü yapamazdım.

Bu sancılı dönemimde yaptığı yönlendirici öneriler için Yalçın Bürkev'e, kitaba katkılarından ötürü meslektaşım, dostum Ömer Ödemiş'e, dostlarım genç akademisyen Melisa Kohen'e, Mehmet Yılmaz'a çok teşekkür ediyorum.

Şubat 2013

Yakın Tarih

Büyük Suriye

Suriye, Türkiye halkının çoğunluğunun gözünde hem Hatay'da gözü olan hem de PKK'ya yıllarca ev sahipliği yapan "emperyal heveslisi, terör destekçisi" bir ülke olarak bilindi hep. Kimilerine göre Suriye'nin sadece Hatay'da değil, Türkiye'nin başka vilayetlerinde de gözü vardı. Bu, 1948 yılında bile Hürriyet gazetesine haber olmuş bir iddiaydı. Adıgeçen gazetenin 1 Mayıs 1948 tarihli ilk sayısının 4. Sayfasında "Eksik Olmasınlar" başlıklı haberde şu bilgiler yer alıyordu:

"Geçenlerde elimize 'Büyük Suriye'nin tabii hudutları'nı gösteren bir harita geçti. Bu harita Ali Rıza Elmuin imzasını taşımaktadır ve Suriye'nin hangi devletlerden nereleri istediğini göstermektedir. Akdeniz kıyısında Alaiye'den başlayan hudut hattı Toros ve Anti Torosları takiben önce şimale doğru uzanmakta, Elbistan

yakınlarında güney doğuya doğru inerek Mardin'in biraz doğusunda, Dicle nehri civarında şimdiki hudut hattı ile birleşmektedir.

Bu hudut hattı Seyhan, İçel, Maraş, Malatya, Urfa, Mardin, Gaziantep, Hatay vilayetlerini içine almaktadır. Böylelikle Alanya, Mersin, İskenderun limanlarımız da Büyük Suriye hudutları içine girmektedir. 'Büyük Suriye' hülyasını besleyenler, denizaşırı topraklara da göz dikmekten geri durmamışlar ve Kıbrıs adasını da hayalhanelerinde kurdukları devletin hudutları içine almışlardır. 'Büyük Suriye' haritada ufki çizgilerle gösterilen dört bölgeye ayrılmış bulunmaktadır: 1) Türkiye'den alınan kısımlarla Suriye'nin Trablus limanına kadar olan parçası birinci bölgeyi, 2) Trablus'dan Hayfa'ya kadar olan parça ikinci bölgeyi, 3) Hayfa'dan Elariş'e kadar olan parça üçüncü bölgeyi, 4) Elariş'den başlayıp Medine'nin biraz şimalinde biten kısım da dördüncü bölgeyi teşkil etmektedir.

Süveyş kanalı, Mısırla 'Büyük Suriye' arasında hudut hattı vazifesinin görmektedir. Demek oluyor ki, Büyük Suriye Ürdün'ü, Filistin'i, Irak'la Suudi Arabistan'ın bir kısmını ve Mısır'ın da Süveyş kanalının doğu kıyısındaki topraklarını kendi içine almaktadır. Diğer alakalı devletler bu gülünç proje hakkında ne düşünür bilemeyiz. Fakat biz kendi hesabımıza bu zırva projeyi tasarlayanlara 'eksik olmasınlar' demekten kendimizi alamayacağız. Hiç olmazsa Ankara ve İstanbul'la beraber diğer elli beş vilayeti de bize bırakmak lütfunda bulunmuşlar.

Alakalı Suriye makamlarının bugün dahi bütün kırtasiyeci dükkanlarında satılmakta olan bu haritanın eski bir tarih taşıdığını ileri sürerek şimdi böyle bir şeyin varid olmadığını iddia etmeleri mümkündür. Fakat, iki memleket arasında dostluk münasebetleri idame edilmek isteniyorsa, bu dostluğu bozacak mahiyette olan -eski veya yeni- bu türlü vesikaların satışının yasak edilmesi lazım gelmez miydi?"

Yani, dile kolay tam altmış yıldır, Türkiye kamuoyunda Suriye'nin başta Hatay olmak üzere Türkiye topraklarında gözü olan bir ülke olduğu inancı, en azından kanısı, bir hayli yaygın. Buna yine değineceğiz ama Suriye'nin Osmanlı'dan kopuş sürecini anımsamakta yarar var önce. Çünkü Suriyelilerin Osmanlı'dan bağımsızlaşma mücadeleleri "resmi Türk tarihi yazıcılığında" hainlik olarak nitelendirilmiştir hep. Olgunun böyle ele alınması, kamuoyunun Suriyelilere bakışını da etkilemiş, "hepsi Türk'ü arkadan vuran Araplar" arasında Suriyeliler ilk sıraları almıştır.

Osmanlı İmparatorluğu'nda ilk meşrutiyet dönemi olan 1876'daki özgürlüklerden Suriyeliler de memnun olmasına rağmen, yükselen Arap milliyetçiliğinin bununla yetinmesi tabii ki beklenemezdi. Osmanlı devlet kademelerinde yeterince yer bulamadıklarını öne sürerek ciddi bir itiraza başlamışlardı Osmanlı'daki Suriyeli Araplar. Osmanlı'nın Birinci Dünya Savaşı'na girmesiyle birlikte Suriye'nin yönetimine getirilen Cemal Paşa'nın bu coğrafyada adını Suriye Kasabı'na çıkaracak uygulamaları da daha sonraki kopuşu hızlandıran bir etki yarattı kuşkusuz. Bölgedeki İngiliz kuvvetlerinin komutanı Allenby'nin öncülüğünde Osmanlı güçlerine savaş başlatmaları Suriyelilerin Osmanlıdan kopuşlarının dönüm noktasıdır. Başta İngilizler olmak üzere dönemin büyük emperyal güçlerinin de yardımıyla, 7 Mart 1920'de toplanan Suriye Kongresi, Mekke Şerifi'nin oğlu Faysal'ı, Suriye Kralı I. Faysal olarak ilan edince durumdan hoşnut kalmayan bir diğer emperyal güç olan Fransa 24 Temmuz 1920'de Şam'ı ele geçirecek, bunun üzerine de Faysal kaçacaktır.

Sevr Anlaşması'nın 94. Maddesi uyarınca Suriye, "kendisini yönetecek bir ülke haline gelinceye kadar" emperyal bir ülkenin, ki bu Fransa'dır, yönetiminde kalması koşuluyla Osmanlı'dan tamamen kopacaktır.

Bağımsızlığına kavuşma uğruna, emperyal güçlerle ilişkiye girdikleri elbette doğrudur fakat, Osmanlı'dan ayrılma haklarını kullanırken nasıl bir yöntem izleyecekleri Suriye milliyetçilerinin bilecekleri iştir. Ancak Suriye'nin Araplararası birliği kurmada ısrarlı bir ülke olduğu da unutulmamalıdır. Mısır'la 1958 yılında birleşmesi, her ne kadar 1961'de son bulsa da, Araplararası birlik açısından önemli bir adımdır.

Bir Hoşgörü Ülkesi: Suriye

Adı konusunda bile uzun süre kafa karışıklığı yaşandı Suriye'nin. Bulunduğu coğrafyanın en önemli siyasi merkezlerinden biri olan bu ülkenin "başkalarınca" belirlenen kaderinde önemlidir bu. Ortaçağ insanı, özellikle bugün "Avrupa" diye adlandırdığımız o büyük alanın bireyleri, dünyanın en güzel meyvelerini Suriye sayesinde tattı. Bu meyvelerle hazırlanan Şam reçeli dünya çapında ün kazanmış muhteşem bir lezzettir. Son derece ırkçı anlamlar taşıyan, bir Türk "buluşu" olduğu da herkesin malumu olan, "Ne Şam'ın şekeri, ne Arap'ın yüzü" deyişi bile şekerinin ününü anlatmaya yeter. Osmanlı bireyinin de Suriye'den haberdar oluşu, Kanuni Sultan Süleyman zamanında Halep ile Şam'dan gelmiş iki girişimcinin Osmanlı topraklarına soktuğu kahve sayesindedir.

Hepsi bu.

Suriye sadece baba-oğul Esad'lardan ibaret sanılırsa, böyle olması da doğaldır. Bunun böyle olmasında, ülkenin başına çöreklenmiş Esad klanının etkisi elbette var ama uzun bir filmin son sahnelerine takılıp kalmış olmak da herhalde akıllıca bir tutum olmaz. Oysa Suriye, bugün de, rejiminin tüm sertliğine rağmen, Türkiye'den bile daha fazla "hoşgörü"lü bir toplum. Kilise ile camiyi yan yana görmek burada daha gerçekçi bir temele oturuyor. Çünkü arka planında bir kültürler ortaklığı var.

Adı Suriye midir gerçekten, bir bilgimiz de yok. Olanlar da kesin değil. Bernard Lewis, Heredot'un bu kelimenin Asuriye'nin kısaltılmışı olduğunu yazdığını belirtiyor. Suriye adı da ilk kez Yunanca'da karşımıza çıkıyor. Bu adın resmi olarak tüm dünyaca kullanılması için 19. yüzyılın ikinci yarısını bekleyeceğiz. Günümüz Lübnan'ının sembolü olan sedir ağacının yanı sıra altın, gümüş açısından da zengin olması, Suriye'nin tarih boyunca göz konulan bir bölge haline gelmesi için yeterliydi. İslamın etkisi altına girmesiyle ilk kez bir devlete sahip olması da önemlidir. Bugün bile büyük kültürel etkileri görülen Emevi Devleti burada kuruldu. Bu Yunan, Roma kültürleri ile Arap kültürünün muazzam sentezi anlamına da gelir. Caminin kiliseyle yan yana olması o günlerden bugüne bir "hoşgörü" dekoru olarak değil, medeniyetlerin ortak değerler oluşturmasının sahici sonuçlarındandır.

Emperyalizmin maruf böl/yönet politikası, elbette en doğal hakkı olan Osmanlı'dan bağımsız olma sürecinde uzun süre Suriye'nin de, içinde yer aldığı bölgenin de başını ağrıttı. İşbirlikçi Faysal'ın 1920 yılında "Kral" yapılması siyasi komedi açısından incelenmesi gereken önemdedir. 1941'de Fransız nüfuzunda "bağımsız" bir Suriye görüyoruz. Ülkenin çok parçalı yapısı emperyalizmin, özellikle Fransa'nın dilediği gibi at koşturmasına yol açmıştır. Ülkenin önemli etnik kesimlerinden Maruniler de Fransa'nın en iyi manipüle aracıdır. Aleviler, Dürziler, Hıristiyanlar ise ardından gelir. Sonuç: 1920'li yıllarda dört özerk devlet. Şam ile Halep'in Suriye adını alarak devletleşmesi daha sonradır.

Bir Ortadoğu Tilkisi: Hafız Esad

Suriye'yi, küçük bir devlet olmasına rağmen bölgesinde önemli roller oynayan bir aktör haline getiren kişi kuşkusuz Hafız Esad'dı. Geçmişinde kargaşa, bulanıklık, düzensizlik olan Suriye'yi, tüm Arap coğrafyasını etkileyen Arap milliyetçiliği dalgasının -elbette zekâsının, entrikacılığının da yardımıyla-

iktidara getirdiği Hafız Esad'la bambaşka bir ülke olarak görüyoruz. Ülke nüfusunun sadece yüzde 11'ini oluşturan Alevi topluluğunun bu kurnaz çocuğu, kendisini laik olarak tanımlamasına rağmen laiklik karşıtı işler yapmayı politika haline getirecektir. 80'li yıllarda hemen hemen tüm konuşmalarına "Allahüekber" diye başlayacak, Kuran'dan ayetler okuyacaktır. Yeterli çabalar değildir bunlar yine de. Çünkü ülkenin çoğunluğunu oluşturan Sünniler gözünde ne kendisi ne de Alevilik "İslam"dır. Baba Esad'ın bu kendisini de "İslam içi" kabul ettirme çabası oğlunda da sürecektir. Eşi Esma Sünni bir ailedendir örneğin.

Bu Ortadoğu dengelerini çok iyi bilen asker, yani Hafiz Esad, ülkeyi 1963 yılından beri yöneten Baas partisinin üst yönetimine 1965 yılında girdikten bir yıl sonra patlak veren 1966 darbesinde de önemli rol oynayacaktır. Darbeyi takip eden günlerde Dürzi kökenli subayların etkinlik kurma çabalarını engelleyecek, bu onun dönemin devlet başkanı Salah Cedid'in sağlam adamı haline gelmesine de yol açacaktır elbette. Cedid, Baas'ın önemli adlarından biriydi. Suriye'yi 1966-1970 yılları arasında yönetmiş sosyalist eğilimli bir asker olan Cedid ülkede toprak reformu başta olmak üzere bir çok reform gerçekleştirmişti. 1970 yılında Ürdün ordusu Filistin Kurtuluş Örgütü'ne karşı saldırılara başlayınca FKÖ'ye yardım yollamış ama bu o dönem Savunma Bakanı olan Hafız Esad'm hoşuna gitmemiştir. Esad'ın 1970 yılında iktidara geldiğinde tutukladığı Cedid 1995 yılında Suriye'de öldü.

Hafız Esad'ın dizginleri ele alışı 1967 savaşında Suriye'nin İsrail karşısında aldığı yenilgiyle gerçekleşir aslında. Bu yenilgi konusunda Hafız Esad'a yönelik kimi ithamlar da vardır. Savaşın dördüncü gününe kadar savunma bakanı olarak emrindeki birlikleri İsrail'in üzerine yollamaması hala bir gizdir. İsrail Golan tepelerine ilerlerken, henüz stratejik önemdeki Kuneytra kentine çok da uzakken, Şam radyosunun neden Kuneytra

kentinin İsrail güçlerinin eline geçtiğini duyurduğu hala yanıt bekleyen bir sorudur.

Baas'a askerlerden gelen eleştirileri de arkasına alarak yetkisini genişletir Hafız Esad. Artık ülke ordusu tamamen ona bağlanmıştır. Hem Savunma Bakanı hem de Hava Kuvvetleri Komutanı'dır. Bu iç politikada da etkin olacağı anlamına gelir elbette. Bu iki görevden birini tercih etmesi gerektiğini söyleyen Cedid'le de bir süre sonra ters düşecektir. 1968 Şubat'ında Baas Esad ile Cedid arasında ikiye ayrılacaktır adeta. Ama Esad üstünlük kurmada gecikmeyecek, bir İsrail saldırısını gerekçe göstererek 1969'da Baas'ın çalışmalarını ordu içinde durduracaktır.

Cedid, samimi bir devrimcidir aslında. Suriye dış politikasında "enternasyonal" sayılacak bir tutumu vardır. "Batı işbirlikçisi" olarak gördüğü Ürdün'de 1970'de Filistinliler eliyle gerçekleştirilmek istenen bir darbeye destek de vermektedir. Esad ise tam tersini savunmaktadır. Emrindeki hava kuvvetlerini bu iş için kullandırmayacaktır. Sadece bu değil. Mısır, Libya, Sudan'dan oluşan Arap Birliği'ne Cedid karşıyken, Esad taraftardı. Bu da çok önemli bir ayrılık nedeniydi. Esad elindeki gücü kullanarak kritik görevlerdeki Cedid yanlılarını görevlerinden uzaklaştırdı. Buna karşılık Baas yönetimi Esad ile sadık adamı Mustafa Tlass'ı görevden almak istemiş ancak geç kalmıştı. Bir dizi karışıklıktan sonra ülkenin yeni devlet başkanı olan Ahmet el Katip, Esad'ı başbakanlığa atamış, Esad daha sonra bir halk oylamasıyla, halkın yüzde 99'unun oyunu alarak devlet başkanlığına seçilmişti.

Hafız Esad'ın bölgede "belirleyici" olmaya önem verdiği bir sır değildi. 1973 yılında İsrail'le savaşında destek verdiği Mısır'la daha sonra ilişkilerinin bozulması da buna bağlıdır. Ancak, dönemin büyük güçlerinden Sovyetler Birliği ile ilişkisini çıkarları doğrultusunda başarıyla yürütmüştür. 1980'de Sovyetlerle

20 yıllık dostluk anlaşmasından sonra 1982'de bir başka anlaşmayla da adıgeçen ülkeden silah yardımı alacaktır.

Lübnan'ı bir anlamda ülkesinin arka bahçesi haline getirmesi Ortadoğu coğrafyasında "destursuz bağa" girme konusundaki cesaretini gösterir. Lübnan'da yıllarca süren iç savaşı 1976'da adıgeçen ülkeye yönelik bir askeri müdaheleyle bitirdiğine inanılır. Hizbullah lideri Nasrallah "İsrail Lübnan'ı perişan etti, Suriye yıkımdan kurtardı" derken haklıdır, bu açıdan. Ancak bir çok çevre, Esad'ın Lübnan'a aslında Filistin Kurtuluş Örgütü'nü ortadan kaldırmak için gittiğine de inanır. Tam altı yıl bu ülkenin büyük bir bölümünde varlığını sürdürdü Esad'ın Suriyesi. Ancak, İsrail 1982 yılında Lübnan'a girince Suriye etkinliğini büyük oranda kaybedecektir.

Baba Esad'ın, tüm İsrail karşıtlığına rağmen, İsrail'in Filistin karşıtı politikalarına destek verdiği, en azından Filistinlilere İsrail'in bile yapamadığını yaptığını unutmak mümkün değil. Esad, Filistin Kurtuluş Örgütü'ne (FKÖ) uzun yıllar destek verdi. Örgüt içinde Suriye yanlılarını etkin hale getirmeye çalıştığı bilinir. Ancak, Hafız Esad'ın desteklediği Lübnan'daki Şii Emel örgütü militanları, 1985 yılında Beyrut'ta bir Filistin mülteci kampına saldıracak, büyük bir Filistinli mülteci kıyımı gerçekleştirecektir. Emel örgütü ile Filistinlilerin savaşı üç yıl sürecektir. Tam üç bin Filistinlinin hayatına mal olmuş bir "kirli savaş"tır bu. Uzun süre kuşatılmış olan mülteci kamplarındaki Filistinlilerin açlıktan kedileri, köpekleri bile yediği haberlere konu olmuştur.

Bu uğursuz saldırının arkasındaki güç olduğu bilinmesine rağmen, Batılılar, şimdi yaptıkları gibi "insan hakları ihlali" ya da "sivil ölümleri" gerekçesiyle Esad'a yüklenmemişlerdir o zaman. Bu kavramlar, Batı'nın istediği zaman diline doladığı kavramlardır çünkü. Suriye'nin Filistinlilere yönelik bu saldırgan tutumu İsrail ile Batılı dostlarını pek memnun edecektir. Hafız Esad'ın

tutumu şaşırtıcı değildi, çünkü eski Devlet Başkanı Cedid'in Filistin'i kayıtsız şartsız destekleyen politikasının da karşısındaydı. Filistin kurtuluş mücadelesine sahip çıkan Cedid, Suriye topraklarını Filistinli direnişçilere açtığında, Esad bunu Suriye'nin zararına olarak değerlendiriyordu. Hafız Esad, FKÖ'nün efsanevi lideri Yaser Arafat'la arasını 1991 yılında düzeltebilecektir.

Hafız Esad'ın Büyük Suriye hayali içinde yaşadığı bilinmez değildi. Filistin'i de Suriye'den koparılmış bir toprak parçası gibi gördüğü malumdur. Ancak bu konuda inanılmaz yalpalamalar da göstermiştir. Filistin konusunda siyasi çözümü dayatan, aynı zamanda İsrail'in varlığının kabul edilmesini de içeren BM'nin 242 sayılı kararını da kabul etmişti Hafız Esad. Bunun özellikle İsrail'in elini ne kadar rahatlattığını söylemeye gerek yok. Esad'ın unutulan dönüşleri arasında, geleneksel olarak tavır alınmış bir ülke olan Suudi Arabistan'la ilişkilerini düzeltmesi de vardır. Gerçek bir antiemperyalist olan Cedid'in karşı çıktığı Körfez Ülkeleri Federasyonu'nu kabul etmesi de örneğin, ilginçtir. ABD ile de 1974 yılında ilişki kuracaktır, aynı yıl Batı Almanya ile kurduğu gibi. Dönemin gazeteleri ABD'nin Suriye'ye her yıl verilmesi koşuluyla 90 milyon dolarlık yardım kararı aldığını yazacaktır.

Yani, pragmatist yanıyla bilinen Hafız Esad'ın nedense "dengeci" kabul edilen bu "çoktaraflı" tavırları Suriye'yi bölgesinin "anahtar" ülkelerinden biri haline getirdi. Baba Esad'dan sonra ise durum zamanla değişecek, Suriye emperyal güçlerin, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu bölgedeki müttefiklerinin de yardımıyla "hedef" ülke haline gelecektir.

Resmi dairelerde, okullarda Beşar Esad'ın yanı sıra Hafız Esad'ın da fotoğrafları hala asılı bulunuyor. Baba Esad'ın toplumda bıraktığı derin izler var. Nedenini sorduğum, aralarında muhalif kimlikli olanların da bulunduğu birçok Suriyeli aydından

hep aynı yanıtı aldım. Suriye, deniyor, Hafız Esad başkanlığında İsrail'e savaş açan ilk, tek Arap lideri. O zamana kadar, Araplara dilediği zaman saldıran savaş açan İsrail'ken, ilk kez Hafız Esad İsrail'e meydan okuyor bu aydınlara göre. Baba Esad, Araplarda, "biz de istediğimiz zaman İsrail'e savaş ilan ederiz" duygusunu uyandırmış. "Hafız Esad en sert tutumu, mezhep ayrılıklarına ilişkin alır" inancı çok yaygın aydın çevrelerde. Bu konuda suç işleyenlere çok ağır cezalar verildiği özellikle belirtiliyor.

Beşar: Zoraki Başkan

Aldığı Batılı eğitimle, yumuşak tavırlarıyla, babasından sonra devlet başkanlığı koltuğuna oturan Beşar Esad, kelimenin tam anlamıyla zoraki bir başkan. Baba Esad'ın başkanlık için düşündüğü oğlu Binbaşı Basil'di. Gerçekten de bu göreve uzun yıllar boyunca hazırlanan Basil, 1994 yılında hâlâ aydınlatılamayan bir trafik kazasında ölünce, siyasi hiçbir deneyimi olmayan Beşar, babasının ölümünden sonra göreve geldi. Çok iyi derecede İngilizce, Fransızca konuşan Beşar Esad aslında bir göz doktoru.

Beşar'ın ilk yılları Batı'nın da desteğini almış liberalleşme dönemidir. Ancak özellikle ABD'nin her zaman olduğu gibi ikiyüzlü bir politikası olmuştur bu dönemde de. Bir yandan Beşar Esad'ı, öte yandan da muhalif grupları desteklemeyi sürdürmüştür. Esad'ın bölgede sorun çıkarmayan, sorun yaşamak istemeyen bir devlet olma arzusunu sık sık dile getirdiği dönemlerdir bu ilk yılları. Ama, babasından miras bir tavırla, alternatif güç olarak Çin'e yakınlaşmayı da ihmal etmemiştir. Esad'ın niyeti ya da vaatleri ne olursa olsun ülkesinin Batı tarafından pazar olarak görülmesi gerçeği hiç bir zaman değişmedi. Örneğin Fransa için önemli bir ülkeydi Suriye. Bu ülkenin Suriye'deki yatırımı 1 milyar Avro'yu geçmişti. Almanya'nınki de az sayılmazdı.

Peki ne oldu da Beşar Esad, Batı'nın gözünde iktidardan uzaklaşması istenen kişi oldu? Türkiye, neden onu devirmek için bu kadar ısrarlı?

Dünyanın en eski medeniyetlerine ev sahipliği yapmış olan Suriye bugün insan hakları ihlali yaptığı gerekçesiyle Batı'nın hedefi durumunda. ABD'nin Ortadoğu'yu yeniden "tasarlamayı" planladığı, Bush döneminin dışişleri bakanı Condoleza Rice'ın "Ortadoğu'da harita yeniden çizilecek" sözleriyle dünyaya duyurulmuştu. İran'ı etkisizleştirmek, ABD ile iyi geçinen ılımlı bir İslam yaratmak, Ortadoğu'yu hem askeri hem de ekonomik anlamda kendisine bağlı pazar haline getirmek bu planın ana hatlarını oluşturuyor. Düne kadar Fransa'nın, Almanya'nın güçlü ticari ortağı olan Suriye de yeniden biçimlendirilmek istenen Ortadoğu coğrafyasında kabileler devletine dönüştürülecek. Önce bu nedenle güçsüz düşürülmesi gerekecek tabii.

Batı'nın son zamanlarda gittikçe artan Suriye karşıtlığının önemli nedenlerinden birini, bu ülkenin Lübnan'da çok etkin bir güç olan Hizbullah'a destek vermesi oluşturuyor. Diğer bir neden ise Suriye'nin İran ile son yıllarda gittikçe artan yakınlığı. ABD Dışişleri Bakanı Hillary Clinton, bu yakınlıktan endişe duyduğunu dile getirmişti daha önce.

Baba Esad'ın Ortadoğu'da Sovyetler'in desteğini de alarak Suriye'yi bölgenin en önemli aktörlerinden biri haline getirdiği doğrudur. Ancak, Irak'ın istendiği gibi "tasarlanmış" olması, bölgede İran'a karşı başını Suudi Arabistan'ın çektiği bir ittifak oluşturulması dengeleri Suriye aleyhine değiştirdi. Bölgede Şii yayılmacılığından çekinen Vahhabi Suudi Arabistan'ın, son zamanlarda özellikle artan Suriye-İran yakınlaşmasından rahatsız olduğu bilinmedik değil. Bu yakınlık bölgede İran etkisini yok etmeye, en azından azaltmaya kararlı Batı ile ABD'nin de rahatsızlığına yol açmış durumda. Her iki

hep aynı yanıtı aldım. Suriye, deniyor, Hafız Esad başkanlığında İsrail'e savaş açan ilk, tek Arap lideri. O zamana kadar, Araplara dilediği zaman saldıran savaş açan İsrail'ken, ilk kez Hafız Esad İsrail'e meydan okuyor bu aydınlara göre. Baba Esad, Araplarda, "biz de istediğimiz zaman İsrail'e savaş ilan ederiz" duygusunu uyandırmış. "Hafız Esad en sert tutumu, mezhep ayrılıklarına ilişkin alır" inancı çok yaygın aydın çevrelerde. Bu konuda suç işleyenlere çok ağır cezalar verildiği özellikle belirtiliyor.

Beşar: Zoraki Başkan

Aldığı Batılı eğitimle, yumuşak tavırlarıyla, babasından sonra devlet başkanlığı koltuğuna oturan Beşar Esad, kelimenin tam anlamıyla zoraki bir başkan. Baba Esad'ın başkanlık için düşündüğü oğlu Binbaşı Basil'di. Gerçekten de bu göreve uzun yıllar boyunca hazırlanan Basil, 1994 yılında hâlâ aydınlatılamayan bir trafik kazasında ölünce, siyasi hiçbir deneyimi olmayan Beşar, babasının ölümünden sonra göreve geldi. Çok iyi derecede İngilizce, Fransızca konuşan Beşar Esad aslında bir göz doktoru.

Beşar'ın ilk yılları Batı'nın da desteğini almış liberalleşme dönemidir. Ancak özellikle ABD'nin her zaman olduğu gibi ikiyüzlü bir politikası olmuştur bu dönemde de. Bir yandan Beşar Esad'ı, öte yandan da muhalif grupları desteklemeyi sürdürmüştür. Esad'ın bölgede sorun çıkarmayan, sorun yaşamak istemeyen bir devlet olma arzusunu sık sık dile getirdiği dönemlerdir bu ilk yılları. Ama, babasından miras bir tavırla, alternatif güç olarak Çin'e yakınlaşmayı da ihmal etmemiştir. Esad'ın niyeti ya da vaatleri ne olursa olsun ülkesinin Batı tarafından pazar olarak görülmesi gerçeği hiç bir zaman değişmedi. Örneğin Fransa için önemli bir ülkeydi Suriye. Bu ülkenin Suriye'deki yatırımı 1 milyar Avro'yu geçmişti. Almanya'nınki de az sayılmazdı.

Peki ne oldu da Beşar Esad, Batı'nın gözünde iktidardan uzaklaşması istenen kişi oldu? Türkiye, neden onu devirmek için bu kadar ısrarlı?

Dünyanın en eski medeniyetlerine ev sahipliği yapmış olan Suriye bugün insan hakları ihlali yaptığı gerekçesiyle Batı'nın hedefi durumunda. ABD'nin Ortadoğu'yu yeniden "tasarlamayı" planladığı, Bush döneminin dışişleri bakanı Condoleza Rice'ın "Ortadoğu'da harita yeniden çizilecek" sözleriyle dünyaya duyurulmuştu. İran'ı etkisizleştirmek, ABD ile iyi geçinen ılımlı bir İslam yaratmak, Ortadoğu'yu hem askeri hem de ekonomik anlamda kendisine bağlı pazar haline getirmek bu planın ana hatlarını oluşturuyor. Düne kadar Fransa'nın, Almanya'nın güçlü ticari ortağı olan Suriye de yeniden biçimlendirilmek istenen Ortadoğu coğrafyasında kabileler devletine dönüştürülecek. Önce bu nedenle güçsüz düşürülmesi gerekecek tabii.

Batı'nın son zamanlarda gittikçe artan Suriye karşıtlığının önemli nedenlerinden birini, bu ülkenin Lübnan'da çok etkin bir güç olan Hizbullah'a destek vermesi oluşturuyor. Diğer bir neden ise Suriye'nin İran ile son yıllarda gittikçe artan yakınlığı. ABD Dışişleri Bakanı Hillary Clinton, bu yakınlıktan endişe duyduğunu dile getirmişti daha önce.

Baba Esad'ın Ortadoğu'da Sovyetler'in desteğini de alarak Suriye'yi bölgenin en önemli aktörlerinden biri haline getirdiği doğrudur. Ancak, Irak'ın istendiği gibi "tasarlanmış" olması, bölgede İran'a karşı başını Suudi Arabistan'ın çektiği bir ittifak oluşturulması dengeleri Suriye aleyhine değiştirdi. Bölgede Şii yayılmacılığından çekinen Vahhabi Suudi Arabistan'ın, son zamanlarda özellikle artan Suriye-İran yakınlaşmasından rahatsız olduğu bilinmedik değil. Bu yakınlık bölgede İran etkisini yok etmeye, en azından azaltmaya kararlı Batı ile ABD'nin de rahatsızlığına yol açmış durumda. Her iki

ülkenin ittifakı hem Vahhabi etkisinin hem de ABD ile Batı'nın "bölgeyi" düzenleme politikasının zararına.

Batı, Ortadoğu zenginliklerini İsrail ile birlikte, işbirlikçi Arap rejimlerinin de desteğiyle kontrol etme politikasını hiç saklamadı. Mısır'da Nasır, İran'da Musaddık, Irak'ta Ahmet el Bekir ulusalcılıklarına, bu adların ülke kaynaklarını millileştirme politikalarından ötürü nasıl düşmanlık beslediği kayıtlıdır.

Ancak bölgedeki bu gelişmelerin Unconventional Warfare (Konvansiyonel olmayan savaş) olarak adlandırılan bir plan çerçevesinde sürdürüldüğü de bir gerçek. Ergin Yıldızoğlu 18 Temmuz 2012 tarihli Cumhuriyet'teki köşesinde bu konuda bir hayli yararlı bilgiler verdi. Sözü Yıldızoğlu'na bırakalım:

UW ve Yerli Ortakları

"ABD, Libya'dan sonra, Suriye'de de bir UW (Unconventional Warfare – konvansiyonel olmayan savaş) stratejisi uyguluyor. UW'nin, 2010'da yayımlanmış (TC 18-01.), halen güncelleştirilmekte olan bir el kitabı da var. Bu el kitabını, Ortadoğu'nun geleceğine ilişkin projeleri yansıtan, bizim yıllar önce yayımladığımız haritayla, bu haritayı aktaran Albay Ralph Peters'in Pentagon Haberalma Ofisi Başkan Yardımcı olduğu sırada, ABD Harp Akademisi dergisi Parameters için 1997'de kaleme aldığı, yeni savaşlarda bilgi dağılımının, yönetiminin önemini tartışan "Constant Conflic" (sürekli çatışma) başlıklı denemesiyle birlikte okumak gerekiyor.

Kısaca anımsatırsam, harita "Büyük Ortadoğu" bölgesinin etnik, dini temellerde küçük homojen devletlere bölünmesi halinde oluşacak yeni durumu betimliyordu. Denemede de Peters, bugün yeni savaşları kazanmanın yolunun, savaşa ilişkin bilgilerin denetiminin, üretiminin, yayılmasının etkin biçimde yönetilmesinden (information warfare) geçtiğini savunuyordu.

Kısaca özetlersem: UW, ABD'nin politikalarını benimsemeyen yönetimleri, doğrudan konvansiyonel savaşlar (Irak, Afganistan) yerine, o ülke içindeki toplumsal (etnik, dini hatta ekonomik) çelişkilerden, hoşnutsuzluklardan yararlanarak devirmeye, kendine yakın bir yönetimi yerleştirmeye ilişkin. ABD, UW'yi gerektiğinde

geniş çaplı askeri hareketlere açılan, bir işgal gücünün girişine zemin hazırlayan bir yöntem olarak görüyor (s. 8).

El kitabı ABD güçleri açısından UW sürecini (isyancıların gelişme sürecini değil) yedi aşamalı olarak düşünüyor: Hazırlık, ilk temas, sızma, örgütleme, inşa, konvansiyonel güçlerle birleşecek harekâtlar, ulusal denetimi ele geçirerek düzenli orduya geçerken var olanı dağıtmak.

Bu saptamalardan sonra UW el kitabı, Mao'dan "Gerilla halk içinde suda balık gibidir" Sun Tzu'dan "Savaşta gizli hareketler esastır" alıntılarıyla, devam ediyor.

UW planının en önemli ilgi nesnesi "halkın psikolojisi" UW el kitabı ya bunu kendi projesinden yana değiştirmeyi ya da göreli olarak sayısı küçük bir isyancı grubunun iktidara el koymasını kabul edebilecek bir tarafsızlığa çekmeyi hedefliyor. Bu nedenle, günümüzde sosyal medyayı, internet alanını, denetlemek ve kullanmak özellikle önem kazanıyor.

İkinci araç, rejime karşı savaşmaya niyetli, ABD ile işbirliğine açık, uygun bir ideolojiye, liderliğe sahip, sınırlı da olsa bir isyancı hareket bulmak ya da üretmek (bu konuda ilginç bir araştırma "The Syrian opposition: Who's doing the talking?", The Guardian 15/07/2012 -bir özeti için: www.haber.sol.org.tr/dunyadan/esad-muhalefetinin-emperyalizm-ile-yakin-iliskisi-dikkat-cekiyor-haberi-57061) eğitmek, örgütlemek, ülkenin ve dünyanın kamuoyuna tanıtmak. Hemen ardından da bir tür "cephe örgütleri" kurarak bunların halkın yeni ve meşru temsilcisi olduğunu, hükümetin meşruiyetini artık kaybettiğini, medya yoluyla yaymaya başlamak. Hedef ülkelerin son derece de baskıcı, halkı tarafından zaten sevilmeyen yönetimlerden oluşması da bu propagandaların etkisini arttırıyor.

Sonra sıra bu isyancıları, ("cephe örgütünü", askerlerini) finansal, askeri olarak doğrudan ya da gerektiğinde sabotaj, suikast vb, yöntemlerle desteklemeye geliyor. UW bu adımların başarılı olabilmesi için ülkede yaygın bir çatışma havasının yaratılması gerektiğini söylüyor.

Bu UW'nin başarılı olabilmesi için medyadaki kanaat önderlerine büyük görevler düşüyor. Ne yazık ki Türkiye'de de kimi köşe yazarları, bu stratejinin en önemli bileşeni olan "yanlış bilgilendirme savaşına" doğrudan katılıyorlar.

> Bu yazarlardan biri kendisiyle aynı noktada bulunmayanları, pazartesi günü "Suriye'de yaşananlara duyarsız kalmakla" (müdahaleden yana olmamakla) suçluyordu: "Perşembe günü Suriye'de Hama yakınlarında Tiremse köyündeki korkunç katliam. Esad rejimine bağlı tanklar, ağır silahlar direnen köyü sardı, bombardıman başladı, insanlar camilere sığındı, aralarında çocuk ve kadınların da bulunduğu 200'ün üzerinde insan öldürüldü" diyor ve ekliyordu "Ne olup bittiğini bilgisayarda iki klikle öğrenebilirsiniz. Öğrenmediyseniz zaten ayıp."
>
> Ne olup bittiğini kolaylıkla öğrenmek olanaklı, ortada gerçekten bir ayıp var. Ne olup bittiğini öğrenmek için UW stratejisinin propagandalarından başka şeyler de okumak, olaylar karşısında eleştirel mesafeyi korumak gerekiyor. Ayıp olan bunları yapmadan yazmak. Pazartesi günü New York Times, Tiremse'de yaşananların katliam değil, bir savaş olduğunu aktarıyor, ölü sayısını yüzde elli indirirken içlerinde kadınların, çocukların olmadığını vurguluyordu. Biz bunun böyle olduğunu hafta sonunda çoktan internetteki çeşitli kaynaklardan öğrenmiş bulunuyorduk. "Sol.org" gibi sosyalist web siteleri bu bilgileri aktarmaya başlamışlardı. Evet ortada bir ayıp var, ama bu "Suriye projesine" katılanların ayıbı..."

Suriye'de nüfus büyük oranda Sünnilerden oluşuyor. En son 2007 yılında yapılan bir sayıma göre, nüfusun yaklaşık yüzde 70'i Sünni. Hıristiyanların sayısı yüzde 15 civarında, Esad karşıtlarının Nusayriler demeyi ısrarla sürdürdükleri Aleviler ise nüfusun yüzde 12'sini oluşturuyor. Bilindiği gibi de Alevilerin büyük bir bir bölümü Lazkiye kentinde yaşıyor. Bu demografik dağılım, Suriye'de Sünnilerin Alevi azınlık tarafından ezildiği iddialarına yol açıyor.

Egemenlikleri döneminde Fransızların 1920 yılında Süleyman el Ahmed'in liderliğinde bir Alevi devleti kurdurmaları, bağımsızlıktan sonra da Alevileri etkin politik bir güç haline getirdi. Fransızların o dönem Alevileri desteklemesinin nedeni, Sünnilerin gösterdiği büyük direniş. Buradan, Alevilerin bu direnişte yer almadıklarını söylemek doğru olmaz ama o dönemin Alevi önderliğinin Fransızlarla iyi ilişkiler içinde olduğu da bir gerçek.

Parlak bir asker olan Hafız Esad'ın da Alevi olması, yönetici mekanizmanın Alevilerden oluştuğu inancını doğurdu. Oysa, Alevi azınlık tarafından yönetilmiş olsa da, genel olarak bir Alevi politikası izlemiş değil Suriye yönetimi. Aksine, dinden uzak, son derece seküler bir yönetim egemen oldu Suriye'de hep.

Özellikle Sünni yönetimlerin, Suriye yönetimini, "Sünnileri ezen alevi azınlık rejimi" olarak eleştirirken Suudi Arabistan'da her anlamda ezilen Şiileri görmemesi ilgi çekicidir. Şiiliğin Müslüman dünyadaki en amansız düşmanı olan Vahhabi Suudi Arabistan'ın Ahsa, Katif, Avvamiye bölgeleri Şii bölgeleridir. Tüm petrol kaynaklarının bulunduğu bölgeler olmasına rağmen fakirliğin çok olduğu yerlerdir buraları. Buradaki zenginlikten Şiiler hiç yararlanmamışlardır. Suudi Arabistan yönetiminde üst düzeyde tek bir Şii yoktur. Ama Suriye'de, bir çok bakan da dahil, üst düzeyde görev alan Sünnilerin sayısı çoktur. Örneğin herkesin bildiği şu isimler: Mustafa Tlass, Abdülhalim Haddam, Faruk el-Şara. Bunların yanı sıra, Sünnilerin de, hem de dini düzeyde rejime destek verdiği biliniyor. Tanınmış Nakşibendi şeyhi Ahmed Kutaru, tam 34 yıl boyunca Suriye müftülüğü görevini yürüttü. Kendisinden sonra gelen müftü de bir Nakşibendi olan eski Halep müftüsü Şeyh Ahmed Bedrettin Hassun'du. Bugün ise aynı görevi Said Ramazan el-Buti sürdürüyor.

Suriye'ye Neden Saldırıyorlar?

Peki, neden başta Şam olmak üzere tüm Suriye bir ateş çemberindeymiş gibi anlatılıyor? Türkiye dahil ABD ile batılı devletler, kimi Arap ülkeleri Suriye'den ne istiyorlar? Eğer Beşar Esad, 2003 yılında dönemin ABD Dışişleri Bakanı Colin Powell'in, tehdit gibi isteklerine "evet" deseydi, Arap dünyasının tek laik/bağımsız devleti Suriye bugün "özgürleştirilmek" istenir miydi?

Şam'ın lüks semtlerinden birinde bulunan Stratejik Araştırmalar Merkezi'nin bahçesinde Şam Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih bölümü öğretim görevlisi Dr. Mehmet Yuva ile konuşuyoruz. Yuva ABD'de doktora yapmış bir akademisyen. Suriye ile Türkiye arasındaki ilişkileri çok iyi biliyor. Dr. Yuva aynı zamanda merkezin Türkiye sorumlusu. 2002 yılında kurulan Türkiye-Suriye Dostluk Komitesi'nin de kurucularından olan Yuva, bu komitenin, bir dönem iki ülke arasında yaşanan olumlu havaya çok büyük katkısı olduğunu belirtiyor.

Yuva'nın, aslında konuyla ilgili herkesin bildiği bir belirlemesi var. "Şam" diyor Yuva, "tarih boyunca bir bölgesel güç olmamış, ama kimin bölgesel güç olacağını belirlemiştir". Şam'la iyi geçinen ya da Şam üzerinde etkili olan devletler bölgede de çok etkili olabilmişler Yuva'ya göre. Bu nedenle bugün Suriye kaynaklı sorunlara kayıtsız kalmak mümkün değil. Yaşanan sorunların bu kadar "çoktaraflı" oluşunun nedeni de bu.

Bu "çoktaraflı" ülke belirlemesine katılmamak mümkün değil Yuva'nın. Rusya'yı İran'ı, Irak'ı, Lübnan'ı hesaba katmadan Suriye'yi tek başına değerlendirmek yanıltıcı olur. Çünkü Suriye tüm bu ülkelerin politikalarında ciddi bir "omurga" işlevine sahip. Irak'ın ABD işgaliyle birlikte bir bölünme sürecine girdiği, bu sürecin hızlandığı biliniyor. Bu konuda Suriye'nin aldığı tavır çok netti. İşgale başından beri karşı çıkmıştır. Her ne kadar resmi olarak dile getirmemişse, hatta zaman zaman yalanlamış da olsa Suriye bugün hala Iraklı işgal karşıtlarına desteğini sürdürüyor. Bugün karşılaştığı, ABD kaynaklı siyasi baskıların en önemli nedeni bu.

2004 yılında dönemin ABD Dışişleri Bakanı Colin Powell'in, Şam ziyaretinde Beşar Esad'a ilettiği Amerikan taleplerini hatırlamakta yarar var. Powell, Suriye'den Irak işgaline karşı olumsuz tutum almamasını, işgale karşı olan direniş hareketine destek vermemesini, İsrail ile ilişkileri iyileştirmesini, Lübnan Hizbullah'ıyla ilişkilerini askıya almasını, Suriye'de yaşayan yarım milyona yakın Filistinli mültecinin ülkelerine dönme haklarını uluslararası alanda sürekli dile getirmemesini, İsrail işgali altındaki Golan tepeleri konusunda uluslararası kamuoyunu devreye sokmamasını, bunun yerine ABD, İsrail, Suriye arasında üçlü görüşmelerle sorunun çözülmesini kabul etmesini, Filistinli örgütler için Suriye yardımıyla siyasi temsilcilikler açarak İsrail'i rahatsız etmekten kaçınmasını istemişti.

Bu, aslında, tehdit anlamına da gelen "talepler" yığınım, siyaset konusunda pek de deneyimi olmayan genç devlet başkanı tek kelimeyle reddetmişti: "Hayır".

O günden beri Suriye, ABD başta olmak üzere İsrail ile batılı devletlerin hedefi durumunda. Özellikle 2005 yılında Lübnan'da eski başbakan Refik Hariri'nin katledilmesinden Suriye sorumlu tutuldu ki, konuyu araştırmakla görevli gözlemcilerin bu konuda kesin bulgu elde etmedikleri biliniyor. Ertesi yıl, İsrail, bir takım gerekçelerle Lübnan'ı işgal etti. Suriye'nin yumuşak karnı olarak bilinen bu ülkenin işgali Suriye'ye de bir gözdağı idi. İsrail ile tam 33 gün süren Hizbullah önderliğinde çok kanlı bir savaş yaşandı Lübnan'da.

Ancak, Suriye'ye yönelik kıskaç operasyonu, Arap baharı olarak adlandırılan süreçle başladı.

Şu göz ardı edilmemeli. Suriye başından beri Irak işgaline karşı çıkmakla kalmamış, işgal nedeniyle yurtlarından uzaklaşmak zorunda kalan tam 2 milyon Iraklıyı da ülkesine kabul etmiştir. Yarım milyona yakın Filistinliyi daha önce kabul ettiği gibi. Bu nedenle Suriye meselesi sadece Suriye'yi ilgilendirmiyor. "Kavga"nın bu kadar "çoktaraflı" olmasının nedeni bu.

Suriye'ye siyasi ve ekonomik baskı uygulayan ABD ile batılı devletlerin Suriye'ye insan hakları, özgürlük gibi gerekçelerle baskı yaptığını, Suriye'de petrol de olmadığı için amaçlarının petrol ya da doğal gaz olmadığını söyleyenlere pek kulak kabartmamak da fayda var. Çünkü Suriye, kimilerinin söylediği gibi petrolden, doğal gazdan yana hiç de fakir bir ülke değil. Henüz işlenmemiş, ortaya çıkarılmamış, en az Irak'ınki kadar zengin rezervleri var. En son Humus yakınlarında büyük bir doğalgaz havzası keşfedildi. Bugün en yaygın, en kanlı çatışmaların orada yaşanması rastlantı olabilir mi acaba?

Bir Arap gazı projesi olduğunu hatırlayan var mıdır peki? Türkiye'yi de ilgilendiren önemli bir projeydi bu. Mısır, Sudan, Ürdün üzerinden Suriye'nin Humus bölgesine oradan da Antep'e kadar uzanan bir doğalgaz hattı projesiydi. Bu proje uyarınca Güneydoğu Anadolu'nun en büyük gaz toplama rafinerileri burada inşa edilecekti. Hem güneydoğu vilayetlerine doğal gaz sevkiyatı buradan yapılacak, Yumurtalık bölgesine aktarılacak olan doğalgaz, buradan da Avrupa pazarlarına sunulacaktı. Çıkarılan krizle bu proje de hayata geçirilemedi. Bunları dikkate almadan dış güçlerin Suriye'de sadece insan hakları ya da özgürlükler peşinde olmalarını iddia etmek gülünç olur.

Suriye'nin hedef seçilmesinin ana gerekçesi ise adı geçen ülkenin adeta bir anti-Amerikan üs olmasıdır. Bu antiamerikancılık Baas'la ifade edilen Arap Milliyetçiliği temellidir. Arap Milliyetçiliği, özellikle Cemal Abdül Nasır Mısır'ının İsrail'e yenilmesiyle "siyasal olarak" sona ermesine rağmen, iki ülke antiemperyalist özellikler de taşıyan bu milliyetçi tutumu sürdürdü: Irak ile Suriye. Irak'da Saddam'ın yok edilmesiyle birlikte tamamen silinen, sosyalizm esintili bu milliyetçiliğin güçlü kalelerinden biri olarak bugün sadece Suriye var karşımızda.

Ortadoğu'daki en önemli değişimi oluşturan olgu bu "milliyetçilik"in özellikle Sovyetler Birliği'nin yıkılmasından sonra artık geri planda kalmış olması. Sovyetler Birliği'nin mevcut olduğu dönemde sözkonusu milliyetçilik, bölgede Amerikan karşıtı bir konumdadır. Soğuk Savaş dönemi boyunca Ortadoğu'da bu Arap milliyetçisi akımlar değil, İslami akımlar Amerikan müttefiki olmuşlardır.

Genel kabul gören değerlendirme şudur: Bugün tüm Arap/İslam dünyasını temsil eden, Türkiye, Mısır, İran'dan oluşan üçlü bir eksen var. Bu ülkeler hem bölgelerinde hem de tüm Arap/İslam dünyasında etkililer. Hepsinin ortak noktası da islamcı ya da islami

eğilimli yönetimlere sahip olmaları. Dolayısıyla Arap milliyetçiliğinden çok islamcılık bu eksenin ortak paydası. Bu eksen içinde, Arap milliyetçiliğinin etkisizleştirilmesinde dolaylı katkıları olan bir ülke olarak bulunan İran da, ABD'nin hedefinde. Türkiye ile Mısır'ın "islamcı/islami eğilimli" yönetimlerinin, Ortadoğu'da/İslam coğrafyasında ABD ile uzlaşma içinde oldukları bir gerçek.

Bu üçlü eksende İran ile Mısır, Türkiye arasında da görüş ayrılıkları belirgindir, Suriye konusunda. Özellikle Mısır ile Türkiye'nin Suriye'de Baas hareketi ile temsil edilen Arap Milliyetçiliği'ni yenilgiye uğratarak bu ülkedeki Sünnileri kontrol etme çabaları var. Sünni nüfusun Esad rejiminden koparılması Suriye'nin Büyük Suriye (Bilad el Şam) hedefine ulaşmasını zorlaştırmış olacak. Aslında iddia edildiği gibi, mezhep sorunlarının yaşanmadığı, Şiiliğin öne çıkarılmadığı Suriye'ye İran desteği, İran açısından mezhep ortaklığı gerekçesine dayanıyor olsa da, asıl neden, İran'ın Suriye'den her alanda destek görmesindendir. Batılı ülkelerin bu iki ülkeye aldıkları tutumda, İran ile Suriye'nin Rusya ile iyi ilişkilerinin de payı var. Bu iki ülkenin de Rusya'ya dönük tutumları özellikle ABD'nin bölgedeki planları açısından engelleyici nitelikte.

ABD'nin bölgede "istikrar" istediği açık. İstikrardan kendi çıkarlarının önüne engel çıkarılmamasını anlıyor elbette. Bu nedenle, Soğuk Savaş döneminde müttefikleri olan islamcıların, bu dönemin sona ermesinin ardından ülkelerinde çok etkili bir güç olmaları, hatta Mısır'da iktidara gelmeleri ABD'nin çok da itirazına yol açmadı. Çünkü Obama yönetimi merkezi otokratik İslami rejimleri, Rusya karşısında yeni müttefikleri olarak görüyor. Mursi'nin Mısır'ı, Suriye karşıtlığında, daha önce de vurguladığım gibi, ABD'nin "en yeni" müttefiki durumunda. Tuhaf olan bir tablo da şu, yeri gelmişken belirtelim: Suriye konusunda ABD ile ortaklık yapan Mısır, ABD'nin en önemli müttefiki İsrail ile

de dolaylı ortaklık yapmış oluyor. İsrail, Esad sonrası aşırılıktan çekindiği için Esad'ın devrilmesine sıcak bakmasa da durum bu.

Obama bölgede istikrarın sürmesi açısından tüm Ortadoğu için mevcut Arap devletlerinde merkezi otokratik İslamî rejim ağını destekliyor, hatta bunlar ABD yanlısı olmasalar bile. Rusya ile Avrupa ise çekiniyorlar bu tür islamcı güçlerden. ABD ile Avrupalı güçler arasındaki anlaşmazlığın nedenlerinden biri de bu.

Çeşit Çeşit Muhalefet

Suriye'de Arap Baharı adı verilen süreçle birlikte, Esad rejimine başkaldıran grupların çoğunlukla ülkeye dışarıdan sokulan cihadçılar olduğu başından beri biliniyor. Ancak Suriye'de sadece Özgür Suriye Ordusu ile anılan emperyal destekli muhalefetin dışında, toplumsal destek bulmuş bir iç muhalefet de var. Profesör Korkut Boratav, BirGün gazetesinde yer alan 24 ocak 2012 tarihli yazısında bu konuda bilgiler veriyor:

> "İzleyebildiğim kadarıyla üç ana akım söz konusudur. Birincisi, sokak eylemleri içinde oluşmuş olan Yerel Eşgüdüm Komiteleri'dir. Farklı siyasî akımlar, eğilimler bunların içinde yer almaktadırlar. Başlangıçta bu gruplar, özgürlük, demokrasi, haysiyet ve sosyal adalet için barışçı bir Suriye Halk Devrimi'ni hedeflemiş; hem yabancı askerî müdahaleye, hem de rejimle diyaloga kesinlikle karşı çıkmışlar. Ne var ki zamanla bu Komitelerde Müslüman Kardeşler'in etkisinin arttığı; buna bağlı olarak silahlı yöntemlere ve mezhepsel şiddet yöntemlerine savrulma eğiliminin tırmandığı anlaşılmaktadır. Demokratik Değişim için Ulusal Eşgüdüm Komitesi (DDUED) ise ulusalcı, solcu muhalefetin ve Kürt örgütlerinin önemli bir bölümünün ülke içindeki temsilcilerinden ve rejimle diyalog seçeneğini izleyenlerden oluşuyor. Rejimin barışçı bir süreçle tasfiyesini hedefleyen DDUED, dış müdahaleye kesinlikle karşı çıkmaktadır".

ABD'nin İstediği Muhalefet

Suriye'de Arap baharının da rüzgarını arkasına alarak hareket geçen muhalefet siyasi olarak Suriye Ulusal Konseyi (SUK)

tarafından temsil edildi uzun süre. Kuruluşu 23 Ağustos 2011 tarihinde İstanbul'da duyurulan SUK bir süre sonra özellikle ABD tarafından Suriye muhalefetinin tümünü bir araya getirmede başarısız olduğu gerekçesiyle hedef haline geldi. ABD ile müttefikilerinin uzun süre destek verdikleri SUK'da islamcıların etkili olduğu endişesi ABD'nin bu yapıya itirazının temelini oluşturuyor. Tüm muhalefeti kapsadığı iddiasına rağmen, başta Kürtler olmak üzere birçok muhalif unsurun bu yapının içinde yer almaması, ABD açısından diğer bir rahatsızlık nedeni.

Suriye Ulusal Konseyi, 12 Aralık 2012'de Katar'ın başkenti Doha'da, hem kendi içindeki sorunları tartışmak hem de bir geçiş hükümeti kurmak amacıyla toplanmaya hazırlanırken, 1 Kasım 2012'de ABD Başkanı Hilary Clinton'dan beklenmedik bir açıklama geldi. Clinton, başarısız bulduğu SUK liderliğinin değişmesi gerektiğini söyledi. Clinton'a göre, SUK, "muhalefetin lider kadrosunu temsil etmiyor"du. Aslında Clinton'u haklı çıkaran bir gerçeklik vardı. O da SUK'un "muhalefeti" bir araya getirme çabasında başarılı olamadığı. Doha toplantısından kısa bir süre önce, Kasım 2012'nin sonlarında Kahire'de yapılan toplantıda da iç sorunlar giderilememişti. Bu toplantıya birçok muhalefet grubu katılmamıştı. Kürt Ulusal Konseyi yoktu örneğin.

Bir geçiş hükümeti kurulup kurulmaması konusunda, erken olup olmadığı tartışmaları bağlamında bir kargaşa da sözkonusuydu. Ama asıl sorun, ki bu ABD'nin de asıl endişesiydi, örgüt olarak değil ama bireysel olarak SUK içine Müslüman Kardeşler'in sızma çabalarıydı. SUK, Doha toplantısına bu kargaşa içinde gitti. Toplantının sonunda da artık tek muhalif örgüt SUK değildi. ABD'nin bastırmasıyla içinde SUK'un da bulunduğu yeni bir çatı örgütü oluşturulmuş, adı da Suriye Devrimi Muhalefet Güçleri Koalisyonu (SDMGK) olarak belirlenmişti. SDMGK, Esad yönetimiyle "hiç bir koşul altında" anlaşmaya

varmayacağını da dünyaya ilan etmişti. Bu yeni yapıya, daha önce SUK'da yer almayan, Abdülhakem Başşer önderliğindeki Suriye Ulusal Kürt Konseyi de katılmıştı.

Suriye Ulusal Konseyi'nden 22, diğer muhalif kanatlardan da 38 kişinin yer aldığı yeni örgütün başına getirilen jeofizik mühendisi Şeyh Ahmed Muaz el-Hatib'in Müslüman Kardeşler kökenli bir muhalif olması da çok ama çok ilginçti. Ama el Hatib'in, İslami Modernleşme adlı bir grubun lideri olması, muhalefet arasında güçlü olan "radikal islamcılar"ın etkisizleştirilmesi için uygun bir isim olarak görüldüğü de belirtilmişti. El Hatib'in eski bir Shell çalışanı olduğu da unutulmamalı.

Yeni oluşumun amacının, "ABD yanlısı" bir muhalefet oluşturmak olduğu çok açıktı. Burada Türkiye'ye karşı da bir tutum sözkonusuydu elbette. Çünkü Türkiye, ABD'nin mesafeli durduğu Özgür Suriye Ordusu'na tam destek vermeye devam ediyordu. Ancak Türkiye bu yeni yapının kurulmasından hoşnut kalmış gibi davranmayı da sürdürdü elbette. Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, toplantıda yaptığı konuşmada "bundan böyle yabancı ülkelerin bu muhalefeti desteklememeleri için hiçbir bahanesi kalmamıştır" diyerek, Suriye'ye dış müdahale yapılması konusundaki niyetini saklamamıştı.

Yeni oluşumu ilk tanıyan ülke Fransa idi. ABD de tanımakta gecikmeyecekti. Koalisyonun imzaladığı anlaşma metninde şu maddeler yer alıyordu:

1. Gruplar, rejimin bütün sembolleri birlikte yıkılması, güvenlik organlarının dağıtılması, Suriye halkına karşı suç işleyenlerin yargılanması için çalışmada anlaşmıştır.
2. Koalisyon hiçbir surette rejim ile müzakere yapmamayı ve diyaloga girmemeyi taahhüt eder.
3. Koaliyonun tartışmalar sonrasında onaylanan bir tüzüğü vardır.

4. Koalisyon devrimci askeri konseylerin yüksek askeri konsey liderliği altında birleştirilmesini destekler.
5. Koalisyonun yargısal, teknik ve ihtisas komisyonları vardır.
6. Koalisyon uluslar arası tanınmanın ardından geçici bir hükümet kuracaktır.
7. Koalisyon, rejimin yıkılmasının ardından genel kongre çağrısı yapacaktır.
8. Koalisyon ve geçici hükümet genel ulusal kongre ve geçici hükümetin kurulmasının ardından feshedilecektir.
9. Suriye Arap komitesi, bu anlaşmayı Arap Birliği Genel Sekreterliği'ne sunacaktır.

SDMGK da ne kadar iddia edilirse edilsin, Suriye halkının "meşru temsilcisi" değil. Çünkü, tüm muhalefeti bu yapı da kapsamıyor. İçinde yer alan Kürt Ulusal Konseyi de, Barzani yanlısı bir örgüt, dolasıyla o da tüm Kürtleri kapsıyor değil. Esad karşıtı sol muhalefetin neredeyse tümünü içinde barındıran, Boratav'ın Demokratik Değişim için Ulusal Eşgüdüm Komitesi olarak vurguladığı Ulusal Koordinasyon Komitesi, bu oluşumun içinde yok örneğin.

Kürtlerin Durumu

Kürtler, kendilerine öteden beri pek kötü davranan rejime karşı gelişen muhalefet içinde etkili bir biçimde yer almadılar. Örneğin en büyük muhalif kurum olan Suriye Ulusal Konseyi (SUK) içinde yoktular. Esad Suriye Kürtleri içinde sadece PYD'yi muhatap kabul ediyor. Bu da şaşırtıcı değil, çünkü PYD içerisinde çok sayıda Alevi yer alıyor. Dolayısıyla, Sünni ağırlıklı islamcı SUK içinde yer almaları beklenemez. Suriyeli Kürtler 2012 Temmuz'unda yapılan, tüm Suriye muhalefetini bir araya getirme

amaçlı Kahire toplantısını da terk ettiler. SUK ile Kürt Ulusal Konseyi'ni biraraya getirme çabaları sonuçsuz kaldı.

Suriye Kürtleri kendi başlarına da etkili bir muhalefet odağı değiller. Ancak onların da özellikle SUK içinde yer almaları için çabalar hep oldu. ABD Dışişleri Bakanlığı'nda Mayıs 2012'de bu konuda üst düzey bir toplantı gerçekleştirildi. Toplantıda Kürt Ulusal Konseyi yetkilileri, ülkesinin Suriyeli muhaliflerle ilişkiye geçmesinde kilit bir rol oynayan ABD'nin eski Şam Büyükelçisi Stephen Ford, Frederic C.Holf, ABD yönetiminin Suriye Özel Koordinatörü Richard Armitage bu toplantıda yer aldılar. Bu ekip Yakın Doğu İlişkilerinden Sorumlu Dışişleri Bakan Yardımcısı Jeffrey Feltman ile de görüştü.

Frederick C. Holf, Stephen Ford ile Jeffrey Feltman Dışişleri Bakanlığının Özgür Suriye Ordusu (ÖSO) ile de Suriye Ulusal Komseyi ile de sıkı işbirliği içinde olan politika belirleyicileri. Bakanlık sözcüsü Mark Toner toplantının süregelen çabaların bir parçası olduğunu belirterek, amacın Suriye Kürtlerinin Esad'a karşı oluşan muhalefette yer almasını sağlamak olduğunu belirtti.

Bu toplantının ardından Kürt Ulusal Konseyi lideri Şerko Abbas yaptığı açıklamada, Suriye'nin etnik/dini temelde gerçekleşecek "politik kırılmasının" bağımsız Kürdistan konusunu da gündeme getireceğini açıkladı. Abbas, Washington'a yaptığı çağrıda da Suriye'de özerk bir bölge olarak ayrı bir Kürt devletinin oluşturulmasına destek vermesi çağrısında bulundu. Şerko Abbas, Kürt halkının Kürdistan'ın tüm parçalarında yaşayan Kürtlerin bağımsız bir Kürt devleti kurma hakkına sahip olduklarını düşündüklerini söyleyerek, "bunu batılı demokrasilerin öncüsü ABD'nin yardımıyla yapabiliriz" dedi..

Abbas, aslında ABD'nin, "sınırlarının yeniden çizileceğini" söylediği Ortadoğu'da öngördüğü Büyük Kürdistan'ı hatırlatmış oluyordu sadece.

Türkiye, Beşar Esad rejimi sürerken ülkenin parçalanması halinde, Suriye'den özerk bir Kürdistan çıkacağından endişe ettiği için, buna meydan vermeden Esad'ın gitmesini istiyorsa, Esad sonrası rejimden pek umutlu demektir. Esad'ın devrilmesiyle birlikte tek bir Suriye'nin kalacağına inanmak zor. Ufukta küçük kabileler "devlet"ine dönüşecek bir Suriye görülüyor kimilerine göre. Bir tür Irak ya da Kuveyt.

Türkiye'nin Kürt korkusu üzerine oluşturduğu bu hesap tutmadı. Daha doğrusu Kürt korkusunu kullanarak Suriye karşıtlığını gerekçelendirmesi işe yaramadı. Başka bir deyimle korktuğu başına geldi. Bu sonucu, anlamsızca, Batılıların bile "çok aşırı" olduğunu söyledikleri bir öfkeyle Suriye karşıtlığı yaparak kendisi yaratmış oldu. Nitekim Esad, ülkesinin kuzeyinde Türkiye sınırına yakın olan bölgelerini Kürtlerin denetimine bırakarak Türkiye'yi o çok korktuğu Kürdistan gerçeğiyle başbaşa bıraktı. Suriye ordusu, Kürtlerin yoğun yaşadığı Kobani bölgesinden çekilince, PKK'nın Suriye'deki kolu olduğu ileri sürülen Demokratik Birlik Partisi (PYD) bölgede özerklik ilan etti. Sadece Kobani değil, Afrin, Cinderis, El Darbasiye, Ras el-ayn kentleri ile, Haseke bölgesindeki Amude, Derek, Efrin, Tirbesipiye yerleşim birimlerinin kontrolü de PYD'nin kontrolüne geçti.

Baba Esad zamanından beri var olan Şam merkezli daha küçük bir Alevi devleti kurma planının belki de yaklaştığı günlerde, bu yeni devletin sınırlarının dışında kalan, yani Suriye Kürdistanı olarak bilinen bölgeler bunlar. Esad'ın Batılıları değilse bile Türkiye'yi çok zor durumda bırakacak taktik açıdan başarılı bir adımıydı bu.

11 Haziran 2011'de imzalanan Erbil Anlaşması uyarınca Kürt Ulusal Konseyi ile Batı Kürdistan Konseyi bu bölgeleri beraber yönetecekler. Bu da Kuzey Kürdistan'dan sonra bir de Suriye Kürdistanı oluşması anlamına geliyor. Suriye'deki Kürt

gruplarının ülkede SUK öncülüğündeki muhalefetin içinde neden yer almadıkları sorusunun yanıtı işte budur. Esad'ı çoğu zaman desteklemiş de olan Kürtler, Irak Kürdistan bölgesindeki Kürtlerin yıllardır yaşadıkların süreci belki de hiç yaşamadan, kısmen özerk bir Kürdistan'a sahip oldular. Suriye yönetimi, Hafız Esad'dan bu yana Suriye'nin elindeki birçok kartı yerinde, zamanında oynama becerisini bir kez daha göstermiş oldu.

İlginç olan şu; Türkiye medyasının yazdıklarının aksine bu bölgeler Suriyeli tüm Kürtlerin eline geçmiş değil. 16 Kürt örgütünün bulunduğu Suriye'de PYD başka Kürt yapılanmalarına siyaset yapma izni vermiyor. Hepsi, Esad'a karşı silahsız ama güçlü bir muhalefet yapmalarına rağmen, ülkenin birliğinden yana tutum almış olan sözkonusu Kürt ögütleri yerine Esad'ın sadece PYD ile muhatap olması, PKK kartının, uzantısı aracılığıyla da olsa, Türkiye'ye karşı kullandığı anlamına geliyor.

Esad'ın sözkonusu bölgeleri, islamcı muhaliflere karşı kendisine destek vermeleri amacıyla Kürtlere bırakıp bırakmadığı kesin olarak söylenemez. Ancak Kürtler, Esad güçleriyle ortak hareket etmeseler bile, islamcı muhaliflerle büyük çatışmalara girdiler. Ekim 2012'de Halep'de böyle bir çatışma yaşandı. Halep'in Eşrefiye bölgesindeki çatışmada hayatını kaybeden 22 kişiden 19'u islamcı muhalif, 3'ü ise Kürt'dü. Ancak kimi Kürt kaynaklar çatışmada 10 Kürt kökenli Suriyeli'nin öldüğünü iddia etmişlerdi. Muhaliflere yakınlığı ile bilinen, Londra merkezli Suriye İnsan Hakları Gözlemevi, Halk Savunma Ordusu'na mensup 200 kadar Kürt askerinin Eşrefiye Mahallesi'ne girmesiyle birlikte bölgede gerginliğin arttığını, Kürtlerle Özgür Suriye Ordusu arasında çıkan çatışmalarda 30 kişinin hayatını kaybettiğini duyurmuştu. Kürt Demokrat Birlik Partisi yetkilisi Muhittin Ali, islamcı muhaliflerin, Halep'teki Kürt bölgelere girmemesini öngören anlaşmayı bozduklarını ileri sürmüştü.

Çatışmalar Kasım 2012'de de durmadı. PYD'nin silahlı kanadı ile Özgür Suriye Ordusu'na (ÖSO) bağlı oldukları öne sürülen gruplar arasında Rasulayn ilçesinde şiddetli çatışmalar yaşandı. İddiaya göre Kürt bayrağı asmak isteyen PYD üyeleri ile buna izin vermeyen ÖSO mensupları arasında meydana gelen çatışmalarda PYD bölge sorumlusu öldürülmüş, her iki taraftan en az 20 kişi yaralanmıştı. PYD Başkanı Salih Müslim, Esad karşıtı islamcı muhalifleri, "zaten güvenli olan bir bölgeye girdikleri için" suçlamıştı. Müslim, çatışmak istemediklerini belirttiği ÖSO üyelerinin Türkiye'den emir aldıklarını da ileri sürmüştü.

PYD'nin Batı Kürdistan'da Esad güçleriyle çatışmadan egemenliğini ilan ettiği bölgelerde faaliyet yürüten Batı Kürdistan Halk Savunma Birlikleri (YPG) yetkilileri de Ocak ayının ilk haftasında yaptıkları toplantıda ordulaşma kararı aldıklarını duyurdu. Derika Hemko'da gerçekleştirilen, 336 delegenin katıldığı toplantıda alınan bu kararın zamanlaması çok dikkat çekici.

Kürt haber sitesi ANF'nin haberine göre toplantıda konuşan YPG Anakarargahı yetkilisi Sipan Hemo'nun, Batı Kürdistan'da, hiç bir fark gözetmeden, Kürt halkının yanısıra, Arap, Süryani ve tüm din mensuplarını savunacaklarını belirterek "biz YPG ordusu olarak sadece Batı Kürdistan için değil, sadece Kürtler için değil, demokratik bir Suriye içinde mücadele veriyoruz. Bundan sonra da bu amaç doğrultusunda mücadelemizi sürdüreceği" demiş olması, "demokratik bir Suriye"den çok, bir İslam devleti peşindeki cihadçılara da bir mesaj anlamını taşıyor. YPG güçleri, Esad güçleri ile de sık sık çatışmalarına rağmen, özellikle Özgür Suriye Ordusu (ÖSO) mensupları ile yoğun çatışmalar yaşadı. Ocak 2012'de YPG, Suriye ordusu ile de Rumelan yakınlarında şiddetli çarpışmalar meydana geldi. Ama YPG'nin asıl çatıştığı kesimler islamcıların çoğunlukta olduğu Türkiye destekli ÖSO mensupları.

Bu çatışmaların 2012 Kasım ayında özellikle Suriye'nin Türkiye sınırına yakın Rasulayn kentinde yoğunlaşması dikkat çekici.

Çünkü burası, özellikle El Malikiye kenti zengin bir petrol bölgesi. Türkiye destekli islamcı militanların burayı ele geçirmeleri bu nedenle çok önemli. Ele geçirmeleri halinde buradaki petrol gelirleriyle ciddi bir mali kaynağa kavuşmuş olacaklar.

İslamcı muhaliflerin Türkiye'nin Akçakale ilçesinin karşısına düşen Tel Abyad'a yönelik yoğun saldırıları da bir çok gözlemciye göre burayı "Kürtlerden arındırma" amaçlı. Bu başarılırsa Suriye'nin Ayn El Arap bölgesindeki Kürtlerle, Suriye'nin Kamışlı kenti arasındaki bağlantı kesilmiş olacak.

Esad muhalifi olmakla beraber, başından beri ülkedeki çoğu cihadçı, islamcı güçlerle arasına mesafe koyan Suriye Kürtleri içinde YPG'nin durumu bir hayli ilginç. Barzani etkisindeki Kürt Yüksek Konseyi'ne (KYK) bağlı çalışan YPG'nin,, Barzani-Erdoğan ilişkilerinin niteliği açısından Suriye rejimine karşı çok sert bir direniş sergilemesi gerekirdi. Oysa, Esad güçleri ile zaman zaman çatışmasına rağmen, YPG'nin asıl hedefinin islamcı muhalifler olduğu sır değil.

YPG, PYD'nin askeri kanadı olmasına rağmen örgüt defalarca, PYD'ye değil, KYK'ye bağlı çalıştığını duyurdu. KYK, Suriye'de faaliyet gösteren 11 Kürt hareketinin bir araya gelmesiyle, Mesut Barzani desteğinde 2011 sonunda, PYD ile Suriye Kürt Ulusal Konseyi arasındaki bir uzlaşma sonucu kuruldu.

Suriye Kürtlerinin pek çoğu, Suriye'de Birinci Dünya Savaşı sonrası bölgeyi işgal eden Fransa egemenliğinde daha özgür olduklarını belirtiyorlar. Kültürel olarak her türlü çalışmayı yaptıkları, hatta Şam radyosunda Kürtçe yayın yapma şansına eriştikleri aslında doğru. Suriye ile Mısır arasında kurulan birlik döneminde kısa süreliğine durumları iyi olan Kürtler için 1946'da Suriye bağımsız olduktan sonra işler iyi gitmemeye başlıyor. 1958 yılı geldiğinde Suriye Kürdistanı Demokrat Partisi kurulunca, ülkedeki Kürtler ile rejim arasındaki ilişkiler bir hayli gerginleşiyor. Heinz

Gstrein Avukatsız Halk Kürtler adlı kitabında 1964'te Suriye'de 120 bin Kürt'ün vatandaşlıktan çıkarıldığı bilgisini veriyor. Gstrein, 1966 yılında da Şam'da Başbakan Yusuf Zuayyin ile görüşmek isteyen iki Kürt temsilcinin geri çevrildiğini hatırlatarak, ertesi yıl da Suriye Kürdistanı'nda 332 köyün boşaltıldığını belirtiyor.

Gstrein, Hafız Esad'ın 1970'de iktidarı ele almasından sonra eskiye oranla bir rahatlama görüldüğünü de vurguluyor. 1972 Ocak ayında Suriye Kürt Öğrencileri Ulusal Birliği'nin bir kongre toplamayı başarmasının dışında pek de fazla kazanımlar elde edildiği anlamına gelmiyor bu tabii. Kürtler, Baas Partisi ile ülkedeki Nasırcıların oluşturduğu Ulusal Cephe'ye alınmamıştır örneğin. Rejimin sürgüne gönderdiği, yerlerinden yurtlarından ettiği, nüfusun yüzde 10'unu oluşturan bir Kürt nüfustur sözkonusu olan artık.

Suriye'de 1970 yılında Arap Kuşağı adlı plan uyarınca Kürtlerden boşalmış yerlere Arapları yerleştirdi Hafız Esad. Suriye'de krizin patlak verdiği ana kadar da ülke Kürtleri ciddi bir baskı, denetim altında kaldılar. Esad'ın kendi ülkesinin Kürtlerine baskı yaparken, Irak'taki Kürt hareketine destek vermesi Ortadoğu'ya özgü her kartı kullanma politikasının tipik bir örneği.

Şunun altının çizilmesi gerekir yine de. Tüm avantajlı gibi görünen duruma rağmen, "Kuzey Suriye'ye merkezi hükümet dışında bir Kürt gücünün egemen olması zor" deniyor. Bunun iki nedeni var bunu iddia edenlere göre: 1) Bölgede yaşayan Kürtler oraya sonradan dahil oldular. Bölgede Kürt'ten çok Süryani ile Arap nüfus var. Örneğin Kürtlerden daha çok ya da hemen hemen aynı oranda Süryani nüfusun bulunduğu Kamışlı'da hatırı sayılır oranda Yahudi bir nüfus da bulunuyor. Yani PYD kontrolündeki bölgelerde ezici çoğunluk Kürtler değil. Hatta bölgede 2004 yılında bir futbol maçında çıkan olaylarda Arap aşiretlerinin az daha Kürtleri tümüyle yok edecekleri ancak Suriye ordusunun devreye

girmesiyle bir katliamın önlenebildiği belirtiliyor. Resulayn'da Kürtler var ancak çok sayılmıyorlar. Bu gerçekler ışığında, ikinci olarak, Kürt Ulusal Konseyi'nin Suriye'deki kriz öncesinde de sonrasında da bir özerklik talebinde bulunmadığına dikkat çekiliyor.

Bu iddialar aslında Suriye yönetiminin değerlendirmeleri. Ancak Suriye Kürtleri de şimdi kontrolü altındaki bölgelerde sayılarının az olduğunu kabul ediyorlar. "Hafız Esad oraya yıllarca Kürt olmayan nüfus taşıdı" diye itiraz ediyorlar ama bunu yaparken mevcut duruma ilişkin iddiaları da doğrulamış oluyorlar.

Fark Edilmeyen(!) Müslüman Kardeşler

Suriye'deki Şii ağırlıklı yönetimden hoşnut olmayan Suudi Arabistan'ın, bu ülkede ciddi terör eylemleri gerçekleştiren ancak şimdilerde eski gücünü yitiren Müslüman Kardeşler örgütünü yıllarca finanse ettiği sır değil. Bu esasen Suudi rejimi için "milli" de bir politika. Örneğin Bahreyn'deki Sünni yönetime karşı başlayan ayaklanmaların bastırılması için de bu ülkeye asker göndermiştir. Suudi Arabistan Şii karşıtlığının olduğu her yerde bu karşıtlığı destekleyici tutumuyla, mutlaka vardır. Müslüman Kardeşler'in, uyguladığı milliletirme politikasıyla Batı ile ABD'nin tepkisini çeken Mısır'ın Arap milliyetçisi lideri Cemal Abdül Nasır'a suikast girişiminde bulunduğu, Mısır Devlet Başkanı Enver Sedat'ı öldürdüğü bilinmektedir. Batı ülkeleri bu örgütün Suriye içinde de yıllardır yaptığı "terörist" eylemlere göz yummaktadır. Bunun nedenleri Suriye'de yaratılacak olan kargaşa ortamının Batı ile ABD tarafından istenen durum olması; Sünni Müslüman Kardeşler'in Şii İran'a karşı desteklenmesi.

ABD'nin, Esad rejiminin yıkılması için ittifak yaptığı en önemli güç Ortadoğu'daki Sünni oluşumlar. Bölgedeki mezhep ayrılıklarını, Amerikan karşıtı olan Şiilere karşı, Sünnilerden yana olarak körüklüyor ABD ile batılı müttefikleri.

Afganistan, Pakistan gibi ülkelerde Taliban ya da El Kaide gibi Sünni fanatiklerle mücadele ediyor olmasına rağmen, Ortadoğu'nun yeniden biçimlendirilmesinde, Sünnilerle bir ortaklığı var ABD'nin. Suriye'de Esad rejimine karşı ABD desteğinde mücadele veren örgütler arasında Taliban ile El Kaide de bulunuyor. Ancak ABD-Sünni işbirliği en açık bir biçimde Mısır'da Mübarek sonrası dönemde görüldü.

Mübarek'in devrilmesinin ardından ülkede yapılan seçimleri Müslüman Kardeşler'in kurdurduğu Özgürlük ve Adalet Partisi'nin adayı olarak kazanan Muhammed Mursi'ye destek verdi ABD. Mursi seçimleri kazandıktan sonra, Mübarek'in ardından ülkeyi yöneten Mareşal Hüseyin Tantavi başkanlığındaki askeri konseyle girdiği yetki kavgasından da ABD'den aldığı destekle galip çıktı. Aslında Mursi, Müslüman Kardeşler'in adayı değildi. Örgüt Saad El-Katatny'yi (Halk Meclisinin eski sözcüsü, Özgürlük ve Adalet Partisi'nin şu anki başkanı) aday göstermişti. Çünkü Mursi'nin devrilen Mübarek rejimiyle yakın ilişkilerinin olduğunun bilinmesi bir güven sorunu yaratmıştı. Mübarek'in devrilmesinden sonra da yönetimi ele alan Askeri Konsey'in Müslüman Kardeşler'le ilişkileri Mursi aracılığıyla sürdürdüğü de sır değil.

Daily News Egypt gazetesinde yer alan, İlyas Coşkun tarafından Türkçe'ye çevrilerek 2 Aralık 2012 tarihinde evrensel.net'de yayınlanan bir söyleşide Müslüman Kardeşler'den 2002 yılında uzaklaştırılmış olan Tharwat El-Kherbawy Mursi'nin adaylığı konusunda ilginç bilgiler veriyor. "Mursi başkan olduğunda Kardeşlik'ten bağımsız bir çevre oluşturmak istedi ve hâlâ da bunun için çabalıyor fakat Kardeşlik buna izin vermez. Çünkü Mursi'den kendi politikalarını uygulamasını isteyecekler. Kardeşlik seçimlerde el-Şater'in kendilerini temsil etmesini istedi ancak yasal evrak sorunları nedeniyle istedikleri olmadı. Bu yüzden

kontrol edebileceklerini düşündükleri Mursi'nin adaylığını onayladılar" diyor el-Kherbawy. Mursi'nin eski rejimle ve Yüksek Askeri Konsey'le iyi ilişkileri, geniş bağlantıları olduğunu da söyleyen el-Kherbawy Mübarek döneminin İstihbarat Başkanı Ömer Süleyman, Şubat 2011'de, Kardeşlik'in bir yetkilisiyle görüştüğünde bunun El-Katatny değil Mursi olduğunu da ileri sürüyor.

Söyleşinin asıl can alıcı noktasını, örgütün bu eski üyesinin Müslüman Kardeşler ile ABD arasındaki ilişkiye ilişkin sözleri oluşturuyor. Mursi'nin ABD tarafından desteklenmesinin nedeni konusunda el-Kherbawy bakın ne diyor: "Katarneya'da şu an yapılan bir Amerikan üssü var. Bunu kanıtlamak için evraklara sahibim ve bunları yakında, anlaşmalar dahil yayınlayacağım. Ayrıca Camp David anlaşmasının sürmesi için İsrail'in Kardeşlik'e ihtiyacı var. ABD Mursi'yi destekliyor çünkü o Kardeşlik'in gücüne sahip".

Cumhurbaşkanı seçildikten bir süre sonra, Mursi, devlet başkanına yani kendisine, yasamadan, yargıya, anayasayadan, yürütmeye kadar her konuda "tek adam"lık özelliği kazandıran bir yasayı 22 Kasım 2012 tarihinde parlamentodan geçirdi. Bu yasanın ardından Mübarek dönemi ile Mursi dönemi arasında bir fark olmadığını düşünen kitleler Tahrir Meydanı'nda bu kez yeni rejime karşı protestolara başladığında Müslüman Kardeşler üyeleri bu protestolarda yer almadılar. Aksine, daha fazla özgürlük isteyen, yolsuzluklara karşı duyarlı olan protestoculara Müslüman Kardeşler mensuplarınca saldırılar gerçekleştirildi.

Mursi gittikçe büyüyen protestolara karşı önlem alırken Mübarek'i aratmayan yöntemlere başvurdu. Yeni baskı yasaları, düzenlemeleri hayata geçirdi. 12 Aralık 2012'de subaylara tutuklama yetkisi tanıyan bir kararname yayınladı örneğin. Yani Mursi de ordudan medet umuyordu, tıpkı Mübarek gibi. Tam da o günlerde Amerikan Washington Post gazetesinde, Amerikan

istihbarat kaynaklarına yakınlığıyla bilinen David Ignatius'un bir makalesi yer aldı. Mursi'yi kastederek, "Kahire'deki adamımız" başlığını uygun gördüğü makalede aslında ABD yönetimini eleştiren yazar, Obama yönetiminin Mursi'yi desteklediğini yazıyordu. Ignatius, Mısır'da şeriat isteyenlerin yanında yer almanın Washington için "aptallık" olacağını vurguluyordu.

Beyrut Kulliyyetu-d Da'wa Müessesesi Dekanı ve Nakşî Şeyhi Abdunnasır Cibri Akit gazetesinin 8 ocak 2013 tarihli sayısında Fazıl Duygun'un sorularına yanıt verirken Musri'nin ABD'nin desteği ile oraya geldiğine dikkat çekiyordu. Cibril sözkonusu söyleşide Mısır'da olan bitenden rahatsız olduğunu belirterek "Mısırlılar, selefi radikalizmi ortadan kaldırıp yerine, doğru olan İslâm anlayışını getirebilecekler mi?" diye soruyor, yanıtını da yine kendisi "Bu zor. Çünkü lider yok. Mursi'yi seçenlerin çoğu, mücadele gereği seçtiler. Aslında seçimlerden galip çıkan Ahmet Şefik'ti, fakat ABD Mursi'yi istedi" sözleriyle veriyordu.

Ünlü Amerikan dergisi Time'ın 10 Aralık 2012'de Mursi'yi kapağına "Ortadoğu'nun en önemli adamı" cümleleriyle taşıması kimse için şaşırtıcı olmadı haliyle.

Hariri Suikastının Zamanlaması

Suriye'nin Lübnan'da çok etkili bir biçimde faaliyet gösteren, son Lübnan hükümetlerinde bakanlık kazanmış olan Hizbullah örgütüne verdiği destek de İsrail'in yanısıra Batı ile ABD'nin tepkisini çekmekte. Hizbullah'ın 40 bine yakın silahlı militanı olduğu belirtiliyor ki bu neredeyse bir ordu demek. Elinde füze dahil, onlarca ağır silah olduğu da biliniyor. Suriye, Hizbullah aracılığıyla gerçekten de Lübnan'da söz sahibi bir ülke. Oradaki varlığı İsrail'in Lübnan'daki etkisini azaltmakta. Bugün Suriye'de Batı yanlısı bir rejim değişikliği, Hizbullah'a olan Suriye desteğini keseceği için en çok İsrail'in işine yarayacak.

Lübnan'daki etkisi kırılmak istenen Suriye'ye karşı ABD ile Fransa öncülüğünde BM Güvenlik Konseyi'nden 2004 yılında geçirilen 1559 sayılı kararda Lübnan'dan tüm yabancı güçlerin çıkması istendi. "Yabancı güçten" kasıt Suriye'dir. Kararın üzerinden çok zaman geçmeden, 2005 yılında Lübnan eski başbakanlarından Refik Hariri'nin öldürüldüğünü görüyoruz. Suikasttan Suriye sorumlu tutuldu ama hiç kimse, Lübnan'dan askeri güçlerini çekmesi için zaten yoğun baskı altında olan Suriye'nin, Lübnan'da kendisini zor durumda bırakacak bu tür bir suikastı neden gerçekleştirmiş olabileceğini sormadı. Suriye, Hariri suikastından sonra Lübnan'dan askeri güçlerini çekti.

Çekti ama Lübnan'da hala Hizbullah'a verdiği güçlü destekle söz sahibi bir ülke olmaya devam ediyor Suriye. Hizbullah da Suriye'nin kendisine verdiği desteği hiç bir zaman reddetmiyor, aksine bu destekten ötürü duyduğu minneti her fırsatta dile getiriyor. Hizbullah lideri Hasan Nasrallah, "Ariel Şaron (dönemin İsrail Başbakanı) Lübnan'ı yıktı, Suriye kurtardı" diyor örneğin.

Rusya Neden Suriye'nin Yanında?

Rusya'nın, Ortadoğu politikası, bu coğrafyanın önde gelen ülkelerinin yani Mısır'ın, Suriye'nin, Libya'nın, Irak'ın dostluğunu kazanmasına yol açan bir politikaydı. Bu ülkelerde, emperyal güçlerin hoşuna gitmeyen "ulusçu" tutumlara destek vermesinin yanısıra, İsrail karşısında bir Filistin destekçisi olması da adıgeçen ülkelerden sempati görmesine yol açtı. Süveyş Kanalı krizinde Mısır'a verdiği destek de unutulur gibi değil, örneğin. Arap milliyetçiliğinin batı karşıtı tutumu, Sovyetler Birliği'nin dış politikasına uygundu.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından, bölgede eski etkisini yeniden inşa etme çabasına ağırlık verdi Rusya. İran'la, Mısır'la dengeli bir ilişki sürdürmeye gayret göstərdi. Zamanla ekonomik bir güç haline geldikçe kalıcı sayılacak bir varlık olmaya başladı. Ancak Yeltsin döneminde ABD ile son derece uyumlu

bir Ortadoğu politikası olmuştur Rusya'nın. Irak'a, Kuveyt işgali nedeniyle alınan yaptırım kararlarına katılmıştır örneğin. Ancak daha sonra gerçekleşen iktidar değişikliği ile bu politikadan vazgeçilmiş, Irak'la kapsayıcı, çeşitli anlaşmalar imzalamıştır.

Putin döneminde aktifleşen Rusya dış politikasında ABD ile özellikle Çeçenistan sorunuyla ilgili olarak bir ortaklık, en azından istihbarat paylaşımında bir işbirliği gerçekleştirilmiştir. Amaç Çeçen direnişçilere Ortadoğu'dan gelecek desteği kesmekti. Ancak Putin, Ortadoğu'da etkin olmanın önemine inanmış bir politikacıydı. Bunu 2005'de Mısır'a, İsrail'e, Filistin'e, 2006'da Cezayir'e, 2007'de Birleşik Arap Emirlikleri ile İran'a ziyaretler yaparak kanıtlamıştı da.

Rusya'nın bugünkü Ortadoğu politikası, emperyalist güçlerin bölgede oynamak istediği oyunları zora sokuyor. Rusya'nın, BM'de görüşülen, Suriye'ye ilişkin yaptırım da içeren kararları veto etmesiyle adı geçen ülkeye desteğini sürdürme kararlılığı, ABD'nin, Batının, kimi Ortadoğu ülkelerinin, "Suriye'deki ölümlere dolaylı destek veriyor" suçlamasına yol açsa da Rusya, bölgedeki ABD hegemonyasına direniş politikasının gereğini yapıyor.

Suriye'nin en büyük destekçisi elbette Rusya. Sovyetler Birliği, Suriye'yle daha bağımsızlığını henüz kazandığı 1944 yılında diplomatik ilişki kurmuş bir ülkedir. Rusya, Çeçen sorununun çözümünde İslam dünyasında sadece Suriye'den destek gördü herşeyden önce. Suriye, Çeçen isyancılara destek vermezken Rusya da Suriye'deki Sünni muhalefete karşı oldu hep. Ayrıca Suriye'nin dışlanması, onu Rusya'nın silahına muhtaç hale getirdi.

Sovyet döneminden kalma silah borçlarını hâlâ tamamen ödememiş olan Suriye, oğul Esad döneminde Rusya'yla yeni anlaşmalar imzaladı. Ülkedeki Tartus Deniz Üssü de Rusya için yaşamsal öneme sahip.

Rusya'nın Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde Suriye'ye ilişkin yaptırımlara yönelik karar tasarılarını veto etmesi özellikle Batı'da, Suriye'deki "kitle katliamı"na destek vermek olarak yorumlandı. Rusya'nın, Suriye'deki krizin çözümünde askeri seçeneklere karşı olduğu, bu ülkeye yönelik ekonomik yaptırımlara da sıcak bakmadığı biliniyor. Hangi gerekçeyle karşı çıkıyor olursa olsun, Rusya'nın özellikle bölgede Amerika öncülüğündeki Batı politikalarına karşı olduğu, bir anlamda emperyal güçlerin oyunlarını bozduğu bir gerçek.

Rusya'nın Batı ülkelerinin yanı sıra Arap ya da İslam ülkelerinin çoğundan Suriye yanlısı tutumu nedeniyle tepki görmeyi göze almasının önemli birkaç nedeni var. Aslında, Suriye-Rusya ilişkileri, Vladimir Putin döneminin büyük bir bölümünde sanıldığı gibi çok sıkı değildi. Rusya'nın Suriye'den çok İsrail ile ilişkileri, her zaman, özellikle Putin ile Ariel Şaron dönemlerinde, bir hayli yakın olmuştur.

Temmuz 1999'da, Vladimir Putin'in Boris Yeltsin'in son başbakanı olmadan birkaç hafta önce, Suriye'nin o zamanki Devlet Başkanı Hafız Esad, Moskova'ya son ziyaretini gerçekleştirdi. Ziyaret, Suriye'nin, Sovyetler döneminden kalma 12 milyar dolar borcu yüzünden ilişkilerin çok sıkıntılı olduğu bir döneme rastlamış da olsa Moskova borç konusunda artık daha yumuşaktı. Yani bir anlamda Rusya-Suriye ilişkilerinde görülen bu ilerleme Moskova'nın Şam'ın yeni silahlar alması için Sovyet döneminden kalma borcunun ödenmesi konusunda ısrar etmemesi temeline dayanıyordu.

Rus basınında o dönem çıkan yorumlara göre, Moskova'nın Şam'la ilişkilerini iyileştirmesinin üç nedeni vardı: 1) Moskova, Suriye'yi İsrail ile barış yapmaya ikna edebilirdi, 2) Suriye'deki Tartus Deniz Üssü, Rusya'nın Akdeniz'deki varlığı için yaşamsal öneme sahipti, 3) Moskova, Suriye'nin Tartus'u elindeki

eski Sovyet silahlarını yenilemede peşin para olarak kullanabileceğini düşünüyor, bunu kabul ediyordu.

Tutumu son derece akıllıca olan Rusya, sadece, Şam'ın kendisine olan borçlarını -büyük olasılıkla- ödemeyeceğini bilmiyor değildi, bu ülkenin Rus silah endüstrisine muhtaç olduğunu da biliyordu. Anlaşmanın gecikmesinde Hafız Esad'ın Moskova ziyaretini takip eden yıl boyunca iki ülkedeki lider değişimleri etkili oldu. Putin, 1999 Aralık ayında Yeltsin'in istifası üzerine başkan yetkileriyle hareket eden bir yardımcıyken bir yıl sonra 2000 yılında Mart ayındaki seçimlerde başkan olmuştu. Aynı yılın Haziran'ında da Hafız Esad ölmüş, talip eden ay, oğlu Beşar Esad başkanlığa getirilmişti. Anlaşmada gecikmenin yaşanmaması için iki ülke de çaba gösterdi. Hatta, Ekim 2000'de dönemin Rusya Dışişleri Bakanı İgor İvanov Şam'a, dönemin Suriye Dışişleri Bakanı Faruk el Şara da 2001 Nisanı'nda Moskova'ya gittiler. 2001 Mayısı'nda dönemin Suriye Savunma Bakanı Mustafa Tlas'ın da Moskova'yı ziyaret ettiğini biliyoruz. Gerisi de geldi bu ziyaretlerin. Çok değil iki yıldan az bir süre sonra Suriye Devlet Başkan Yardımcısı Abdülhalim Haddam da 2003 yılının Ocak ayında gittiği Moskova'da Putin'le görüştü.

Rusya basını 2001 yılı Nisan'ında, Putin'in gerçekleştireceği gezi çerçevesinde sadece Mısır ya da İsrail'i değil, Suriye ile Lübnan'ı da ziyaret edeceğini duyurmuştu. İlişkilerin bu aşamasında Moskova ile Şam arasında elbette görüş ayrılıkları kendini belli ediyordu. Moskova hem de çok uzun zamandır, Washington etkili/destekli Arap-İsrail barış sürecinde etkili bir rol oynamak istiyordu. Putin henüz başbakanken Nezavisimaya Gazeta bu rolün hayata geçirilmesinde Rusya için en önemli yardımcı aktörün Suriye olduğuna dikkat çekiyordu.

Ancak, Putin başkanlığa geldikten hemen sonra meydana gelen bir gelişme durumu zora soktu. Suriye ile dış politikası Şam

kontrolünde olan Lübnan, Şubat 2000 tarihinde Moskova'da düzenlenen Ortadoğu Barışı İçin Çoktaraflı Yönetim Grubu'nun toplantısını boykot ettiler. Rusya ile Suriye'nin Arap-İsrail çatışmasının çözümü konusunda farklı düşündükleri Mart 2000'de belli olmuştu aslında. Rusya, BM Güvenlik Konseyi'nin 13 üyesiyle birlikte, İsrail ile Filistin devletlerinin bir arada yaşamalarını içeren "1397 çözümü" lehine oy kullanmıştı, Suriye'nin karşıtlığı bunaydı.

Bununla kalmadı ilişkilerdeki sorunlar. Moskova Suriye'ye ihtiyaç duyduğu S-300 hava savunma füzeleri satışını onaylamadı. Putin'in o sıralarda sarf ettiği "Rusya asla İsrail'in düşmanlarına yardım etmeyecektir" çıkışı bir hayli dikkat çekiciydi. Özellikle Putin, İsrail ile yakın bağlar geliştirdi. Ticaret başta olmak üzere iki ülke güvenlik alanları konusunda da işbirliği içinde oldular. Öyle ki Suriye Savunma Bakanı, Mayıs 2001 Moskova ziyareti sırasında bu işbirliğinden derin endişeleri olduğunu açıklamıştı.

İpler Kopma Noktasında

Rusya ile İsrail arasındaki bu işbirliği 2004 yılındaki Beslan olayları nedeniyle daha da gelişti. Bu olaydan kısa bir süre sonra Kommersant gazetesi, "İsrail'in tüm istihbarat bilgilerini gönüllü olarak paylaştığı Rusya, Arap dostlarıyla geleneksel ilişkilerini gözden geçirebilir" diye yazdı. Rus basını bu süre içinde Moskova ile Şam'ın borçlar konusunda anlaşma yapmalarının mümkün olmadığını da taşıdı sayfalarına.

Ancak iki ülke arasındaki "derin yakınlaşma", Moskova'da 2005 yılındaki Beşar Esad-Vladimir Putin buluşması ile gerçekleşti. Bu yıl, Rusya, ABD ile İsrail'in tüm itirazlarına karşın Suriye ile hava füze savunma sistemi satış anlaşması da yaptı. Her ne kadar 1999'da öngörülmüş olsa da bu anlaşma 2005 yılına kadar hayata geçirilmemişti. Bu işbirliği, Şam'ın, eski Lübnan Başbakanı Refik Hariri suikastında parmağı olduğu gerekçesiyle dışlandığı bir dönemde daha da derinleşti.

Beşar Esad'ın ziyaretinin en somut sonucu, Moskova'nın adı geçen 13.4 milyar dolarlık borcunun yüzde 73'ünü silmesi oldu. Dahası Moskova, Şam'a borcunun kalanını aşamalı ödemesine de izin verdi. Bununla da kalınmadı. Rusya, Suriye'yle Strelets hava savunma sistemi satma konusunda da anlaştı. Bir süre sonra da Rusya'nın Tatneft petrol firması Suriye ile Suriye'de petrol aramanın yanısıra gaz geliştirme anlaşması imzaladı.

Şam-Moskova ilişkisini geliştiren bir başka olay da 2004 yılında BM Güvenlik Konseyi'nde Suriye'nin Lübnan topraklarından çekilmesi konusundaki kararında Rusya'nın tutumuydu. Rusya bu kararı veto etmedi ama çekimser kalarak Suriye'ye destek vermiş oldu. Ancak Şam, Lübnan'dan çekilme konusunda Rusya'nın da uluslararası koroya katıldığı gerekçesiyle hoşnutsuzluğunu belirtmişti. Rusya dengeci tutumunu, Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov'un, Lübnan ziyaretinde Suriye karşıtı politikacı Velid Canbolat'la görüşmesiyle bir kez daha göstermişti.

Rusya-İsrail İlişkilerinin Etkisi

Özellikle Ariel Şaron ile Vladimir Putin arasında yakın bir ilişki olduğunu belirtmiştik. Tüm dünya Çeçen sorununda Putin'i eleştirirken onun yaklaşımını (Suriye gibi) doğru bulan bir liderdi Şaron.

İsrail ile Rusya arasındaki ticaret Rusya ile Suriye arasındaki ticaretten çok daha fazladır. Yakın zamanda, yani 24 Haziran 2012'de Ortadoğu kapsamında İsrail'i de ziyaret eden Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin ile İsrail Başbakanı Benyamin Netanyahu kapsamlı bir işbirliği anlaşmasına imza attılar. Ortak uzay çalışmaları yapmaktan, biyoteknoloji alanında işbirliğine kadar bir çok alanda birlikte çalışmayı içeren bir anlaşmaydı bu.

2005 yılında aniden gelişen Suriye-Rusya ilişkileri, Rusya-İsrail ilişkilerini tehdit etmişti. Putin'in Suriye'ye savunma

füzeleri satmasından ötürü İsrail "derin üzüntü" duyduğunu açıklamıştı da. İsrail endişelenmekte haksız sayılmazdı. Moskova Suriye'ye, İsrail'deki herhangi bir hedefi de kapsayacak (ki aralarında İsrail'in nükleer silahlarının da olduğuna inanılan Necef çölündeki Dimona nükleer tesisi de var) 280 kilometreye kadar uçuş menziline sahip füzeler satmıştı. 2005 yılında ayrıca Moskova'nın Şam'a (IGLA) ya da SA-18) 5 ya da 8 kilometre etkili füzeler sattığı da medyada yer almıştı.

Rusya'nın Suriye ile silah ticaretinin gelişkinliğinin yanısıra Akdeniz'deki tek tesisi olan Tartus deniz üssünün geleceği konusundaki endişeleri Esad'ın yanında olmasının en öncelikli nedeniydi.

Şam'da

Yakın zamanlarda işsizlik oranının çok yükseldiği bir ülke olan Suriye'de özellikle 2006'da IMF "kılavuzluğunda" yapılan ekonomik reformlar(!) nedeniyle yaşam koşulları daha da kötüleşmişti. Ekonomik önlemler uyarınca kemer sıkma politikası, ücretlerin dondurulması, mali sistemin liberalleştirilmesi, özelleştirme gibi sorunlar ülkede ciddi bir bunalıma yol açmıştı.

Ordu ile hükümet arasında da derin, ciddi bir bölünme yaşanıyordu aslında. Baas partisinin popülist politikaları da artık aşınmış durumdaydı. IMF'nin "ekonomik ilacı" yönetici ekonomik elitin genişlemesine yaramıştı sadece. Tüm bunların üzerine bir de Arap Baharı(!)'nın bir sonucu olarak ülkede başgösteren huzursuzluk eklenmişti.

İki yıla yakın bir zamandır huzursuzluğun yaşandığı ülkede, Beşar Esad'ın durumu iyileştirme amaçlı çabalarından biri de

ilk adım olarak öncekilere oranla daha serbest bir seçim gerçekleştirmek oldu. Tam "kırk yıl sonra gerçekleştirilen çok partili ilk seçim" olarak adlandırılan seçimleri izlemek üzere ben de Mayıs 2012'de bir grup gazeteci ile birlikte Suriye'ye davet edildim. Çatışmaların aralıksız sürdüğünün yazılıp konuşulduğu bir ülkeye gidecektim.

Suriye'ye yönelik yaptırımlardan ötürü, doğrudan doğruya Şam'a uçma şansımız yoktu. İstanbul Atatürk havalimanından THY ile bir buçuk saatlik bir uçuşun ardından geldiğimiz Kahire havalimanında saatlerce bekledikten sonra bu kez bir Mısır uçağıyla Şam'a hareket ettik.

Uçak alçalmaya başladığında hiç bir ayrıntısını kaçırmamak için adeta pencereye yapışarak izlediğim kente bakarken, "demek ki Şam buymuş" dedim içimden. Şimdi sadece Suriye'nin başkentinin adı olarak bilinen Şam, çok uzun yıllar boyunca tüm Suriye'yi tanımlamak için kullanılırdı. Şam, sadece bu güzel kentin değil tüm bölgenin adıydı önceleri. Uçak alçaldıkça, yüksek yapı geleneğinin pek olmadığını anladığım Şam'ı daha yakından gördüm. Binaları ne kadar eski görünüyordu. Bunun nedeninin Suriyelilerin binalarının cephelerini boyamamalarından kaynaklandığını öğrenecektim. Kente eskilik havasını veren buymuş meğer. Dış cephe boyası nedir bilmiyor Suriyeliler.

Dünya kamuoyunun adını huzursuzlukla, kargaşayla andığı Suriye'de, yapılan bir değişiklikle iktidar partisi Baas'ın "ülkenin tek öncü partisi" olduğunu içeren madde kaldırılınca başka partilerin de katılabilme şansını bulduğu bir seçim izleyeceğim. Şam'da Rus, Japon, Tunus, Cezayir gibi ülkelerden gelen başka meslektaşlarımla da tanışacağım daha sonra.

Mütevazi bile denemeyecek kadar küçük Şam havalimanına indiğimizde, bir savaş bölgesine geldiğimizden o kadar emindim ki, bizi karşılayan görevlilerin sakin tavırları karşısında şaşırdım

biraz, ne yalan söyleyeyim. İnsan okuduklarından, duyduklarından etkileniyor. Alındığımız VIP salonunda, bir hayli uzun zaman bekletildikten sonra havalimanından şehre doğru yola koyulduk. Bıktırıcı saatler boyunca beklediğimiz Kahire havalimanında izlediğim başta El Cezire olmak üzere bir çok televizyon kanalının Şam'daki "olağanüstü durum" içerikli haberleri geldi aklıma. "Seçimler nedeniyle muhalefetin boykot çağrısına uyan" Şam esnafının dükkanlarını açmadığı, "kentte hayatın durduğu" haberleri aklımda Şam sokaklarından geçerken, çay bahçelerinde akşamüzeri sefası yapan kentlileri görmek tuhaf geldi doğrusu. Belki şu "olağanüstü durum"la ya da "olağanüstü güvenlik önlemleri" ile kent merkezinde karşılaşırım herhalde dedim içimden.

Yanılmışım. Tek "olağanüstü" durum, otelimizin, yani Şam Palas'ın, önünde durduğumuzda hala bir "olağanüstülük" görememekti. El Cezire'de gördüğüm, kenti adeta ablukaya almış Suriye ordusu neredeydi peki? Ertesi gün mutlaka görürdüm herhalde.

Ertesi gün de yoktu. Kahvaltı yaptıktan sonra, seçim sandıklarının bulunduğu yerleri ziyaretimize başlamadan önce az da olsa dolaştığım merkezde, önünde beş, bilemediniz yedi askerin bulunduğu bir binanın önünden geçtim iki kez. Buranın ülkenin parlamentosu olduğunu daha sonra öğrenecektim. Olası hedeflerden biri durumundaki parlamento binasının önünde de ordu yoksa, neredeydi peki? Ordu toptan firar etmiş olmasın?

Adı 15 Mart 2011 tarihinden bu yana sadece huzursuzlukla anılan Suriye'de, bu "çok partili" ilk seçim aslında bir çok ilginçlikler taşıyordu. Yıllardır ülkeyi yöneten Arap Sosyalist Diriliş Partisi'nin (BAAS) iktidarını başka siyasi oluşumlarla paylaşma kararı bunların en çarpıcısı. Suriye Devlet Başkanı Beşar Esad gerçekleştirdiği siyasal reformlar çerçevesinde Baas'ın toplumun öncüsü olduğunu içeren anayasanın 8. maddesini değiştirmişti.

Bu artık seçimlere başka partilerin de açık kimlikleriyle girebilecekleri anlamına geliyordu.

Kent merkezinin dışında, oy sandıklarının bulunduğu yerleri gezdik. Gençlerin çoğunlukta olduğu bu merkezlerde seçmenlerle konuştukça kimilerine göre "adil" olmayan seçimlerin oy kullanan vatandaşlar için ne demek olduğunu anlayabildim. Hepsi, Halk Meclisi dedikleri parlamentoda sorunlarını çözebileceğine, seslerini duyurabileceğine inandıkları adaylara oy vermek için buradalar.

Suriye'de, adaylara oy veriyor seçmenler, dolayısıyla hangi partiden olduğunun bir önemi yok. Çok az Türkçe konuşabilen bir Türkmen kadın oyunu, bir işadamı olan adaya verecekmiş örneğin. Hangi mezhepten, hangi siyasi görüşten olduğunu bilmiyormuş bile. Bağımsız bir adayla da tanıştım. "Ben Suriye'nin Charlie Chaplin'iyim" (Şarlo) diyor Nizar Elbedin. Bir çocuk tiyatrosunun sahibi. Çocukların sorunlarını Halk Meclisi'ne taşımakmış niyeti. Bir de çocuk dergisi çıkarıyormuş. "Şansınız var mı?" diyorum, "elbette var. Çocuklar oy kullanabilseler başbakan bile olurum" diyor gülerek.

Gençlerin gündemi işsizlik. Yanıma gelip "ben de Türk'üm" diyen ekonomi öğrencisi İsmail Karamuhammed. "Suriye güzel ama ben Türkiye'de okumak istiyorum" diyor. Seneye okulunu bırakıp gelecek Türkiye'ye.

Bir gazeteci olarak, Suriyeli olmasam da, benim seçimde gözlemci olma hakkım var. Anayasal bir hak üstelik. Suriye anayasasının 25. maddesi, medya mensuplarına bu tür bir hakkı tanıyor. Yönetimin kendine olan güvenine hayran kalmamak elde değil.

Meziyet Narş gittiğimiz merkezin sandık sorumlusu. "Daha şeffaf, daha demokratik bir seçim diyorlar buna, bu tabii ki doğru, inanmayacaksınız, ama öncekiler de şeffaf ve demokratikti" diyor. Şunları da ekliyor arkasından: "Gidin lütfen bir oy

sandığının başında bir müddet durun. Kim nasıl oy kullanıyor görün. Başlarında polis varsa bana da haber verin, ben de göreyim. Ama kadınlara daha dikkatli bakın. Oy kullanmaya tek mi gelmiş yoksa eşinin zoruyla mı?"

Hristiyanların yoğun yaşadığı bir başka bölgedeyiz. Burada da bir canlılık hakim. Ellerinde kimlikleriyle sıraya giren onlarca seçmen doluşmuş küçücük odalara. İngilizce konuşan tek kişi olan George Duşi'yi burada tanıdım. Suriye Komünist Partisi'nin sandık görevlisiymiş. Komünist Parti, dış müdahaleye karşı Baas'la ortak hareket ediyor. Duşi, geçmişte de ortaklıkları olduğunu belirterek "Halk Meclisi'nde dört milletvekilimiz vardı, bu kez daha fazla olacak" diyor. Duşi ilginç bir genç. Liberal ekonominin Suriye'ye uymadığını söylüyor. Ülkesinin ekonomik politikasının liberal olduğunu söylemesine şaşırıyorum. Ne düşündüğünü sormadığım halde Başbakan Erdoğan hakkında söylediği onca lafın arasında tam üç kez tekrarladığı cümlesi şu: "Erdoğan bizim için düşman. Onun patronu Amerika".

Benzeri değerlendirmelere sık rastlayacağım Erdoğan hakkında, sonraki günlerde de.

Baas bu seçime Vatan Cephesi adlı oluşumla girdi. Seçimin birinci önemi burada. İkincisi ise bundan daha önemli. Yeni yasalaşan reform kararları uyarınca üç dönemden fazla milletvekilliği yapılamayacak. Dolayısıyla, Baas partisinden milletvekili olmuş çok sayıda yönetici yeniden seçilemeyecekler. Suriye tarihinin "devrim"lerinden biri sayılıyor bu.

Seçimlere aralarında henüz iki ay önce kurulanlar da dahil olmak üzere dokuz parti katıldı. Bu ilk çok partili seçimde çeşitli kesimlerin temsilcisi olarak Ulusal Gençlik Partisi, Demokratik Öncü Partisi, Suriye Vatan Partisi, Demokratik Suriye Partisi, Arap Demokratik Dayanışma Partisi, Partizan, Ulusal İlerleme Partisi, Suriye Komünist Partisi adayları 250 sandalyelik

parlamentoda yer almak için yarıştılar. 5 bini daha sonra adaylıklarını geri çekmiş olan 7 bin 195 kişi de bağımsız olarak aday listelerine adını yazdırmıştı. Sözkonusu partilerin bazıları Esad yönetiminin gerçekleştirdiği siyasal reformlar doğrultusunda, "etnik", "mezhepçi" ya da "dinci" olmamaları şartıyla Haziran 2011'de kurulan yeni partiler aslında. Kısaca AKP de denen Adalet ve Kalkınma İçin Ulusal Gençlik adlı bir parti de var ki, Kürtlerin partisi olarak biliniyor. Kürtler sanılanın aksine uzun zamandır Suriye politikasında yer edinmiş durumdalar. Suriye'de dileyen parti kurabiliyor artık.

Hemen hemen tüm seçim merkezlerini gezdik. Seçim sonuçlarının hemen açıklanmasının beklenmemesi gerektiğini söylediler. Çatışma bölgelerinde kimi zorluklar da yaşanmış çünkü, sayımı etkileyebilecek türden zorluklar.

Başkan Esad ile eşi Esma'yı oy kullandıkları merkezde görme isteğimize, başkanın oy kullanacağı yerin "güvenlik nedeniyle" açıklanmamasından ötürü olumsuz yanıt verdiler. Ama tuhaf olan seçimin ertesi günü Esad ile eşi Esma'nın bir sandık başında oy atarken çekilmiş tek bir fotoğrafının yer almamasıydı. Suriye'de yayınlanan tüm gazetelere baktık ama hiç birinde yoktu. Genellikle, fırsat buldukça halkla görünmeyi seven Esad çiftinin nerede oy kullandıkları bir sır gibi saklandı.

BM Gözlemcisinden Çok Medya Mensubu

Suriye'de bulunduğum sıralarda BM gözlemcilerinin sayısının 300'e hatta daha fazla sayıya çıkarılmasının tartışıldığı ülkede seçimleri Arap ya da başka uluslara mensup 200'den fazla medya kurumu ile çok sayıda aydından, politikacıdan, hukukçudan oluşan 100'den fazla kişi izledi. Suriye televizyonunda seçim süresince sürekli olarak aralarında benim de bulunduğum yabancı medya mensuplarının görüşlerine, yorumlarına yer verildi. Japon,

Rus, İtalyan gazetecilerin seçime ilişkin görüşleri, genelllikle adil bir seçime tanık olduklan yolundaydı.

Suriye Kazanacak

İktidarını başka partilerle de paylaşma kararının etkilerinin ne olacağını sorduğum Baas'ın Şam yetkililerinden biri, "diğer partiler bu durumu bir fırsat gibi kullanmazlar. Çünkü şu anda Suriye'nin birliğinden ve istikrarından daha önemli bir düşüncemiz yok. Baas dışındaki partiler için de önemli olan bu. Ayrıca Baas yarışmaktan korkmaz" yanıtını verdi.

Gerçekten de Suriye'de, sanıldığı gibi sadece Sünni olmayanlar değil, çok sayıda Sünni kişi, kurum, kuruluş da Suriye'nin bir mezhep kavgasına çekilmesine izin vermeyecekleri konusundaki kararlılıklarının ifadesi olarak gördükleri için, seçimlere yoğun şekilde katıldılar. Türkmenler de, Kürtler de. Bu nedenle katılım bir hayli yüksekti. Kentin hemen hemen her yerine dağılmış bulunan on oy merkezini gezdik. Gördüğümüz manzara katılımın az olduğu konusunda batı medyasında yer alan iddiayı yalanlar nitelikteydi.

Yaklaşık 15 milyon seçmenin tamamının oy kullandığı seçimleri geride bırakan Suriye. ABD'nin komik, batılı kimi "düşünce kuruluşlarının" saçmalık dediği, AKP hükümetinin ciddiye almadığı seçimleri, içinde bulunduğu şu sıkıntılı döneminde bile ertelemeyerek, halk iradesine verdiği önemi göstermiş olan Suriye'nin bu tarafı yine görülmedi dünya kamuoyunun çoğunluğunca.

Suriye Seçim Yüksek Komisyonu Müsteşarı Yargıç Halef el-Azzavi, yerli yabancı medya mensubu önünde, Halk Meclisi seçimlerinde oy kullanma işlemlerinin ülke genelindeki tüm seçim merkezlerinde sona erdiğini ilan ettiğinde hiç bir çatışmanın yaşanmamış oluşuna şaşırmıştım. Muhalif kaynaklardan da herhangi bir çatışma yaşandığı haberi gelmemişti.

Merak edilebilir diye, oy verme işlemi bittikten sonra ne yapıldığını da anlatmalıyım. Sandıklar meclis adayları ya da vekillerinin yanı sıra seçim merkezlerindeki yargı komiteleri ile medya mensuplarının huzurunda açıldıktan sonra oy sayımı yapılıyor. Oy sayma işleminin ardından seçim merkezlerindeki seçim komiteleri tutanak hazırlayıp oyları yeniden mühürlü sandıklara koyuyorlar. Bu sandıklar da yargı yan komitelerinin emaneti olarak valiliklerdeki seçim dairesinde tutuluyor. Tutanakların kopyalarından biri Seçim Yüksek Komisyonu'nda, diğeri de valiliklerde kalıyor. Seçim sonuçlarına herhangi bir itirazın olması durumunda tüm illerde bulunan Yargı Yan Komiteleri bu itirazları değerlendirip sonuca bağlıyor.

Suriye'ye yönelik haberlerde büyük bir düzen içinde geçen seçimlere halkın gösterdiği büyük ilgiden hiç söz edilmedi, bir kaç istisna hariç, Türkiye basınında. Ancak 24 Mayıs 2012 tarihli Mısır gazetesi El Ahbar, adını açıklamadığı bir Rus diplomatın uluslararası platformda Suriye rejiminin yavaş yavaş kabul gördüğü iddiasına yer verdi. Diplomata göre ABD de Suriye seçimlerini onaylamıştı. Gazetenin yazarlarından Nasır Şerare'nin kaleme aldığı makalede de, Suriye yönetiminin söz verdiği şekilde siyasî reformların ikinci aşamasını başarıyla gerçekleştirdiği kaydediliyordu. Reformların bir sonraki aşamasının ulusal birlik devleti kurulmasının yanısıra, bir "ulusal Konsey" oluşturulması olduğunu yazan Şerare, Suriye'deki mevcut siyasi durumda Rusya'nın da payı olduğuna vurgu yapıyordu.

Krizin Vurduğu Kent: Antakya

"İktidar Bize Esad'mışız Gibi Davranıyor"

Türkiye'nin, batılıları bile şaşırtan bir hızla Suriye karşıtı kesilmesinin bedelini en çok kuşkusuz Antakya ödedi. Nisan 2012'de bu kentte bir hafta boyunca gözlem yapma şansım oldu. İzlenimlerimi gazetem Cumhuriyet için kaleme aldım. Meslektaşım, Cumhuriyet Hatay Temsilcisi Mehmet Ali Solak ile beraber kentte hemen hemen her kesimin temsilcisiyle konuştuk. Hatay'hların ortak yakınmaları şuydu: "AKP iktidarı bize Esad'mışız gibi davranıyor".

Krizin ekonomisini bitirdiği Antakyalı, iktidarın feryatlarına kulak tıkayışını böyle yorumluyordu. Antakya'da mevcut durumdan hoşnut olan yoktu neredeyse. Kime sorsanız, kiminle konuşsanız, Antakya ekonomisinin Suriye ile ilgili kriz yüzünden durma noktasına geldiğini söylüyordu. Kentin ünlü Halep

Çarşısı'nın kalabalığını bilenler, bu ünlü çarşıdan "ıssızlığını gidip görün öyle konuşalım" diyerek söz ediyorlardı.

Gerçekten de öyleydi. Sabahın erken saatlerinden geç saatlere kadar her türlü alım satımın yapıldığı, Arapçanın, Türkçenin, Kürtçenin birbirine karıştığı çarşıda artık yaprak kımıldamıyordu.

Bu hemen hemen herkesin bildiği, tanık olduğu bir gerçeklik. Ama Antakya esnafının, Türkiye ile karşılaştırdığında Suriye'yi "daha demokratik" bulmasına yol açan başka bir gerçek var ki Antakya dışındakilerin pek bildiği söylenemez. Çünkü esnafa göre Suriye'yi Türkiye'den daha "demokratik" yapan vatandaşlarına sağladığı ticari avantajlar. O avantajlardan koca bir Antakya halkının, esnafının yararlandığı nedense dile getirilmiyor. Aksine, Suriyelilerin Türkiye'nin her şeyine hayran olduğu haberleriyle karşılaşıyoruz sık sık. Oysa tam tersi bir durum söz konusu ki, hemen hemen her Antakyalı bunun altını çiziyordu. Nedir diye sorduğumuzda çok ilginç bir bilgiyle karşılaşıyorduk. Suriye devleti, vatandaşlarının alım gücü düşük olduğu için bazı temel gıda maddelerini sübvanse ediyor. Yani, diyelim ki Antakya'dan çuvalını 70 liraya aldığı şekeri, kendi halkına, bu aldığı fiyatın çok çok altında veriyor. Dolayısıyla vatandaşı için bunu elde etmek zor değil. Antakya esnafına yarayan tarafı da şu: Bazı firmalar 70 liraya Suriyeliye sattığı o bir çuval şekeri, Suriye'den çok ucuza geri alıyor. Tabii Suriyeli bir ortağının yardımıyla.

Neden Pastane Çok?

Antakya Ticaret ve Sanayi Odası Meclis Başkanı Hayrettin Çolakoğlu "Antakya'da her adım başı bir pastane var. Nedeni budur. Şeker çok çok ucuz çünkü" diyor. Başka örnekler de veriyor Çolakoğlu: "1 litre mazot Türkiye'de 4 TL civarında. Suriye'de ise litresi Türk parasıyla 1 TL'ye geliyor. Ekonomisinin büyük bir bölümü nakliyeye dayanan Antakyalı için bu bir

nimet. Mazotunu Suriye'den alıyor. Duyumlarıma göre, şu kriz ortamında bile Suriye'den mazot alınıyor, hatta küçük çapta bir boru hattı bile inşa edilmiş durumda."

Sadece bu değil. Canlı hayvan ihracı da çok çok ucuza mal oluyordu Suriye'den. Çünkü Suriye devletinin sübvanse ettiği kalemlerden biri de et. Vatandaşı kolayca alabilsin diye ucuza sattığı etten evine almak için her gün sınırı geçen onlarca aileden söz ediyordu Çolakoğlu. Konuşma sırasında yanımızda bulunan genç bir işadamı giriyor hemen lafa: "Diktatör denen adam bakın neler sağlıyor halkına, bizdekilerden bunu gören var mı?"

Şimdi bu "ticaretin" durduğunu anlatıyor Antakyalı esnaf. "Kriz öncesi yerel bir ekonomik denge vardı, artık ondan mahrumuz" diyorlardı söz birliği etmişçesine.

"Hayır Dediğimiz İçin"

Krizin siyasi boyutunun da farkında olan ticari bir kesim var Antakya'da. Kentin önemli tüccarlarından biri, Suriye ile yaratılan krize ilişkin olarak, alttan alta yayılan, çok ürkütücü bir belirleme yapıyor: "Erdoğan nasıl mezhep gerekçesiyle Suriye yönetimine karşı hiddetliyse, Antakyalıya da aynı gerekçeyle hoş bakmıyor" diyordu. AKP'nin Antakya'da birinci parti olduğunu anımsattığımızda da "Antakyalı Sünni'nin bir sıkıntısı yok, çünkü ticari teşvikler onlara gidiyor" yanıtını almıştık.

"Mezhep yüzünden bunu yapabilir mi hükümet?" diye sorduğumuzda, muhatabımız, biraz da gururla "referandumda 'hayır' demiş bir kenttir Antakya, unutmayın" diyerek eklemişti: "Bunun bedelini ödetiyorlar bize." Hükümetin, sadece Antakya'yı cezalandırmak için Suriye'ye adeta savaş açmasının gerçekçi olmayacağını söylediğimizde, "ABD'nin Suriye'ye olan planına destek verilirken, Antakya'nın da cezalandırılması fırsatı doğdu. Erdoğan'ın öfkesi, çabucak kine dönüşebilen bir öfke" demişti

muhatabımız. Yani hiç de hoş olmayan bir inanış yaygındı kentte. "Başbakan Erdoğan, Antakya Alevisine onlar sanki Esad'mış gibi davranıyor", inanış bu. Çolakoğlu'nun yanında bulunan o genç işadamı, "Hatay'da sermaye el değiştiriyor. Amaçlanan bu" deyince Çolakoğlu buna itiraz etmişti ama genel kanı bu yöndeydi.

Nakliyecilik Ölürse

Antakya Ticaret ve Sanayi Odası Meclis Başkanı Hayrettin Çolakoğlu, "şunun anlaşılması lazım" diyerek şöyle söylüyordu: "Suriye, sadece orayla alışveriş yapıldığı için önemli değil. Adı geçen ülke en çok ticaret yaptığımız bir ülke de değil. Ama Suudi Arabistan'a, Birleşik Arap Emirlikleri'ne, hatta Afrika'ya karayoluyla ihraç yapacaksanız en kısa yol Suriye'den geçer. Türkiye, Suriye'yi devre dışı bırakarak bu ülkelere ulaşmayı denedi ama olmadı. Olmazdı da zaten."

2012 yılı itibarıyla Antakya, 135 ülkeye 202 adet C2 yetki belgeli firma ve 7785 adet çekici ile ağırlıklı olarak Ortadoğu'ya, Avrupa'ya taşıma yapıyordu. 2010 yılında Cilvegözü Sınır Kapısı'ndan gelip giden kamyon ya da TIR sayısı 172.419 iken, 2011 yılında bu sayı yüzde 13 oranında azalarak, 150.104'e düşmüş.

Krizin turizmi de çok etkilediğini söylemeye gerek yok.

Antakya dinler tarihi açısından çok önemli bir kent. Hem Kuran'da hem de İncil'de adı geçiyor. En ilginci ise İsa'ya inananlara ilk kez bu kentte Hıristiyan denilmiş olması. Henüz kilise yokken, Antakyalılar, bu kelimenin kaynağı olan Eklesia kelimesini buradaki Hıristiyanları ifade etmek için kullanıyorlardı. Her dinden topluluklar burayı mekân tutmuşlar. Adı kentle özdeşleşen Habib Neccar, bu çeşitliliğin sembol adlarından biri. Bir Hıristiyan ulusu. İlk inananlardan olduğu için zamanın egemenlerince başı kesilerek öldürülmüş. Konya'da Mevlana neyse, Antakya'da Habib Neccar o. Adına bir türbe de var, cami de.

Dini çalkantılardan, mezhep kavgalarından uzak kalmak gibi bir tarihsel özelliği var kentin. Antakyalılar bu hoşgörülü tutumlarını günümüze kadar taşımışlar. Ancak resmi uygulamalara gelince durum farklılaşıyor. Anadolu Aleviliğinden çok çok farklı olan, ciddi anlamda bir Sünni etkisi taşıyan Antakya Alevileri üzerlerinde hatırı sayılır bir "resmi baskı" olduğunu dile getiriyorlar. Kentin hoşgörü özelliğiyle pek de uyumlu olmayan tek bir konu var son günlerde. O da Suriyeli sığınmacıların bulunduğu kamplar. İlk kurulan kamp Yayladağ bölgesinde. Kendisi de Sünni olan tanınmış bir lokum imalatçısı, "Dükkânlarımızı korumak için geceleri de kalmaya başladık" diyor. Sığınmacıların ilk geldikleri dönemlerde özellikle, soygun olaylarında büyük artış olmuş.

Fuhuş İddiası

Yayladağ'da durum sakinleşmiş sanılırken, ben Antakya'ya gitmeden bir hafta önce belde sakinleri ile sığınmacılar arasında şiddetli bir kavganın olduğunu söylemişlerdi. Kamplardaki kimi kadınların, beldenin erkeklerine uygunsuz tekliflerde bulunduğu da söyleniyordu. İkinci eş olmayı kabul eden, kimi erkeklere imam nikâhı öneren kadınlar da var, anlatılanlara göre. Kavganın nedeni bu. Yayladağ, tamamıyla Sünni bir belde. Yani, sığınmacılarla mezhep ortaklıkları var. Buna rağmen durumdan en çok yakınanlar onlar.

Meclis Heyetine Bile İzin Yok

Sorunları yerinde incelemek amacıyla geldiği kentte ünlü Halep Çarşısı'nı gezen Kızılay Başkanı'nın, sığınmacılara dağıtılan battaniyeleri görünce "Bunlar bizim battaniyeler, burada ne işi var?" diye şaşırarak sorduğunu anlatıyor bir esnaf. Yani, sığınmacılar kendilerine yapılan eşya yardımlarını satıyorlardı.

Hatay'da 6 adet sığınmacı kampı kurulmuş. 5'i sivillere ayrılmış. Altıncı kamp ise sadece polis ve asker sığınmacılar için kurulmuş. Bu sonuncu öyle bir kamp ki, TBMM'den bir heyetin bile girmesine izin verilmemiş.

Türkiye'nin Derdi Ne?

Türkiye ile Suriye arasındaki ilişkiler 98 Adana Mutabakatı'nın ardından bir hayli gelişmişti oysa. Özellikle, ABD'nin "önerisinin" tersine, Hafız Esad'ın cenazesine katılmak için dönemin Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in Suriye'ye gerçekleştirdiği ziyaret iki ülke ilişkilerinde bir dönüm noktası olarak kabul ediliyor. Öyle ki, her iki ülkenin geçmişten ders çıkardıkları, hatta -kimi Suriyelilere göre- tek hükümete doğru gidilen bir süreç yaşadıkları, vizelerin kaldırıldığı, gümrüklerin sıfırlandığı, güvenlik alanında işbirliğinin geliştirildiği, iki ülke ordularının 2009 yılında, tarihlerinde ilk kez ortak tatbikat yaptıkları bir dönemdir bu. Ama İsrail ile ABD, yanısıra batılı ülkelerin pek de hoşnut kalmadıkları bir dönem.

Enis Nakkaş'ın Es Sefir gazetesinde yer alan, medyasafak.com'da Hüseyin Şahin'in çevirisiyle yayınlanan makalesinde

ilginç belirlemeleri var. Nakkaş, yazısında son dört yılda İran-Türkiye, Türkiye-Suriye, Suriye-İran arasında ikili anlaşmaların imzalanmasıyla güçlü hareketlenmeler olduğunu belirterek, Türkiye'yi, Suriye'yi, Lübnan'ı, Ürdün'ü içine alan dörtlü serbest ticaret bölge anlaşmasının da imzalandığını anımsatıyor. Ancak Türkiye'nin bu ikili anlaşmaların "bölgesel bir kuşatma" sanılmaması için dikkat gösterdiğini de ileri sürüyor. Nakkaş'a göre Türkiye'nin bunu yapmasının nedeni, bölgedeki diğer ülkeleri özellikle de Mısır ile Suudi Arabistan'ı küstürmemekti.

Nakkaş'ın yazısının en dikkat çeken bölümü ise Türkiye'nin Suriye'ye ilişkin tutumuna yönelik analizi. "Türkiye'nin Arap ülkelerindeki ayaklanmalara özellikle de Suriye'dekine yönelik tutumu, bu ülkeleri küstürmemek değil, bölgedeki güç dengelerindeki değişiklikle birlikte bu ikili anlaşmalardan yararlanma isteğinden kaynaklanmaktadır" diyordu Nakkaş. Şu satırlar Ortadoğu'lu bir analistin Türkiye'yi nasıl gördüğünü ortaya koyması açısından da çok ilginç: "Bu yararlanma, İran'la ve bölgedeki diğer ülkelerle bölgesel güç sahibi, en istikrarlı model ülke, dolayısıyla da bölgenin ve oluşturulacak olan bölgesel ittifakın lideri olmaya layık bir ülke sıfatıyla oturmak için Suriye'yi zayıflatma yoluyla olacaktı. Zira Türkiye, genelde Batı'nın özelde ise ABD'nin muhatap aldığı, Batılı ülkelerin esaslı ortağı, hatta bölgenin süper gücü konumuyla İran'ın rolünü zayıflatabilir ve geri çekilmeye zorlayabilirdi. Böylelikle kendisine önderlik ve liderlik rolü biçiyor, Batılıların esaslı ortağı ve bölgenin jandarması konumuyla onların bölgedeki çıkarlarını garanti altına almış oluyordu"

Ortadoğu Barış Araştırmaları Merkezi Direktörü Dr. Kaan Dilek de 7 Ekim 2012 tarihli Taraf gazetesinden Neşe Düzel'le yaptığı "Türkiye, Suriye'de batağa saplanmış durumda" başlıklı söyleşide "Suriye önce Türkiye'nin uçağını düşürdü, şimdi de şehirlerimize bombaları düşüyor. Suriye niye bu kadar kışkırtıcı

davranıyor?" sorusuna şu yanıtı veriyordu: "Başka gruplar ve ülkeler de asıl Türkiye'nin çok kışkırtıcı davrandığını düşünüyorlar. Suriye'deki mücadeleci grupları destekleyen bir Türkiye'nin kışkırtıcı olduğunu söylüyorlar. Hem biz uçak düşürme olayından bu yana olanları net olarak bilmiyoruz ki! Hatta uçağımız nasıl düştü, füzeyle mi vuruldu bunu bile bilmiyoruz. Kapalı ve karanlık pek çok nokta var" yanıtını veriyordu.

Suriyelilerin çoğunun düşüncesi, İsrail ile batılı ülkelerin, Türk hükümetine, ülkedeki lobileri ya da savunucuları aracılığıyla etki ettikleri yönünde. Arap Baharı süreci de kullanılarak, Suriye'de "insan haklarının", "özgürlüklerin" geliştirilmesinde Türkiye'nin de etkili olmasının istendiğine inanan ciddi bir kesim var Suriye'de.

Aslında Erdoğan'ın Suriye ile ilişkilerinde samimi olduğuna, Beşar Esad'la da bu nedenle çok yakın ilişkiler kurduğuna inananlar da vardı. Çünkü Erdoğan'ın kendisine biçtiği bir misyonu olduğu, batıyla yaşanan geleneksel ilişkilere rağmen Suriye ile ilişkileri geliştirmek istediğine inanıyordu bu kesimler. Öyle ki, Erdoğan'ın Arap Baharı'nın batının güdümünde olmadığına inandığını da söylüyorlardı. Erdoğan'ın bu nedenle Osmanlı döneminde yakalanan "etkili" devlet olma fırsatını bir kez daha ele geçirmeye çalıştığı, ülkesini bölgede lider ülke yapmayı amaçladığı, bu nedenle Beşar Esad'ın yanında olduğu kaydediliyordu. Türkiye Başbakanı'nın bu yakınlıktan yola çıkarak Esad'a reformlar gerçekleştirmesi telkinlerinde bulunduğu da dile getiriliyordu.

Ancak Suriye, Erdoğan'dan gelen önerilerin, aynı zamanda ABD ile batılı ülkelerce de dile getirildiğini görünce, Türkiye'nin bu telkinleri kendi adına değil, ABD adına yaptığı inancına kapılmakta gecikmedi. Suriye Enformasyon Bakanlığı'ndan üst düzey bir yetkili, Türkiye'den gelenlerin adeta "bir ABD Büyükelçisi gibi" konuştuklarını söyledi bana.

Suriyelilerin en çok altını çizdikleri konu, krizin başladığı andan beri Erdoğan'ın kendileriyle hiç temasa geçmemesi. (Bunu, ben Şam'dan ayrıldıktan çok sonra, Cumhuriyet'ten meslektaşım Utku Çakırözer ile görüşen Esad da dile getirmişti). Oysa, Türkiye'nin çok farklı bir rol oynayabileceğini, hem hükümet hem de muhalefet üzerinde etkili olabileceğini söylüyorlardı. Krizin çok daha kolay çözülebileceği konusunda Türkiye'den beklentilerin bir hayli büyük olduğu anlaşılıyordu.

Türkiye'nin doğrudan doğruya Suriye karşıtı bir konumda "taraf" olduğu inancı yaygın Suriye'de. Bunu, konuşma fırsatı bulduğum, Türkiye'ye sık sık gittiği için adının açıklanmasını istemeyen bir Rus meslektaşımdan da duydum. Türkiye'nin muhalefete, Suriye'den kaçanlara topraklarını açarak, özellikle sığınmacılar üzerinden Suriye'ye baskı yapılmasına aracı olduğuna inanılıyor.

Batı ile ABD'nin "yeni Ortadoğu" için Suriye'de rejim değişikliği istemesinin nedenleri belli. Peki Türkiye, Suriye'de bir rejim değişikliğinde neden bu kadar ısrarlı? Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın "bu bizim iç meselemiz" dediği o "meseleler" nedir? Bunlar hala biliniyor değil.

Su Savaşları Yalanı

Eğer, "meseleler" sözcüğünden mevcut Suriye rejimi ile Türkiye arasında çıkacağı tahmin edilen su kaynaklı anlaşmazlık vurgulanmak isteniyorsa, bu çok da ikna edici bir neden değil. Çünkü Türkiye sanıldığı gibi ya da iddia edildiği gibi bir "su zengini" ülke olmadı hiçbir zaman. 2004 yılında hazırlanan BM Su Raporu'nda bu açıkça belirtiliyor. Kaldı ki, söz konusu rapora göre, 2025 yılında ciddi su sıkıntısı da çekeceğiz. Yani, Türkiye'nin Suriye ile komşularını su ile tehdit edecek gücü yok. Bu nedenle bir savaş çıkması da mümkün değil. Yani Suriye Türkiye'ye kendisine su vermediği için savaş açmayacak.

Ama, eski Fransa Cumhurbaşkanlarından François Mitterand'ın eşi Danielle Mitterand'a sorarsanız, Türkiye komşularını susuzluğa mahkûm ediyor.

Bayan Mitterand'ın 2005 yılında yaptığı basın toplantısında özellikle koruyup kolladığı ülke hangisiydi peki? Şimdi defteri dürülmek istenen oğul Esad yönetimindeki Suriye. Emperyal güçlerin, Türkiye ile komşuları arasında sorun çıkarma gayretinin hız kesmediği görülüyor.

Tabii burada Suriye'nin su konusunda Türkiye'ye çıkardığı kimi zorlukları da görmezden gelmek doğru olmaz. Suriye'nin Asi nehri üzerinde sanayi tesisleri kurduğu biliniyor. Bu elbette bir çevre kirliliğine yol açıyor. Suriye'nin Asi nehrinden Türkiye'ye az su bırakmasından ötürü Hatay'daki 134 bin hektarlık tarım alanı çoraklaştı. Dahası, yine Asi nehri üzerinde barajlar da yaptığı için Suriye'nin Türkiye'ye bıraktığı yıllık su miktarının 120 milyon küpten, 25 milyon metre küpe düşebileceği konusunda iddialar var. Ama yine de bunlar Türkiye'nin Suriye'ye karşı adeta savaş açmasına yol açacak gerekçeler değil. Çünkü yukarıda sözünü ettiğim ilişkilerin "olağanüstü" iyi olduğu dönemlerde görüşülerek çözülecek çapta sorunlardı bunlar.

"Türkiye'nin Hatası"

BM İnsan Hakları Konseyi'nin kurduğu Bağımsız Suriye Komisyonu'nun üç üyesinden biri olan Prof. Yakın Ertürk, Türkiye'nin "derdi"ni değilse bile hatasını 1 Nisan 2010 tarihli Cumhuriyet gazetesinde Utku Çakırözer'e anlatıyordu. "Türkiye'nin hatası" diyordu Ertürk, "Esad karşıtlığıdır". Ertürk, 2011 Eylül'ünden, 2012 Mart'ına kadar Suriye'de çatışmaların mağdurlarıyla görüşerek raporlar hazırlamış bir bilim insanı. "İnsanlık suçu işleniyor" dediği Suriye'de olan bitenden muhalefet ile çoğunlukla Esad'ı sorumlu tutuyor ancak Türkiye'nin

de aralarında bulunduğu kimi ülkelerin dayatmalarının ülkedeki sorunu çözmeyeceğine inanıyor. Profesör Ertürk'e göre "Türkiye'nin temel yanlışı başından beri gerçeksiz bir Esad karşıtlığı içinde olması" Ertürk Türkiye'nin Esad'ın kabul ettiği Annan Barış Planı'na karşı oluşunda bile bu bakışının etkisi olduğu kanısında, plan Esad'la işbirliğiyle, diyaloğu gerektirdiği için.

Ertürk, Türkiye'nin özellikle Suriye tarafından sık sık suçlandığı, muhalefeti silahlandırma iddiaları için ise net konuşuyor: "Silah vermek Guatemala'ya döndürür: Arapların önerdiği muhaliflerin silahlandırılması fikri tehlikeli. Suriye'yi oluşturan etnik ve dinsel halklar arasında çok ümit verici bir sosyal barış var. Silahlanmayla bu sosyal doku yok edilir. Hepsi militarize olur. Guatemala örneği ortada. Ders alınmalı. Tarafların silahlandırılarak birbirini kıymasına göz yumulunca ilk baştaki hedef olan barışçı arayışa ulaşılamıyor. Silahlar sussa bile şiddet sokakta hep var oluyor"

Enis Nakkaş da yukarıda sözünü ettiğim makalesindeki "Türkiye'nin yapmaya çalıştığı şeyin, yani Suriye'nin elini, onun iç meselelerine doğrudan karışarak zayıflatmanın gerçekleşmeyeceğini öğrenmesi zaman almayacak" sözleri, durumun Türkiye açısından hiç de Erdoğan/Davutoğlu ikilisinin sandığı/söylediği gibi olmadığını ortaya koyuyor. Nakkaş'ın vardığı sonuç gerçekten çarpıcı: "Sonuçta (Türkiye)... hesaplarını gözden geçirmeye ve bölgedeki rolünü yeniden belirlemeye mecbur kalacak. Suriye rejimi örneğin, bazılarının tahmin ettiği gibi devrilmeyecek. Zira olayların akışı bu tespitimizi doğrulamaktadır. Hatta Suriye bu olaylardan eskisinden de güçlenmiş olarak çıkacak. Suriye'nin güvenliğine kasteden ve rolünü zayıflatmaya çalışanlar, sonuçların hiçbir şüpheye ya da aldatmaya mahal olmaksızın ortaya çıkmasıyla birlikte çıkan hesabın faturasını ödemek zorunda kalacaklardır" Dilek de, Türkiye'nin

Suriye'de Esad muhaliflerine verdiği desteği vurgularken silahlı muhalefetin içinde Kafkasya, Afganistan, Yemen, Libya, Ürdün ile Mısır'dan gelmiş, El Kaide ağıyla ilişkisi olan cihatçı grupların olduğunu da belirtirerek "biz bunlara destek verdik. Zaten Türkiye desteklemeseydi, Suriye'deki silahlı muhalefet bu denli güçlü olamazdı. En önemli lojistik desteklerini Türkiye'den aldılar" diyordu. Dilek, Düzel'in "Türkiye, Suriye'de Esad'a karşı savaşan muhalefeti desteklerken bu El Kaideci grupları da mı desteklemiş oluyor?" sorusunu "Türkiye, El Kaide'yi, Esad rejiminin askerî yapısını zayıflatabilecek, sahada planlı mücadeleyi alevlendirebilecek bir araç olarak görüyor" cümleleriyle yanıtlıyor, sözlerine şöyle devam ediyordu: " Ama Irak, İran ve Lübnan'daki Şii topluluklar durumu böyle görmüyor. "Vahabiler bilfiil Şiileri hedef alıyor" diye görüyorlar bu durumu. Mesela Şam'da Seid Zeynep Mahallesi, ki orada Peygamber'in torunu Hz. Zehra'nın türbesi var, Şiiler için kutsal bir yer. Irak'tan, Lübnan'dan pek çok yerden Şiiler yaşıyor orada. Cihatçı gruplar o bölgeye girdiler, çocuk, kadın Şiilerin hepsini astılar".

Türkiye, bilerek ya da bilmeyerek Suriye'de yaratılan mezhep çatışmasında da taraf oluyor. Suriye'deki Şii azınlık yönetimine karşı aldığı tavırla bu çatışmayı körükler durumda. Oysa mezhep çatışmasının tüm Ortadoğu'ya sıçraması ihtimali var. Bunun gerçekleşmesi halinde bölge tamamen İsrail ile ABD'nin şimdikinden daha da rahat at koşturacağı bir coğrafya olacak. Dr. Kaan Dilek bu "mezhep savaşı"nda Türkiye'nin denge rolü oynaması gerekirken taraf olduğunu da kaydediyor. Dilek'in gözlemi Türkiye'nin "aşırı Sünnici grupların yanında" olduğu yönünde. "Bu yüzden de zaten Amerika ve Avrupa, Türkiye'nin Suriye ile ilgili tampon bölge ve diğer isteklerine karşı çok ihtiyatlı ve dikkatli davranıyor" diyor. Dilek'e göre ayrıca Türkiye, "uyguladığı Suriye politikasıyla kendi içini de kutuplaştırıyor. Türkiye'deki sosyal yapı giderek radikalleşiyor. Türkiye'de Alevilerin

de Sünnilerin de sinir uçları harekete geçiyor". Dilek'in bölgede mezhepler çatışması çıkması halinde ne olacağı sorusuna verdiği yanıt da, vehameti tüm çıplaklığıyla ortaya koyuyor. Dilek'e göre "eğer Türkiye ile Suriye savaşırsa, bu bütün bölgeye yayılan bir Sünni-Şii savaşı olur ki, bu savaşta hepimiz yok oluruz. Bu bir kıyamet senaryosudur, bu savaşın galibi olamaz. Hiçbir hedefi olmayan bu savaşta milyonlarca insan ölür".

Mesele Beşar Esad'ın devrilmesi isteğinden ibaret değil. Demokrasi de Batı ya da ABD'nin önceliği olmadı hiçbir zaman. Sorun güçsüzleştirilecek bir Suriye ile güçsüzleşmesi hızlandırılacak bir İran yaratmak. Suriye'ye Esad'a fırsat verilerek yapacağı reformlarla demokrasi gelmesi sağlansa bile, İran'la işbirliği yapan, İsrail için tehdit olmaya devam eden bir Suriye asla tercih edilmeyecek. Esad'a "reformları gerçekleştir" diye baskı yapan değil, "hemen çekil" diyen bir emperyal ittifak olduğu nasıl görülmez?

Mısır'da yayınlanan el-Usbuu gazetesinin yazarlarından Sena Said, gazetenin 3 Temmuz 2012 tarihli sayısında ilginç bir yazı kaleme aldı. "Yolu Karanlık Bir Adam" başlıklı yazıda Said, Erdoğan'ın Suriye konusunda güvenirliliğini yitirecek bir politika izlediğini belirtiyor, Suriye'ye karşı savaşan teröristleri, paralı askerleri kucaklayarak, onlara askeri eğitim olanakları sağlayarak Suriye'ye bir düşman gibi davranan Türkiye Başbakanı'nın "maskesinin düştüğünü, gerçek yüzünün ortaya çıktığını" ifade ediyordu.

Erdoğan'ın "gece gündüz demeden" Suriye'ye karşı kışkırtma politikası izlediğini belirten Said, "istemesi halinde" Erdoğan'ın baştan beri Suriye'de taraflar arasında diyalog köprüsü oluşturabilecek olanakları olduğuna dikkat çekiyordu. Buna benzer bir değerlendirmeyi, görüştüğüm Suriye Enformasyon Bakanı Adnan Mahmud'dan da, Baas partisinin Şam yöneticilerinden de duymuştum. Mahmud, "Türkiye ağabeylik yapma şansı varken bunu kullanmadı" demişti.

Erdoğan'ın kendi görüşlerini herkese dayatmaya çalıştığını, kendini bölge ülkelerinin içişlerine "mahkum ettiğini" dile getiren Said, Türkiye'nin bölgede şüpheli bir rol oynadığını ileri sürüyordu. Said'in yazısının en çarpıcı cümlesi ise şuydu: "Erdoğan kendisini Müslümanların halifesi sanıyor".

Annan Planı ve Türkiye

Türkiye'nin anlaşılmaz bir biçimde şahin kesildiği Suriye'ye karşı, batılıların daha soğukkanlı yaklaştıkları bir gerçekti. Hatta ABD'de bile, Dışişleri Bakanı Hilary Clinton'un tüm kışkırtmalarına rağmen, Suriye'nin "hemen vurulmaması" gerektiğini söyleyenler de vardı.Türkiye neden bu kadar aceleciydi peki? Neşe Düzel'in "Türkiye'nin Suriye'de uyguladığı politika Amerika'nın politikası değil mi? Türkiye'yi Suriye'ye Amerika ittirmedi mi?" sorusuna Dilek'in verdiği yanıt, bu aceleciliğin nedenini de açıklar nitelikte. Dilek "bu Amerika'nın istediği bir politika olabilir ama Türkiye'yi Suriye'ye Amerika itmedi" diyerek "Türkiye, inisiyatif almak için kendisi çok hızlı davrandı. Amerikalılar ise Suriye konusunda Türkiye'ye zaten kızgındılar. Çünkü 2007'de İsrail Suriye'deki nükleer tesisleri vurmuştu. Amerikan büyükelçisi çekilmişti. Amerika Suriye'ye yoğun bir baskı ve yaptırım politikaları uygulamak istiyordu. Türkiye onlara, "durun, biz Suriye'yi ikna edeceğiz" dedi. Amerika şimdi Türkiye'ye, "biz bölgede bir güç olduk. Ortadoğu'ya nizam vereceğiz, düzen getireceğiz, dediniz. Niye her defasında beni çağırıyorsun? O kadar güçlüysen yap" diyor"yanıtını veriyordu.

BM ve Arap Birliği'nin Suriye Özel Temsilcisi eski BM Genel Sekreteri Kofi Annan, krizin çözümü konusunda ilk adım sayılacak, kendi adını taşıyan bir barış planı hazırlamıştı. Bir süre sonra Şam yönetiminin de kabul ettiğini duyurduğu plan şu maddeleri içeriyordu:

1. Suriye halkının meşru taleplerine ve endişelerine yanıt verecek şekilde Suriyeliler tarafından yürütülecek ve herkesi kapsayacak siyasi süreç için özel temsilciyle (Annan) çalışmayı taahhüt etmek ve bu amaçla gerekirse (müzakereler için) bir temsilcinin atanmasına onay verilmesi.
2. Saldırıları bırakıp, BM tarafından gözetilecek ateşkesin derhal sağlanması. Bu amaçla öncelikle Suriye hükümetinin, halkın yaşadığı bölgelerde ağır silahlar kullanmaya son vermesi ve askerlerini geri çekmesi, Muhalefete (ve Suriye'deki diğer unsurlara) saldırıları bırakıp ateşkesin sağlanması için işbirliği yapması çağrısı.
3. İnsani yardımın gerekli olan her yere ulaşabilmesi için ilk adım olarak derhal uygulanmak üzere günde 2 saat insani yardım için çatışmaların durdurulması.
4. Keyfi olarak tutuklanan ve gözaltına alınanların serbest bırakılması.
5. Gazetecilerin ülke içinde serbestçe dolaşmalarının sağlanması.
6. Barışçıl toplanma ve protesto hakkına saygı duyulması.

Planın açıklanmasının hemen ardından Özgür Suriye Ordusu Sözcüsü Sami el Kürdi, Annan Barış Planı'm kabul etmediklerini duyuracaktı. Bunun çok anlaşılır nedenleri vardı elbette. Herşeyden önce Esad'ın büyük bir cesaretle planı kabul etmesi, kendine olan güvenini gösteriyordu. Bu kabul Suriye'nin elini uluslararası alanda güçlendirmişti. Bu hem sorunun çözülmesine yardımcı olacak bir anlaşmaya açık olduğunun kanıtıydı, hem de planı kabul etmekle uluslararası topluma yapacaklarını denetleme fırsatı vermişti. Muhalifler eğer kabul etselerdi, uluslararası topluluğa Esad rejimi ile anlaşma konusunda bir vaadde bulunmaları gerekeceğini biliyorlardı. Bu muhalifler için beklenmedik

bir durumdu. Başta ABD olmak üzere, her ne kadar askeri müdahaleye karşıyız dese de Türkiye ve kimi ülkeler acilen bir müdahele beklentisi içindeydiler. Bunun Esad'a zaman kazandıracağına inanıyorlardı. Türkiye, hiç bir zaman muhaliflere Annan Planı'nı kabul etmeleri konusunda bir telkinde bulunmadı. Kaan Dilek, Türkiye'nin genel tutumunu "Türkiye krizin başından beri belki ABD değil ama batı ülkelerinin çoğunun Suriye konusunda kendisi gibi düşünmediklerini anlayamadı" sözleriyle değerlendiriyor. Türkiye'de bazı grupların savaş istediğini de vurguluyor büyük bir açıksözlülükle Dilek: "Hükümetin içinde de belki var bunlar. Hükümetin kanaatlerinden, düşüncelerinden etkilenebileceği sosyal gruplar ve kanaat önderleri de olabilir bunlar. Sürekli Yavuz Sultan Selim, Kanuni Sultan Süleyman vurgusu yapmak içeride Alevileri rahatsız ediyor". Dilek'in sadece içeride değil, Türkiye dışındaki Şiilerin de, Türkiye'nin sürekli Yavuz Sultan Selim vurgusu yapmasını, Sünni eksenli bir politika izlemesini, Şiilerle tekrar savaşmak isteği olarak yorumladıklarını iddia ederek en çarpıcı belirlemesini yapıyor: "Türkiye'nin söylemleri daha din odaklı oldu ve Türkiye özellikle Sünni İslam'ın tercihlerine vurgu yapar hâle geldi. Oysa baştaki söylemimiz etnik ve dinî değildi bizim. Demokrasi, barış, özgürlük diyorduk. Bu dış politika söylemi lafta kaldı ve Sünni bir politika uygulandı. Biz devlet ve hükümet olarak Suriye'yle ilgili başta söylediklerimizi sahada yedik, çiğnedik."

İstanbul'da 29 Mart 2012 tarihinde bir Suriye'nin Dostları Toplantısı düzenleyen Türkiye, bu toplantıdan beklediği sonucu alamadı. Batılı ülkeler, Türkiye'ye adeta bir yanıt olarak 30 Haziran 2012'de Cenevre'de Suriye Eylem Grubu'nu topladılar. İstanbul'da yapılan toplantının aksine bu konferansta Beşar Esad'ın yönetimi bırakması ilk aşamada istenmiyordu. Ayrıca Suriye'de kurulacak geçici bir hükümette, muhaliflerden olduğu kadar Esad rejiminden de kişilerin bulunması öngörülüyordu.

Suriye'deki tarafların (yönetim-muhalifler) dışında kimseye de görev yüklenmesi istenmiyordu. Bunun Türkiye'ye bir mesaj olarak anlaşılması şaşırtıcı olmaz. Esad'ın hemen gitmesini isteyenler ise ABD Dışişleri Bakanı Hilary Clinton ile Türkiye Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu idi.

Bir de ABD'li şahin senator John McCain tabii ki. Hatay'a yaptığım yolculukta aynı uçaktaydık McCain'le. 2008 seçimlerinde ABD Başkanı Barack Obama'nın rakibi olan bu Cumhuriyetçi senatörle uçakta kısa da olsa söyleşi yapma olanağı buldum. McCain'e yanıtını bildiğim halde yine de "Suriye için askeri operasyon gerekiyor mu?" sorusunu sordum. Bunun üzerine elindeki cep telefonunda yazılı olan "Esad'ın askerlerini geri çekeceğine ilişkin herhangi bir işaret yok" başlıklı haberi gösteren Mccain "Yapılacak başka bir şey kalmadı" yanıtını verdi. ABD'li senatöre, "Ama Başkan Obama Suriye'ye bir askeri operasyona sıcak bakmadığını söyledi" dediğimde de, yanıt olarak "Obama, sadece onu değil, birçok şeyi söyledi" demekle yetindi. "Esad başta Suriye vatandaşları olmak üzere herkes için tehlikeli" diyen McCain, "Esad'ın gitmesi bölgeyi rahatlatacaktır" diyerek Türkiye'nin tutumuna da övgüler yağdırdı. Başbakan Erdoğan'ın süreç boyunca Suriye'ye yaptırımlar konusunda kendilerine ve uluslararası topluluğa büyük yardımları olduğunu söyleyen Mccain, "Erdoğan çok cesur ve kararlı bir tavır sergiledi" demeyi de ihmal etmedi.

Oysa Türkiye Suriye'ye karşı anlaşılmaz tutumunda ortada bırakıldığını bir süre sonra anlayacaktı. Ülkede bir tampon bölge kurulması konusunda ısrarlı olan Türkiye'ye en gerçekçi yanıt hiç beklemediği bir yerden gelecekti: ABD'den.

ABD Genelkurmay Başkanı Martin Dempsey, Paralimpik Oyunları için bulunduğu Londra'da 1 Eylül 2012 tarihinde yaptığı açıklamada NATO'nun Suriye'de tampon bölge kurmasına

karşı olduğunu açıklamış, gerekçe olarak da NATO'nun bunun altından kalkamayacağını göstermişti. Suriye'de tampon bölge için uçuşa yasak bölge oluşturulmasının ön koşul olduğunu belirten Dempsey, ciddi bir hava savunma sistemine sahip olmayan Libya'da bile NATO'nun Avrupalı üyelerinin zorlanıp ABD'yi yardıma çağırdığını hatırlatmıştı. Dempsey, ekonomik kriz nedeniyle bütçesinden trilyonlarca dolar kesilen ABD ordusunun mevcut şartlarda Suriye'de böyle bir operasyonu yürütemeyeceğini de sözlerine eklemişti. Dempsey'in bu açıklamaları daha sonra yalanlanmıştı ama bunun Türkiye'ye verilmiş bir mesaj olduğu konusunda kuşku yoktu. Tampon bölge konusunda da Kaan Dilek'in değerlendirmeleri bir hayli gerçekçiydi. "Türkiye silahlı grupların güvenli tampon bölge ihtiyacını, masum insanların ihtiyaç duyduğu tampon bölgeden daha çok önemsiyor" diyordu Dilek. Dilek'e göre, eğer Türkiye'nin amacı gerçekten demokrasi, barış, insan hayatıysa böyle silahsız tampon bölgeler kurabilirdi. Dilek'in sözlerine kulak verelim: "Türkiye bir taşla iki kuş vurmak istiyor. Mesela Kamışlı-Haseki arasındaki bölgede tampon bölge kurarak hem Kürtlerin iletişim ağlarını koparmak hem de Kürtlerin siyasal ve askerî yapılanmasını kontrol etmek ve engellemek istiyor. Batı dünyasının da kanaati şu ki, Türkiye'nin sınırlarına doğru sıkışmış olan silahlı muhalif güçlerin daha da zayıflamaması için ve onlara nefes aldırmak için Türkiye Suriye ordusunu tampon bölgeyle tutmaya çalışıyor. Akçakale'ye düşen havan topu, Türkiye'nin tampon bölge talebi için iyi bir zemin yarattı.

NATO'nun Askeri Komite Başkanı General Knut Bartel de daha önce yaptığı bir açıklamada NATO ülkelerini hem Suriye'ye hem de İran'a karşı askeri güç kullanılması konusunda temkinli olmaları için uyarmıştı.

22 Haziran 2012 Cuma günü Suriye hava sahasında bir Türk

Suriye krizinde müttefiklerinden aslında pek destek göremediğinin bir başka kanıtı oldu. Olay üzerine Türkiye'nin talebiyle 26 Haziran 2012 tarihinde yapılan NATO toplantısı, Türkiye'nin görüşülmesini istediği 5. Madde yerine 4. madde çerçevesinde gerçekleşti. 4. madde uyarınca bir üye ülke ulusal güvenliği, sınır bütünlüğü ya da bağımsızlığı tehlike altına girmesi halinde diğer üye ülkeleri toplantıya çağırabiliyorken 5. madde sadece "üye ülkelerden birine yapılan tecavüz, NATO'nun tümüne yapılmış kabul edilir" diyor.

Davutoğlu, Suriyeli sığınmacı sayısının 80 bini aşması üzerine BM'nin 30 Ağustos 2012 tarihinde yapılan Suriye konulu toplantısında (bu satırların yazıldığı şu ana dek) bu konuda 300 milyon dolar harcayan Türkiye'nin bunu kaldıracak güçte olmadığını belirtip, BM'den Suriye içerisinde kamplar oluşturmasını talep ettiğinde de kendisini destekleyen kimseyi bulamadı.

Davutoğlu, Güvenlik Konseyi'nde yaptığı konuşmada şunları söylemişti:

> "Suriye'de her şey gözümüzün önünde oluyor. Rejim halkına karşı uçaklar, ağır silahlar kullanıyor. Artık daha fazla ne kadar seyredeceğiz. Faaliyete geçmezsek biz de suça ortak olacağız. Vicdanımız bu duruma hareketsiz kalarak rahat edecek mi?"

Davutoğlu'nun sözkonusu toplantıda sunduğu 5 maddelik talep listesinde yer alan 2 madde konumuz açısından bir hayli önemliydi:

1. Göç böyle devam ederse Suriye topraklarında mülteci kampları kurulması,
2. Esad'ın uçaklarla yaptığı saldırıların önlenmesi.

Bu iki talep, Suriye toprakları içinde bir tampon bölge kurulmasını, mültecilerin bu bölgede toplanmasını, sözkonusu bölgenin de uçuşa yasak bölge ilan edilerek, Esad'ın hava saldırılarından korunması anlamına geliyordu. Ama Davutoğlu'nun

taleplerine İngiltere ile Fransa dışişleri bakanları, olumlu yaklaşmadılar. Her iki ülke, Suriye içinde tampon bölge kurulmasının, askeri koruma da gerektireceğini, bunun kolay olmadığını, Konsey'in gündemine alınması halinde bu yönde karar çıkmayacağını açıkca ifade ettiler. .

15 üyeli Güvenlik Konseyi'nin toplantısına sadece 5 ülkenin Dışişleri Bakanları katılmış, ABD, Rusya, Çin Dışişleri bakanları ise katılmamıştı. Yani Davutoğlu'nun önerileri ciddiye alınmamıştı.

Türkiye'nin yaşadığı bu "hayal kırıklığı" sonucu Suriye politikasında değişiklik olduğu yolunda iddialar da ortaya atıldı hemen. 24 Ekim 2012'de, Ali Rıza Taşdelen imzasıyla çeşitli Türk haber sitelerinde yer alan bir haberde, Fransa'nın savunma, güvenlik, strateji konularında yaptığı analizlerle tanınan dedefensa.org internet sitesinde "Türkiye'nin Rus dağları" başlıklı bir analiz yayınlandığı belirtiliyordu. Habere göre analizde "NATO, ABD ve Körfez ülkelerinin Türkiye'yi yalnızlaştırması Erdoğan'ı Uluslararası toplum söyleminden Bölgesel söyleme çekti" denilerek, Türkiye'nin Suriye konusundaki yeni adımı "radikal" olarak değerlendiriliyordu. Erdoğan'nın Bakü Enerji Konferansı'nda İran Cumhurbaşkanı Ahmedinejad ile Suriye konusunda; 1.Türkiye-Mısır-İran, 2.Türkiye-Rusya-İran, 3.Türkiye-Mısır-Suudi Arabistan seçenekleri halinde "Üçlü müzakere sistemini" görüştüğü ifade edilen analizde bu durumun "Batı'nın ekarte edildiği ve varılan noktanın Rusya-İran ikilisinin bir zaferi olduğu"nun altı çiziliyordu. Haber şu bilgilerle sürüyordu: "Türkiye, bölgede daha önemli roller oynayabilecekken, Erdoğan'nın Batı yanlısı temelsiz ve yıkıcı sonuçları olacak bir yola girdiğini ve son haftalardaki hızlı gelişmelerin Türkiye hükümetini sarstığı" belirtiliyor; Suriye uçağının indirilmesi, sınırda yaşanan top atışları Türkiye'yi bir savaşın eşiğine getirdi. Bu gelişmer karşısında Rusya'nın sert tutum alması ve Batı'nın Türkiye'yi yalnız bırakması, Erdoğan'ı Rusya ve İran faktörünü dikkate almak zorunda bıraktı"

Analizde Erdoğan'ın önünde iki yolun olduğu da şu sözlerle ifade ediliyordu: "Ya Batı'yı takip ederek, onların yardımı olmadan ülkesini tek başına tehlikeli bir sürece sokacak ya da Rusya ve İran'a yanaşarak Batı ile arasına bir mesafe koyacak. Suriye krizinin bölgesel bir çözüme doğru yol aldığının ifade edildiği yazıda "Bütün bu gelişmelere rağmen Erdoğan'ın buna nasıl ayak uyduracağının belirsizliğine" dikkat çekiliyor".

Aslında bir gözleme dayanan bu iddia, tam dört ay sonra Başbakan Erdoğan'ın Ocak 2013'de bir Türk televizyonunda "Şangay Beşlisi" için Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'e yaptığı teklif hakkında açıklamalarda bulunarak AB'yi eleştirmesi üzerine gerçeklik kazanıyordu. Türkiye Başbakanı "Putin'e bizi Şangay Beşlisi içine alın dedim. Alın bizi Şangay Beşlisi içine biz de AB'ye 'allahaısmarladık' diyelim, ayrılalım oradan" dediğini açıklamıştı. Sorun elbette esas olarak AB'ye dönük bir tepki ve ucuz bir pazarlık politikasını yansıtıyordu. Suriye krizi ile doğrudan ilgisi yoktu. Ama Suriye konusunda yalnız bırakıldığına inanmanın da etkisiyle Türkiye'nin Avrupa'ya tavır alması olarak anlaşılabilecek bir açıklamaydı Başbakanın sözleri.

Türkiye Hangi Muhalefeti Destekliyor

Esad rejimine karşı tek bir muhalefet yok. Ama batı medyasında muhalefet olarak sadece Suriye Ulusal Konseyi öne çıkarıldı uzun süre. Oysa Suriye'de rejime muhalefet eden, ancak silaha başvurmayan bir başka cephe daha var. Esad'la diyalog yoluyla anlaşma yanlısı etkili bir kesim bu. Ancak Başbakan Erdoğan'ın, ABD ile diğer batılı ülkelerin yaptığı gibi silahlı mücadele veren gruplara destek verdiği biliniyor. Türkiye'nin sürekli mezhep vurgusu yapan muhaliflere kucak açması, ülkedeki etnik/ mezhep çatışmalarını kışkırtma olarak değerlendiriliyor.

Suriye'de rejime yakın kaynaklar, uzun bir süredir Suriye muhalefetine mensup isyancıların Türkiye'deki kamplarda

eğitildiğini iddia ediyorlardı. Bu iddialara göre söz konusu silahlı grupların çoğu, Hatay'daki Suriye mülteci kamplarından yönetiliyor. Bu silahlı güçlerin 50-60 kişilik kafileler halinde Suriye'ye geçerek çatışmalara katıldıkları, daha sonra da Hatay'daki kamplara döndükleri ileri sürülüyordu.

Çatışıp Geliyoruz

Hatay'a gittiğimde ben de bu iddiaların doğru olduğunu öğrenecektim. Hem de tesadüfen, "boşboğaz" bir Esad karşıtı genç bir "muhalif"ten.

Bölgedeki sığınmacı kamplarından birinin, kimilerine göre en önemlisinin bulunduğu Yayladağ'a meslektaşım Mehmet Ali Solak ile birlikte gittim. Solak'ın Arapçası sayesinde işimiz kolaylaştı, bir hayli. Yayladağ'a girdiğimizde yaşları 15'i geçmemiş üç çocukla karşılaştık. Ahmet Zahter, bir yıl önce gelmiş bu kampa. Babası Mısır'a gitmiş, ancak dönmemiş bir daha. Kampta, daha düne kadar Suriye'ye dönme kelimesini ağzına bile almayan ama şimdi farklı düşünenlerin olduğunu gördük. Cisril Şuğur'lu Rıdvan'ın sözlerine kulak verelim: "Ben Suriye'den şimdi geldim. İki günde bir gidip geliyorum. Restel'de 13 kişi öldürülmüş ama halen cesetler ailelerine verilmemiş. Biz burada rahatız. Buna rağmen Suriye'de anlatıldığı gibi bir sorun yoktu bizim açımızdan."

Buna benzer değerlendirmeleri çok duyduk konuştuğumuz Suriyelilerden. Beresi, sakalıyla dikkatimizi çeken Mehmet Emin adlı bir sığınmacı da "Kaynaklar belli kişilerin elinde olsa da Suriye'de Allah'a şükür her şey bol ve bereketli" diyor.

Çadır kentlerin bulunduğu yerden ayrılırken, ilçe merkezinden kamplara doğru yürüyen üç genç Suriyeli ile karşılaşıyoruz. Selamlaşıyoruz, haliyle, sohbet böyle başlıyor.

"Henüz şimdi geldik, dinlenip, sonra yeniden Suriye'ye geçeceğiz" diyor Mehmet Zahhur. "Nasıl" diye şaşkınlıkla soruyoruz. Çok rahat bir edayla yanıtlıyor sorumuzu: "Biz Özgür Suriye Ordusu'nun askerleriyiz. Sınırı yasadışı yollardan geçiyoruz. Bu aralar Türk askeri bizi yoruyor. Onların uyuduğu ya da bulunmadıkları anda geçiyoruz sınırı. Geçenlerde bizi yakaladılar. Kilis'te on gün tutulduk. Sonra yine buraya geldik."

"Ne yapıyorsunuz sınırı geçip" diye sorduğumuzda yanıt çok netti: "Çatışıp geliyoruz."

Suriye Ulusal Konseyi'nin (SUK), demokratik taleplerden çok rejimin mezhep tarafına sürekli dikkat çekmesi, Esad'a barışçıl yöntemlerle muhalefet edenleri de SUK'la karşı karşıya bırakmış durumda.

Muhalefet çok parçalı demiştim. Hatta Esad'la diyalog yanlısı barışçıl kesimler çoğunluğu oluşturuyorlar. Buna rağmen Türkiye dahil olmak üzere, ABD ile Batılı ülkelerin muhalefet olarak uzun süre sadece Suriye Ulusal Konseyi'ni (SUK) tanıdıkları, onun iddialarını dikkate aldıkları görülüyordu.

Suriye'de, SUK dışında kalan muhaliflerin karşı karşıya oldukları en ciddi sorun, SUK terörü. Aslında rejime muhalif olan, son derece haklı talepler de dile getiren aydınlar, gazeteciler, bilim adamları, son zamanlarda SUK'un başını çektiği muhalif kesimleri eleştirmeye başlamışlar. SUK'un buna tepkisi çok ama çok sert olmuş. "Tahakkümcü" bir yanı var deniyor SUK için. Dolayısıyla Esad sonrası nasıl bir rejim geleceği konusunda şimdiden bir fikir oluşmaya başlamış ılımlı muhaliflerde..

Adının açıklanmasını istemeyen, Esad'ı kişisel olarak desteklediğini ama rejimdeki aksaklıklar nedeniyle kendisini muhalif kabul ettiğini belirten Suriyeli bir meslektaşım "SUK, çok ama çok tehlikeli bir karta oynuyor. Mezhep kartına. Suriye dışında

nasıl anlaşılıyor bilmiyorum ama bu ülkede böyle bir sorun yok" diyor. "Devletin üst kademelerine sadece Alevi kökenlilerin yükselebildiğini söylüyorlar, bu nedir peki?" dediğimde aldığım yanıt aynen şu: "Biz de Türkiye'de Kürtlerin yüksek kademelere gelemediğini duyuyoruz. Türkiye'de uzun dönem yaşadım. Bir Cumhurbaşkanınızın, çok sayıda yüksek rütbeli subay ve bürokratınızın Kürt olduğunu görünce duyduklarının bir önemi kalmadı, bizde de öyle" Açıklama bana pek tatmin edici gelmedi doğrusu. Sünnilerin, baskı değilse de mezhepsel bir ayrıma tabii tutulduklarına inanıyorum, birçok kesim gibi. Ancak gerçekten önemli mevkilerde olan Sünnilerin varlığından da haberdar olmadım değil Suriye'deyken. Ancak bu mevcut olumsuzluğu ortadan kaldıracak kadar önemli bir gözlem sayılmaz.

Asıl Tehlike Mezhep Çatışması

SUK'un, kendisi dışında kalan muhalifleri, kendisinden uzaklaştıran tavrı, dediğim gibi demokratik taleplerden çok soruna mezhep açısından bakması. "Bunun rantını yiyor" diyor aynı meslektaşım. Yapmaya çalıştığının ülkede bir Sünni-Alevi çatışması çıkarmak olduğunu söylüyor SUK için. Suriye Başmüftüsü'nün oğlunun SUK tarafından öldürülmesi bu kanıyı güçlendiriyor. Laik Sünni kesim (evet var böyle bir Sünni topluluk) bu durumdan ciddi endişe duyuyor. Devlet politikalarından rahatsız olanları da "rahatsız" eden bir olumsuz durum bu.

Bu barışçıl muhalefete mensup kişilerle çok görüşme şansını bulamadım maalesef. Ancak onları yakından tanıyan, Dr. Mehmet Yuva, SUK dışındaki muhaliflerin Suriye'ye dışarıdan müdahaleye karşı olduklarını ısrarla belirtiyor. "Suriye toplumu" diyor Yuva, "Batı dünyasına, özellikle ABD'ye karşı hassas bir

toplumdur. Çünkü ABD ile kötü deneyimlere sahiptir. İsrail'le kavgasında sürekli İsrail yanlısı tavır almasından ötürü Batı'nın da pek kredisi yoktur".

"İyi de ne anlama geliyor bu söylediklerinizi?" dediğimde açıklıyor Yuva: "Şu anlama geliyor. Suriye Ulusal Konseyi'nin yöneticilerinin çoğu Batılı merkezlerde yaşayan, toplumlarına oradan bakan insanlar. Suriye'de sözlerini dinletme şansları pek yok".

"O merkezlerde yaşamaktan başka şansları var mıydı sizce peki?" diyorum, "Yıllardır bu ülkede iç muhalefet var. Eleştirileri ile değerlendirmeleri ile belli bir noktaya da getirmişlerdi yönetimi" oluyor Yuva'nın yanıtı. "Şimdi nedir durum peki" dediğimde de "SUK muhalefetinin sivilleri hedef alan saldırıları toplumu terörize etti. Bombalı saldırılar bu grubun az da olsa var olan toplumsal desteğini bitirdi. Ama silahlı muhalefetin de devletin de yanında olmayan çok büyük bir kesim pasifize olmuş durumda. Kötü olan bu" yanıtını veriyor Dr. Mehmet Yuva.

Şam Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü öğretim görevlisi Dr. Sahir el Sahir aynı zamanda Baas'ın Şam sorumlularından. Geleceğin bakanlarından olacağına kuşkum yok. Konulara çok hâkim, inançlı bir Baas'çı el Sahir. Suriye toplumundaki genel havayı konuşuyoruz. "Halkımız kırgın" diyor. Özellikle iki ülkeye çok içerlemiş Suriyeliler. İkisine de, yani "çok yakın dost" gördükleri Katar ile Türkiye'nin tutumuna anlam veremiyorlarmış. Bu arada çok ilginç bulduğum bir belirlemesi oldu El Sahir'in. "Türkiye ile Suriye'nin ekonomik ilişkileri de iyi gidiyordu" diyor. "Ancak, Türkiye'nin sanayisi ile rekabet edecek gücü olmayan Suriyeli sanayiciler bu durumdan memnun kalmadı. Muhalefete yanaşmalarının bir nedeni de bu olabilir". İlginç bir belirleme elbette bu.

Hatay'ı da Konuşacağız

Dr. el Sahir, Recep Tayyip Erdoğan'ı "ABD projesinin aktörlerinden biri" olarak değerlendiriyor. Görüşlerinin kişisel olduğunu belirtmesine rağmen Dr. el Sahir, toplumda ortak olan görüşlere vurgu yapıyor aslında. Örneğin söz Hatay konusuna geldiğinde bunun Türkiye ile Suriye arasında yakın zamanda bir sorun olmayacağını belirten El Sahir açıkça söylemekten çekinmiyor: "Ama Hatay, Suriye halkı için bir vatan parçasıdır. Türkiye'nin bize yaptıklarını elbette unutmayacağız. Günü geldiğinde Hatay'a ilişkin düşüncelerimizi uluslararası bir platformda dile getirebiliriz. O zaman şu anda Türkiye'nin yanında olanlar, bizim safımızda olacaklar. Çünkü bu işlerin bir sırası var". Ama hemen eklemeyi ihmal etmiyor genç akademisyen/politikacı: "Tabii ki önceliğimiz Hatay değil. Asıl meselemiz İsrail işgalindeki Golan Tepeleri'ni geri almak".

Baas'ın tüzüğünün yedinci maddesine göre Türkiye'deki Toros dağlarına kadar uzanan yerler Arap toprağı olarak kabul ediliyor. Dolayısıyla şimdi "işgal" altındaki bu topraklar mutlaka geri alınacak. Hatay başta olmak üzere tabii.

El Sahir'e de sordum muhalafetin gücünü. Bu konuda en çarpıcı sözleri ondan duydum. Muhalefetin kitle desteği olmadığını ama sayılarının çok olduğunu söyleyince bir kez daha sordum haliyle: "Nasıl oluyor bu?" Pek de ikna edici bulmadığım yanıtı şu oldu: "Suriye'de adi suçlar çoğunlukta olmak üzere çeşitli suçlardan aranan tam 60 bin kişi var. Bunların da muhalefete katıldığını düşünüyoruz. Varsa tüm güçleri bu".

Suriye'nin Türkiye'den beklediği tek şeyin, sınırlarını komşu bir ülkenin muhalefetine açmamasıydı diyor Dr. El Sahir: "Biz böyle yaptık mesela. Irak'ın işgali sırasında sınırlarımızı kapattık ve ABD güçlerine ülkemizi kullandırtmadık".

Halk Terör İstemiyor

Dr. Sahir el Sahir, sohbetimiz sırasında muhalefete hükümetin yaklaşımını anlatırken, "Hükümet henüz tüm gücünü göstermiş değil. Gösterdiğinde durum çok farklı boyut alır" diyor. El Sahir'in sözleri bana Şam yolculuğu öncesi dış basında okuduğum bazı analizleri anımsattı. Bunlardan birinde "Suriye henüz Hizbullah'ı ortaya sürmedi. Bunun tüm dengeleri değiştirecek bir güç olduğu unutulmamalı" deniyordu. Bunu Suriye karşıtı cephenin de düşündüğüne eminim.

İşte tam da bu noktada, ABD tarafından etksizleştirilen en büyük muhalif oluşum durumundaki Suriye Ulusal Konseyi (SUK) Başkanı Burhan Galyun'un, Suriye karşıtı bu cephenin hoşuna gidecek açıklamalarını hatırlamakta yarar var. Rejimi devirdiklerinde, kuracakları yeni rejimin Hizbullah'la, Hamas'la tüm ilişkileri keseceğini söyledi birkaç kez Galyun. Galyun, İran'la ilişkilerini de sona erdireceklerini söyledi ki SUK'a verilen dış desteğin nedeni anlaşılabiliyor böylelikle.

Ancak muhalefetin büyük bir çoğunluğu Galyun gibi düşünmüyor. Çok ama çok parçalı bir muhalefet var Suriye'de. Esad sonrası rejimin niteliği konusunda ciddi ayrılıklar da mevcut. Muhalefeti bir arada tutmak için Arap Birliği Genel Sekreteri Nebil el Arabi'nin Kahire'de muhaliflerle bir toplantı yapma girişimi olmuştu. Bu girişim gerçekleşmedi. Bir araya gelip konuşma konusunda bile ciddi bir engel var muhalifler arasında. Nedeni şu: İsrail başta olmak üzere Suriye karşıtı uluslararası cephe "Esad gitsin" demiyor artık. Bu talep, yerini "terör bitsin"e bıraktı. Esad'a Rusya ile Çin'in güçlü desteğinin yanı sıra, kimi muhalif güçlerin sivilleri de hedef alan eylemleri, - *ki Arap Birliği'nin, BM'nin, Af Örgütü'nün raporlarında da kabul ediliyor bu*- Suriye halkının büyük çoğunluğunun Esad etrafında bütünleşmesine yol açtı. Şu anda Suriye'de başta İdlib olmak

üzere Hama'da muhaliflerin gücü var ancak Suriye'nin diğer bölgelerinde merkezi hükümet kontrolü elinde tutuyor.

Halkın desteğini almayan bir muhalefetin yaşama şansı yok. Bu nedenle Galyun'un, Suriye karşıtı cephenin çıkarlarına da uygun olduğuna inandığı Hizbullah'la, Hamas'la, İran'la teması kesecekleri açıklaması, dış destek arayışının bir ifadesi ama sonuçsuz gibi görünüyor. İsrail Savunma Bakanı Ehud Barak'ın da sık sık "Esad rejiminin düşüşü, radikal eksene zarar verecek ve zayıflatacak. Esad'ın düşüşü Hizbullah'ı zayıflatır. Esad'ın düşüşü, Hamas'ı zayıflatır. Esad'ın düşüşü sadece İsrail için değil tüm Ortadoğu için iyi olacaktır" demesi (Haaretz gazetesine verdiği demeçten), Galyun'un İsrail'le ortak arzuyu paylaştığı biçiminde yorumlanıyor. Suriye halkı, İsrail'in çıkarlarına uygun herhangi bir olguya onay verecek bir halk değil. Bu nedenle muhalefetteki çatlak gün geçtikçe büyüyor. O kadar büyüyor ki Arap Birliği bile muhalefeti, aralarındaki sorunları tartışmak için bile bir araya getirmeyi başaramıyor.

Halk Silahlanıyor, Azınlıklar Esad Yanlısı

Suriye yönetimi ülkeye özellikle Türkiye sınırlarından giren cihadçı güçlere karşı ordunun yanısıra Şebbiha adı verilen milis gücüyle de savaşıyor. Sayıları on bini bulduğu sanılan Şebiha'ların ciddi hak ihlalleri yaptıkları da iddia ediliyor. Şebbiha, hayalet anlamına gelen bir kelime. Çok hızlı hareket ettikleri için bu adın verildiği söyleniyor.

Geçmişi eskiye, 1975'e dayanıyor bu milis gücünün. Örgütleyen de Hafız Esad'ın dayısının oğlu Nemir Esad. Ayaklanmalara karşı ilk kullandığı tarih 1982. Bir iddiaya göre, Hafız Esad Şebbiha'ları Lübnan ile Suriye'deki rakiplerine karşı da kullanmış. Bir başka iddia da, Hafız Esad'ın büyük oğlu Basil Esad'ın ölümünde parmaklarının olması. Basil Esad pek sevmezmiş

Şebbihaları. Şimdi bu milis güçleri olayların patlak verdiği andan beri, dış destekli muhaliflere karşı direnen en önemli güç.

Emperyal destekli muhaliflerin içerisinde aşırı islamcıların etkili olması Suriye'deki Alevileri olduğu kadar, sünni ancak laik olanlarla, ülkedeki, özellikle, Ermeniler başta olmak üzere gayrimüslimleri de endişeye soktu. Ermenilerin Esad saflarında savaşmak için silahlandıkları uluslararası gözlemcilerin raporlarına yansıdı.

Suriye'de gayrimüslim azınlıklar gelişmelerden pek hoşnut değiller. Esad sonrası aşırı islamcı bir tehlikeyle karşı karşıya kalacaklarına inanıyorlar. Bu nedenle de Esad rejimine büyük bir bağlılıkları var. 28 Agustos 2012'de Kudüs Ortodoks Rum Sebaste Başpiskoposu Ataullah Hanna'nın verdiği demeç buna örnek olabilir. Hanna, Suriye'de yaşananların, Suriye devletini parçalamayı, kimi sömürgecilerin hayallerini gerçekleştirmeyi amaçlayan bir sömürge projesinden ibaret olduğunu ifade etti demecinde. Suriye'nin düşmanlarına karşı zafer kazanacağını, bu zaferin bütün Suriye halkının zaferi olacağını vurgulayan Hanna, Suriye'nin bilinçli yönetimiyle, vatansever muhalefetiyle komploculara büyük bir hezimete uğratacağına inandığını açıkladı.

26 Ağustos 2012'de ajanslara düşen bir haber Suriyeli gayrimüslim azınlıkların endişelerinde ne kadar haklı olduklarını gösterdi. Suriye'deki silahlı islamcı çetelerin, Humus yakınlarında bir Hıristiyan şehri olan Rable'yi iki hafta kuşatma altında tuttuğu, 12 bin kişinin mahsur kaldığı kentte yiyecek sıkıntısının baş gösterdiği, yiyecek aramaya çıkan şehir sakinlerinin keskin nişancılar tarafından öldürüldüğü ileri sürülüyordu. Russia Today'in haberine göre, islamcı çeteler Lübnan sınırına çok yakın olan kente yiyecek yardımı ve sağlık desteği verilmesine de izin vermemişlerdi.

Haberde Rable'den bir rahibin, Lübnan merkezli bir Katolik insani yardım kuruluşuna yaptığı açıklamada, "Ayakta kalabilmek için örgütlendik ve hayatta kalabilmek için de her şeyimizi paylaştık. Olabilecek bütün yardımlara ihtiyacımız var. Lütfen bize yardım edin" dediği belirtiliyordu. Kente yiyecek, sağlık gereksinimlerinin karşılanamama nedenleri arasında, şehrin etrafındaki köprülerin havaya uçurulmasının, yolların kullanılamaz hale gelmesinin de bulunduğu belirtiliyordu haberde. Papaz Waldemar Cislo, yardım aramak için kent dışına çıkmayı deneyen 3 kişinin keskin nişancılarca öldürüldüğünü, kente motorsikletle ekmek taşıyanların da kurşunlara hedef olduğunu kaydediyordu.

Beyrut merkezli El-Mayaden televizyon kanalının haberine göre kuşatma, Suriye ordusunun şehre girerek islamcıları püskürtmesiyle son bulmuştu.

Halep Neden Düşmüyor?

Halkın büyük bir çoğunluğunun Esad'ı desteklediği gerçeği hem batı hem de Türkiye medyasında ısrarla görmezden gelindi. Sadece sınır bölgelerinde kontrolü zaman zaman kaybetmesi haber yapıldı medyada. Dr. Kaan Dilek muhaliflere destek veren gruplar kadar Esad rejimine destek vermeye başlayan gruplar olduğuna da dikkat çekiyor oysa. Suriye'de, bazı bölgelerde Sünni aşiretler de Esad'ın tarafına geçiyorlar Dilek'e göre. Nedeni ise "halkın Suriye'deki cihatçı örgütlerden rahatsız olmaları. Esad'dan nefret eden, onunla savaşanlar bile 'Biz niye okulu, hastaneyi bombalıyoruz? Ülke viran oluyor' diye konuşuyor" diyor Dr. Dilek. Halep'in, başta Türkiye olmak üzere, çok sayıda ülkenin silah dahil her türlü desteğine sahip muhalif güçlerce bir türlü ele geçirilememesinin nedeni üzerinde durulmadı Türkiye'de. Dilek bu konuda da aydınlatıcı bilgiler veriyor. "Halep'e dikkat edin. Halep neden bir türlü düşmüyor?" sorusu

da Dilek'in sorusu. Yanıt da ondan geliyor: "Halep'in yüzde 70'i Sünni. Esad'a karşı savaşanlar da Sünni, Halep'te yaşayanlar da Sünni. Peki, Halep halkı neden katılmıyor savaşanlara? Çoğunluk katılmıyor. Özellikle orta sınıf Sünni Suriyeliler bu direniş hareketlerini terör faaliyetleri olarak algılıyorlar. 18 aylık direniş hareketinden sonra Suriye rejiminde hâlâ bir kırılma yaşanmıyor, hâlâ orta sınıf Sünniler direniş hareketine katılmıyor".

Suriye'nin Büyük Kozu Hizbullah

Çok şaşırtıcı bir durumdu benim açımdan. Şam'da girdiğim kahvehanelerde, kimi küçük lokantalarda, hatta birkaç saat geçirdiğim Enformasyon Bakanlığı'nda sürekli izlenen televizyon kanalının Hizbullah'a ait olduğunu gördüm. Hemen belirteyim, Suriye toplumu seküler bir toplum. Devlet de din işlerine karışmıyor. Birçok Arap ülkesinde karşılaştığımız tutuculuk Suriye'de pek yok. Kadınların hem siyaset hem de ekonomi dünyasında ciddi bir ağırlıkları da var. Bölgesinde Suriye'yi farklı kılan da bu özelliği.

Suriye yönetiminin, yaşam tarzları açısından toplumsal projeleri kendisine pek de uymayan Hizbullah'a olan ilgisi şaşırtıcı geliyor bu yüzden. Ama bunun bir nedeni var elbette. Suriye'de huzursuzluğun başlamasıyla beraber, Beşar Esad yönetiminin muhalefeti sert yöntemlerle bastırdığı iddiasına dayanarak adı geçen ülkeye bir askeri operasyon seçeneği dillendirildiğinde, bölgeyi iyi bilen kesimler, Suriye'nin Irak ya da Libya olmadığını hatırlattı sık sık. Bunun birkaç nedeni var. İlki, Esad'ın ülkede çok ciddi bir toplumsal desteğe sahip olması, ikincisi Rusya, Çin gibi dünya siyasetindeki dev aktörlerin de desteğini alması, üçüncüsü ise muhalefetin parçalı bir yapı olması.

Başka nedenler de eklenebilir bunlara ama en önemli faktör, artık Ortadoğu gerçeği haline gelmiş önemli bir siyasi yapı olan Lübnan Hizbullahı. Birkaç yıl önce İsrail'in Lübnan'ı işgal

girişimini püskürten çok önemli bir güç Hizbullah. Bölgenin süper devleti İsrail'i durdurmuş bir güç olduğu inkâr edilemez. Lübnan'da, neredeyse, "Devlet Hizbullah"tır deniyor. Hastaneleri, okulları, yardım kuruluşları olan, gittikçe de "sosyalleşen" bir yapı olarak Suriye'nin en önemli destekçilerinden. Örgütün liderlerinden Hasan Nasrallah, Suriye'yle iyi ilişkiler kurma nedenlerini bu ülkenin bölgede "tek ABD ve İsrail karşıtı ülke" olmasına bağlıyor. Lübnan'ın istikrarının Suriye ile yakınlaşmayı zorunlu kıldığını da belirtiyor Nasrallah. Lübnan'da, ülkenin bölünmesini önleyen bir ülke olarak Suriye'ye büyük sevgi duyuluyor.

Bu sevgi, zor durumda kalması halinde Hizbullah'ın tüm gücüyle Suriye'nin yanında olacağı anlamına geliyor. Yani, İsrail'e kök söktürmüş Hizbullah'ın, bir askeri müdahalede Suriye yanında savaşa girmesi çok şeyi değiştirir. Hizbullah'ın Lübnan'ın güneyinde Suriye tarafından finanse edilen 1000 tesisi var. Aynı bölgede 550 sığınağa da sahip. Kimi belgelerde örgütün 300'e yakın yeraltı tesisi olduğu da belirtiliyor. İsrail kaynaklı bir istihbarat raporunda Hizbullah'ın elinde 40 binden fazla roket bulunduğunun sanıldığı da kaydediliyor. Bunun Suriye karşıtı cepheyi oluşturan özellikle Batılı ülkeler açısından sıkıntı yaratan bir durum olduğu belli.

Nasrallah: Suriye'nin Füzeleriyle Vurduk

Hizbullah lideri Seyyid Hasan Nasrallah, Suriye yönetiminin Gazze ile Lübnan'daki direnişe verdiği destek yüzünden hedef olduğuna inanıyor. Nasrallah, 2006 yılındaki Temmuz Savaşı'nın yıldönümünde, Temmuz 2012'de yaptığı konuşmada "Suriye liderliği, Lübnan ve Gazze direnişinin güçlü olması için kendisini ve çıkarlarını tehlikeye attı. Bana, bunu yapan başka bir Arap rejimi gösterebilir misiniz?" diye konuşmuştu. Nasrullah'ın konuşmasının Suriye ile ilgili olanları şöyle özetlenebilir: "Suriye, Amerika ve İsrail için gerçek bir sorundur. Suriye'de son

dönemde önemli bir gelişme gördüler. Suriye'de yeni bir askeri strateji belirlendi. Bu strateji Suriye'yi, son 10 yıl içerisinde İsrail'i tehdit eden bir güce dönüştürdü. İsrail'in Suriye endişesi son yıllarda arttı. Suriye bugün füze gücüne ulaştı. Suriye, direnişe ulaşma noktası oldu. Direnişle İran arasında köprü oldu.

Bundan da ötesini söyleyebilirim. Suriye, özellikle de askeri alanda direnişin gerçek güvencesi oldu. Bununla ilgili bende iki delil var. Birincisi, Hayfa ve İsrail'in ortalarına düşen en önemli füzeler, Suriye askeri sanayisinin üretimi olan ve direnişe verdiği füzelerdi. Suriye, direnişin güvencesiydi. Direnişe, Temmuz savaşında ayakta durabilecek silahları verdi. Temmuz savaşında kullandığımız en önemli silahları, Suriye verdi. Suriye, Gazze'ye hem ekmek hem de silah gönderdi. Bundan ötürü de kendisini tehlikeye attı. İşte Suriye budur! Beşar Esad'lı Suriye budur! Şehid liderler Hasan Türkmani, Asıf Şevket ve Davud Raciha'lı Suriye işte budur"

Dr. Kaan Dilek Irak'daki Şii hareketinin lideri Mukteda Sadr grubunun da Suriye'deki savaşta taraf olacağını hatırlatıyor. Sadr'ın Suriye'deki savaşın kendi varlıklarını tehdit ettiğine inandığını belirten Dilek, Sadr'ın Mehdi Ordusu'nu güçlendirmekten, intihar birlikleri kurmaktan söz ettiğine de dikkat çekiyor. Dilek'e göre, İran da, Irak da, Suriye'deki iç savaşı bir mezhep savaşı olarak görüyor. Aşırı Sünni grupların, Vahabi, Selefi ile El Kaide gruplarının kendi varlıklarını hedef aldığını düşünüyor.

Sevgi Nefrete Dönüştü

Şam'da kahvehanelere, pastanelere girdim sürekli. O sırada Hamlet'i sahneleyen kent tiyatrosuna da gittim. Oyun zamanı değilmiş ama orada başka bir gösteri için bulunan öğrencilerle konuştum. Halep Üniversitesi'nde okuduğunu, Şam'a ailesinin yanına geldiğini söyleyen Nisreen adlı genç kızla konuştum. Hama'da polis olan ağabeyi doğan oğluna, Davos'taki çıkışından ötürü hayran kaldığı Türkiye Başbakanı'nın adını koymuş: Tayyip.

"Geçen ay" diyor genç kız, "ağabeyim oğlunun adını değiştirdi" Bunu çok kişiden duydum. Baas'ın Şam sorumlusu Dr. El Sahir de bundan söz etmiş, "duyulan büyük sevgiyi nasıl harcadığını bilmesini isterdim Erdoğan'ın" demişti. Şam'da birçok kişi Erdoğan'ı da Beşar Esad'la beraber İsrail'e meydan okuyan biri olarak algılamış. Ama şimdi bunun yerini, Türkiye Başbakanı'na duyulan büyük kızgınlık almış durumda.

Bunu açık açık Suriyeli bir bakandan da işitecektim. Suriye Enformasyon Bakanı Dr. Adnan Mahmud'la, aralarında benim de bulunduğum bir grup Türkiyeli gazeteci ile yaptığı görüşmede konuşma şansım oldu. Mahmud, "Halkımız adına konuşma yetkisini ona kim verdi?" dediği Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ı, Suriye halkına karşı "terörü desteklemekle" suçladı, Erdoğan'ın, başını ABD'nin çektiği Suriye karşıtı projede "Suriye'nin düşmanı" olarak yer aldığını söyledi.

"Belli merkezlerden yönetilen bir medya saldırısıyla karşı karşıya olduğunu" belirttiği ülkesinde, Annan planını kabul ettiklerinden bu yana, "terörist gruplarca" hem kamusal hem özel alanlara 2500 saldırı gerçekleştirildiğini söyleyen Mahmud, "Bunlar bizim kabul ettiğimiz ateşkesin kendilerini muhalif olarak kabul edenlerce ihlalidir" diyerek Türkiye hükümetinin "terörle işbirliği içinde olduğunu" ileri sürmüştü. Suriyeli Bakan, Erdoğan ile Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun söylemlerinin "olayları silahlı çetelerin gözüyle değerlendirmelerine" dayalı olduğunu da ısrarla vurgulamış, Türkiye hükümetinin daha Annan planı henüz hayata geçirilmeden, sonucunun olumlu olup olmayacağını düşünmeden hemen olumsuz görüş belirttiğini, bunun da "Suriye'ye karşı düşmanca bir tutum" olduğunu ileri sürmüştü.

BM gözlemcilerinden çok önce 12 Arap ülkesinden gözlemcinin gelerek incelemeler yaptığı Suriye'de "terör gruplarının" varlığının kabul edildiğini de hatırlatan Adnan Mahmud, sözkonusu gözlemcilerin bu doğrultuda hazırladıkları raporun "görmezden gelindiğini" kaydederek bana şu bilgileri vermişti:

"Erdoğan'a Suriye halkı ile ilgili konuşma yetkisini kim verdi? Neden sorumsuzca davranmaktadır? Suriye halkı gelinen noktada olan bitenden ötürü Türkiye Başbakanı'na ahlaki ve siyasi sorumluluk yüklemektedir. Erdoğan'ın, ABD'nin Ortadoğu'ya yönelik projesinin elemanı olduğunu biliyoruz. Bu projc Arap

bölgesini etnik, mezhepsel ve ırkçı temelde parçalamaya yöneliktir. Erdoğan'ın içinde olduğu proje işte budur. Erdoğan neden Suudi Arabistan'da demokrasinin olmayışını sorun etmiyor? Neden Suudi muhalefetine ilişkin onlardan tek bir söz duymuyoruz?"

Yapılanlar Unutulmaz

Dr. Bessam Ebu Abdullah, Ulusal Strateji Merkezi'nin sorumlusu. Adından da belli olduğu gibi, burası ülkenin strateji üreten önemli özel kuruluşlarından biri. Dr. Abdullah, uzun yıllar ülkesinin Ankara Büyükelçiliği'nde görev de yapmış. Merkez'de uzun bir sohbet gerçekleştirdiğim Ebu Abdullah, Türkiye'ye her Suriyeli gibi çok kızgın. Özellikle Recep Tayyip Erdoğan'ın, "dünya ve bölge meselelerine din çerçevesinden baktığını" belirtiyor ve "Bu Ortadoğu'da bile normal karşılanmayan bir durumdur" diyor. Türkiye Başbakanı'nın tercihlerine kimsenin karışamayacağını da belirten Ebu Abdullah, "Erdoğan, Suudi Arabistan'ı seçti. Modeli o. Madem bu kadar yakınlık duyuyor ve madem bu kadar demokrasi ile özgürlüklerden yana, Suudi dostlarına da demokrasiye geçiş çağrısı yapması gerekmez mi?" sorusunu soruyor.

Dr. Bessam Ebu Abdullah, "Türk diplomasisi diye bir olgu vardı, ağırbaşlı, dikkatli, dengelerden haberdar bir politikaydı" bu diyor. "Şimdi ne durumda peki sizce?" diye sorduğumda aldığım yanıt, "Ahmet Davutoğlu'nun hayalciliğinin peşinde bir Türk diplomasisi var artık" oluyor. "Davutoğlu ilginç bir zat. Nasıl bir coğrafyada yaşadığını sanki unutmuş gibi. Osmanlı'nın hâlâ vücut bulabileceğine nasıl inanabilir? Üstelik yönünü Batı'ya ve ABD'ye dönerek nasıl Osmanlıcılık yapacak? Yani Osmanlıcılığı da gerçek değil" diye sürdürüyor konuşmasını.

Ebu Abdullah da ülkedeki en önemli sorunun, kendisinde geri dönülmez bir noktaya gelinebileceği korkusunu yaşatan

mezhep kavgası çıkartma çabaları olduğunu söylüyor. Türkiye'nin bu konuda da, farkında olmadan da olsa katkıda bulunduğunu iddia ediyor.

Türkiye'nin, Suriye'yi adeta "bir numaralı düşman" görmesi, bunu hem de eşi benzeri olmayan bir şiddette dile getirmesi, Suriye'de gerçekleştirilen terör saldırılarında parmağının olduğu inancına yol açmış. Mayıs 2012'de gittiğim Şam'da yaşanan büyük bir terör saldırısının hemen sonrasında tanık olduğum tavırlar, bu konuda ikna olmama yetti.

Son yılların en büyük intihar eylemi deniyordu. Şam'ın güneyinde El Kazzaz bölgesinde kenti Lübnan'a bağlayan oto yol üzerinde iki bombalı araçla düzenlendiği öğrenilen saldırıda resmi ölü sayısı 55 olarak açıklanmıştı, ancak bu rakamın daha fazla olduğunu düşünmüştük. Düşünmüştük diyorum çünkü patlamadan hemen sonra biz de olay yerine gitmiştik. O sabah uyanmış, notlarımı gözden geçirmiş, yazdığım haberi gazeteye gönderdikten sonra, önemli bir yetkiliyle yapacağımız görüşmeye gitmek için zamanın gelmesini bekliyordum. Başında oyalandığım bilgisayar ekranı hafifçe sallanınca, deprem olduğunu sandım. Ardından da uzaktan bir patlama sesi duydum. Otelin dokuzuncu katındaydım. Aşağıya indiğimde, bizi sözkonusu yetkiliye götürecek olan çevirmenimiz Şevket Aksu henüz gelmemişti. Geldiğinde de ilk yaptığı iş özür dilemek olmuştu. Yolda çok şiddetli iki patlama olduğunu, o nedenle geç kaldığını söylüyordu. Benim deprem sandığım sarsıntının nedeni buymuş meğer. Aksu'dan bizi oraya götürmesini rica edip apar topar yola koyulduk.

Manzara korkunçtu. Aralarında koca bir TIR'ın da bulunduğu, birbirinden farklı uzaklıklarda otuzdan fazla aracın tahrip olduğu, korkunç bir patlamaydı bu. İkiye bölünmüş bir TIR, erimiş otomobiller, araçlara yapışmış ceset parçaları. Korkunçtu. Elinde bir torbayla dolaşan bir bölge sakini, bana doğru gelerek içinde

"adem" sözcüğünün geçtiği cümlelerle konuşuyordu. Neden sonra "adem"in insan demek olduğunu anladım. Elindeki torbayı işaret ederek "İnsandı bu" demek istiyordu muhtemelen. En acıklı görüntüyü ise içinde 24 küçük çocuğun bulunduğu okul servis aracı oluşturuyordu. Patlamanın bulunduğu yere yakın özel bir okul olduğunu öğrendim. Kentin elit kesimlerinin ya da devlet görevlilerinin çocuklarının gittiği bir okul bu. Bu minibüsteki çocuklar da o okulun öğrencileriydi. Beslenme çantalarındaki meyveler, okuma kitapları, alfabeleri, küçücük ayakkabıları etrafa dağılmıştı.

Patlama sonrası olay yerine çok sayıda bölge sakini doluştu. Ağlıyor, bağırıyor, dua ediyorlardı. Türkiye'den gelmiş gazeteciler olduğumuzu anlayınca üzerimize gelmeye başlayan bu kalabalık Başbakan Erdoğan aleyhine olduğu hemen anlaşılan sloganlar atmaya başladı. Anlayabildiğim tek slogan "Deccal Erdoğan" dı. Kalabalık iyice üzerimize gelmeye başladığında, askerler bizi işaret edip "refik, refik" (dost, yoldaş) diyerek araya girip öfkeli kalabalığı bizden uzaklaştırdılar. Çevirmenimiz Şevket Aksu'ya atılan sloganların ne olduğunu sorduğumuzda "çevirebilmeme imkan yok" yanıtını verdi bize. Sloganlar arasında "Çocuk katili Erdoğan da vardı" demekle yetindi.

Devlet televizyonu saldırıyı "terörist" eylem olarak değerlendirirken, Fransa eylemin Esad güçlerince yapıldığını duyurmuştu bile. Oysa daha sonra açıklama yapan uzmanlar saldırının El Kaide'nin eylem tarzına uygun olduğunu belirteceklerdi. Birbiri ardına iki bomba patlatmak bir El Kaide yöntemi. İlki yardıma gelenler dahil kalabalık toplanmasına yol açma, ikincisi ise gelen tüm bu kalabalığı da yok etme amaçlı. Saldırıyı iki gün sonra El Kaide'ye bağlı El Nusra adlı bir örgüt üstlendi ancak Türkiye medyasında bu konuda tek bir habere rastlanmadı.

Suriye, rejim karşıtı muhalif güçleri destekleyen ülkeler olarak Suudi Arabistan ile birlikte Türkiye'yi de sayıyordu. Suriye'nin

BM Daimi Temsilcisi Beşşar el-Caferi, ülkesinin Annan Planı kapsamında üstüne düşen herşeyi yaptığını belirtmiş, ancak Suudi Arabistan, Katar ile Türkiye'nin Annan planını kabul etmeleri, buna uygun olarak da silahlı terör gruplarına destek vermemeleri gerektiğini vurgulamıştı.

Caferi konuşmasında, silahlı terör gruplarının askerlerle, masum sivil insanlara karşı vahşi terör eylemleri düzenlediklerini belirtiyor, çeşitli Arap ülkeleri vatandaşı olan ancak Suriye'de yakalanan 26 kişinin Türkiye ile Lübnan üzerinden, Libya'nın, Tunus'un yanısıra başka ülkelerden de Suriye'de terör eylemleri gerçekleştirmek için geldiklerini itiraf ettiklerini ileri sürüyordu. Suriye bu 26 teröristin adlarını BM Güvenlik Konseyi'ne yazılı olarak da 12 Mayıs 2012'de bildirdi.

Caferi'nin söyledikleri basit bir suçlama değildi. Suudi Arabistan ile Katar'ın Suriye'li muhaliflere büyük destekler sağladığı biliniyordu ama Amerika'nın en politik dergisi Counterpunch'ın internet sitesinde 7 Mayıs 2012 tarihinde yer alan bir haber durumu açıkca gözler önüne seriyordu.

Derginin internet sitesinde Libyalı Hassan Diyab adlı bir araştırmacı kaynak gösterilerek, Lübnan ordusunun Lütfullah II adlı bir gemiyi Lübnan karasularında yakaladığı belirtiliyor, sözkonusu geminin "tonlarca ağır ve hafif silahlarla yüklü" olduğunu vurguluyordu. Gemi bu silahları Libya'nın Bingazi ile Mısrata kentlerinde Suudi Arabistan ile Katar'a ait toplam beş silah deposundan yüklemişti. Gemiye silah dolu 3 konteynırın yüklendiği belirtiliyordu haberde.

Ülke bu kadar dışarıdan kışkırtmayla karşı karşıya iken emperyal kurumların elbirliğiyle Suriye'yi uluslararası alanda sıkıştırma gayretleri de sürüyordu. Örneğin Uluslararası Af Örgütü 25 Mayıs 2012'de açıkladığı yıllık raporunda Suriye'e askeri müdahale yapılmasını istemişti. Örgüt, BM Güvenlik Konseyi'ni

de müdahale kararı almadığı için eleştiriyordu. BM Güvenlik Konseyi'nde Rusya ile Çin'in vetoları örgütün kolayca müdahale ya da yaptırım kararları almasını engelleyen önemli bir avantajdı malum, bu nedenle ABD yıllarca bu hakkın kaldırılması ya da esnekleştirilmesi isteğini dillendirmişti. Uluslararası Af Örgütü de ABD gibi, veto hakkının kaldırılmasını istiyordu.

Af Örgütü'nün bir an önce gerçekleşmesini istediği müdahale ülkede şiddetin, özellikle rejim güçlerinin yol açtığı şiddetin durdurulması gerekçesine dayandırılıyordu. Bu tür isteklerin dile getirildiği anlarda da ülkedeki şiddetin artışı dikkat çekiyordu.

Hula Saldırıları

25 Mayıs 2012'de Humus'a bağlı Hula kasabasında gerçekleştirilen bir saldırıda 49'u çocuk, 34'ü kadın 109 kişi hayatını kaybetmişti. Emperyal devletler saldırının Suriye güçlerince gerçekleştirildiğini söylemiş, BM yayınladığı bildiriyle olayı kınamıştı.

Oysa saldırıda çelişkili bir çok nokta bulunuyordu. Bombalanarak öldürülenlerin aynı zamanda yakın mesafeden ateş edilerek öldürüldükleri belirlenmişti. Suriye ordusunun bombalayarak öldürdüklerini bir de neden yakın mesafeden vurduğunu kimse açıklayamamıştı. Bir diğer gerçek de kurbanların hemen hemen hepsinin Esad yanlısı bölgelerden olmalarıydı..

Arap siyasal analizci İbrahim Alluş da öldürülenlerin Esad yanlısı aileler olduğunu belirterek, "saldırının zamanlamasına" dikkat çekiyordu. Ülkeye dış müdahaleye yol açacak bu tür bir "sivil" katliamdan Suriye rejiminin bir karı olmayacağını belirterek, muhaliflerin bu saldırı nedeniyle de dünyaya müdahale konusunda çağrı yapma fırsatı bulduğuna dikkat çekiyordu. Sorduğu şu soru da yanıta muhtaç bir soruydu: "Suriye ordusunun, bu insanları öldürüp, muhaliflerin gelip fotoğraf çekmelerine izin de verebileceği düşünülebilir mi?"

Marinella Correggia barışçı bir çevreci aktivist. Aynı zamanda gazeteci. O da bu saldırıya ilişkin ciddi kuşkular içinde. Olayla ilgili olarak muhaliflerin yayınladığı videoda öldürülen çocukların bir hava saldırısından ya da top ateşinden çok, yakın mesafeden öldürülmüşe benzediğini vurguluyor. Bunun da muhaliflerin Hula'da ordunun düzenlediği hava saldırısı iddiasını şüpheye düşürdüğünü söylüyor. Dikkat çektiği bir başka konu da saldırganların yüzlerinin maskeli oluşu. "Bu nedenle hemen ordunun yaptığının anlaşılması da mümkün değil" diyor.

Hula saldırısı ile ilgili olarak Suriye'deki BM gözlemcilerinin başı General Robert Mood da failin kim olduğu konusunda kesin konuşmuyordu. Saldırının kimler tarafından yapıldığının belli olmadığını söylemesine karşın merkez medya suçlunun hemen Suriye güçleri olduğuna karar vermişti. Correggia, o her zaman sorulan "Kimin işine gelir?" sorusunu sorarak, BM Güvenlik Konseyi'nde kendisi ile ilgili alınacak kararlar öncesinde ya da BM ile Arap Birliği'nin Suriye Özel Temsilcisi Kofi Annan'ın ziyaretinin arefesinde Suriye'nin böyle bir saldırıdan yararının olmayacağını belirtiyordu.

Northwood Operasyonu

Profesör Michel Chossudovsky, Global Research dergisinin 30 Mayıs 2012 tarihli sayısında yer alan makalesinde çarpıcı noktalara değiniyordu.

ABD askeri doktrininin, masum insanların öldürüldüğü "kitlesel zayiat yaratan olaylar"a merkezi rol biçtiğini söylüyordu Chossudovsky makalesinde. Şöyle devam ediyordu: "Bu öldürmeler, örtülü operasyonların bir parçası olarak kasıtlı olarak gerçekleştirilir. Ve meydana gelen gaddarlıktan ötürü düşman suçlanır. Hedef, insani yardım gerekçesiyle askeri gündemi meşrulaştırmaktır. Bu doktrinin kökü 1962 tarihli Operation Northwoods'a (Northwoods Operasyonu) kadar uzanır".

Chossudovsky'nin sözünü ettiği Northwood Operasyonu 1962 tarihli bir Pentagon planı. Plan uyarınca Miami'de yaşayan Kübalılar öldürülecek, suçlu olarak da Fidel Kastro'nun başkanı olduğu Küba gösterilecekti. Dönemin ABD Savunma Bakanı Robert McNamara ile Başkan J. F. Kennedy bu planı uygulamayı kabul etmeyeceklerdi. Eğer kabul etselerdi, Kübalı göçmenler öldürülecek, bir ABD gemisi batırılacak, ABD kentlerinde terör eylemleri gerçekleştirilecekti.

Chossudovsky, Operation Northwoods rafa kaldırılmış olmakla birlikte Pentagon'un ("kitlesel zayiat yaratan olaylar" biçiminde betimlediği) sivillerin ölümünü, bir müdahale bahanesi olarak kullanmasının, 11 Eylül-sonrası dönemde bir çok kez yaşandığını da ileri sürüyor. Chossudovsky "temel soru şu" diyerek şunları yazıyordu: "Mayıs 2012'de Hula kentinde sivillerin öldürülmesi, Suriye'ye savaş açılmasına halk desteği oluşturmak için özenle planlanan örtülü operasyonun bir parçası mıydı? Bir dizi hükümet Suriye'yi izole etme kararını aynı anda aldılar. Bu karar, (Hula katliamı hakkında) herhangi bir soruşturmanın yapılmasını beklemeden alındı".

Hula saldırılarından sonra, Economist dergisine göre, Suriye'ye askeri müdahale çağrılarında ciddi bir çoğalma oldu. Hatta, yine aynı dergiye göre, Suriye'de bir "tampon bölge" olma ihtiyacı iyice kendini göstermişti. Annan Planı'ndan umudu kesmişlerdi emperyal güçler. ABD Dışişleri Bakanı Hilary Clinton da İngiltere Dışişleri Bakanı William Hague de planın başarısızlığından dem vuruyorlardı.

Böyle bir müdahale için BM kararı gerekiyordu oysa. Ancak Rusya ile Çin'in müthiş direnişleri nedeniyle böyle bir kararın çıkmasının kolay olmadığı görülmüştü. O zaman, Davutoğlu'nun hayallerinin peşine takılıp giden Türkiye'nin bunu tek başına gerçekleştirmesi için teşvik edilmesi gerekiyordu.

Ergin Yıldızoğlu 11 Haziran 2012 tarihi Cumhuriyet'teki köşesinde, "Savaş Davulları ve Türkiye" başlıklı yazısında İngiliz gazetesi The Independent'dan Mary Dejevski'nin yazısını hatırlatmıştı. "Demokratik isyan görüntüsüyle başlayan bir şey daha şimdiden kendini etnik, dini bölünmelerde ifade ediyor" diyen Dejevski, "üstelik, Esad Batı'nın sandığından daha fazla toplumsal desteğe sahip" saptamasını yapıyordu. Dejevski şunları yazmıştı: "Esad'ın gitmesi kavgayı bitirmez. Amerika, İngiltere, Fransa böyle bir şeyin içine neden girmek istesinler ki?".

Ergin Yıldızoğlu da anılan yazısında şunları dile getiriyordu: "Financial Times'tan Gideon Rachman'ın bir yorumundan anladığım kadarıyla, Batılı güçlerin de 'boğazına kadar borca batık, son derecede kırılgan uluslararası ekonomik ilişkiler ortamında', Afganistan'la, Irak'tan sonra, Müslüman dünyasında yeni bir müdahaleye, hele ordusu, nüfusu, İran'la bağları göz önüne alındığında, Suriye'de yeni bir savaşa daha hem hazine, hem kan dökmeye ne mecali ne de isteği var. Ama bu müdahale olasılığını dışlamıyor. Rachman'a göre "bir müdahale olacaksa bölgesel güçler başı çekmeli" "Bırakın" diyor "sınır boyunca korunaklı bölgeyi Türkler kursun. Bırakın gerekli ileri teknoloji silahlara harcanacak serveti Suudiler sağlasın. Eğer NATO bir rol üstlenecekse bu lojistik destek olsun"

Niyetin ne olduğu ortada.

Suriye'nin Dera kentinde 20 Ağustos 2012'de yaşanan katliama ilişkin olarak da kimin yaptığı konusunda kesin bilgi olmadığı söylendiği halde yine Suriye suçlandı. Ancak Ortadoğu konusunda uzman İngiliz gazeteci Robert Fisk, 28 Ağustos 2012 tarihli Independent gazetesinde tam tersi görüşte bir makale kaleme almıştı. Fisk, katliamın muhaliflerce gerçekleştirildiğini ileri sürüyordu. Fisk'e göre katliam öncesinde Suriye ordusu ile muhalifler arasında bir esir değiş tokuşu için görüşmeler yapılıyordu. Ancak

görüşmelerin sonuçsuz kalmasından sonra, muhalifler rehin aldıkları bir çok sivili katlederek kente doğru harekete geçen Suriye ordusundan kaçtı. Aralarında postane görevlileri gibi memurların, sivil vatandaşların, çocukların da olduğu onlarca kişi, muhaliflerin katliamının kurbanı oldular. İngiliz gazeteci görüştüğü bir kadının sözlerini de aktarıyordu:

"Adının Leena olduğunu söyleyen bir kadın, kasabanın içinden arabasıyla geçtiğini ve evinin yakınlarındaki yol üzerinde yatan en az 10 erkek cesedi gördüğünü belirtti ve Suriye ordusunun henüz kasabaya girmediği saatlerde olduğunu da ekleyerek 'geçip gitmeye devam ettik, duracak cesaretimiz yoktu, sadece yoldaki cesetlere bakabildik' dedi."

Medya Yalanları

Bu arada konunun uzmanları, Hula'dakine benzer saldırıların sürekli muhaliflerce videoya alınabilmesinin ilginç olduğuna dikkat çekiyorlardı. Bu bir yana, kimler tarafından ne zaman, nerede ya da nasıl çekildiği konusunda bilgi olmaması bu videolara kanıt olarak güvenilmemesi gerektiğini ortaya koyuyordu.

Suriye'ye ilişkin gerçeklerin çarpıtılmış oluşuna en çarpıcı örnek BBC'nin servise koyduğu bir fotoğraftı. BBC'nin "Öfke büyürken Hula'daki katliam kınandı" başlığıyla abonelerine geçtiği, fotoğraftaki cesetlerin Hula saldırılarında katledilenlere ait olduğu belirtiliyordu. Oysa sözkonusu fotoğraf 2003 yılında Irak savaşı sırasında gerçekleştirilen bir katliama aitti. Fotoğrafın Hula'ya ait olmadığını söyleyen de, fotoğrafı çekenin kendisiydi. Fotoğraf ajansı Getty Images için çalışan Marco di Lauro, şunları söylüyordu: "Eve gittiğimde saat sabaha karşı 3'tü, Suriye'ye ilişkin haberi başa çeken BBC'nin internet sayfasını açtım ve neredeyse sandalyemden düşüyordum. Bu fotoğrafı 2003 yılında Irak'ta ben çekmiştim. Fotoğraf internet sitemde de bulunuyor"

BBC "yanlışını" kabul etmiş, fotoğrafı internet sayfasından çıkarmıştı.

Sadece bu değildi. Katar merkezli El Cezire televizyonu da Suriye'ye dönük medya saldırısında yalan haberciliğiyle başı çekiyordu. Öyle ki televizyonun ünlü sunucusu İman Ayyad "El Cezire'nin yalan haberlerle işlediği cinayetten vicdan azabı duyuyorum" deyip istifa ettiğini açıklayacaktı. El Cezire'nin yalanlarından bıktığını söyleyen Ayyad, Suriye'de olaylar var deyip arka mahallelerde çekim yaptığını, El Cezire'nin Irak'taki eski olayları Suriye'de oluyormuş gibi gösterdiğini söylüyordu.

Sadece Arap kökenli gazeteciler değil, batı medyasının kimi mensupları da Suriye'de olan bitene ilişkin olarak medyada yaygın bir çarpıtmanın olduğunu dile getirdi. BM gözlemcileriyle birlikte Suriye'de bulunan İngiliz Channel 4 televizyonunun muhabiri Alex Thomson da televizyonun blogunda anlattığı bir olayı, Suriye'ye ilişkin haber kirliliğine örnek olarak veriyordu. Thomson, 8 Haziran 2012'de yaptığı açıklamada Özgür Suriye Ordusu (ÖSO) olarak adlandıran örgütün mensuplarınca Humus'ta insansız bir bölgeye götürüldüklerini belirterek, "bizi Suriye ordusuna yem yapmak istediler" dedi. Öldürülmeleri halinde bunun Suriye ordusunca gerçekleştirildiği propagandası yapılacağını ima ediyordu Thomson.

Thomson hiç bir savaş izi görmediği Suriye'de son Suriye ordusu kontrol noktasından geçtikten sonra ÖSO'nun ilk kontrol noktasına geldiğini belirterek buradan el-Kuşeyr'e gittiğini yazıyordu. Bölgede BM temsilcileriyle sivil, askeri yerel liderlerle görüşmeler de yapan Thomson, ayrıldıktan sonra şehrin saldırıya uğradığının söylendiğini ancak bunu doğrulatamadıklarını da kaydediyordu. Sonrasını şöyle anlatıyordu:

"Birden, siyah bir arabanın içinden 4 kişi çıkarak kendilerini takip etmemizi istedi. Arkalarından yola çıktık. Bizi başka bir

güzergahtan götürdüler. Aslında bizi, doğrudan ateş açmanın serbest olduğu bir bölgeye yönlendirdiler. ÖSO bize iki cephe arasında yer alan kapalı bir bölgeye gitmemizi söyledi. Bu anda bir silah sesi ve 3 el ateş duydum. Çığlık çığlığa en yakın yere sığındık. Yine bir çıkmaz sokak.

Arabayı çatışma bölgesine yeniden sürmek ve geldiğimiz yola geri dönmekten başka çaremiz yoktu. Tahmin edileceği üzere, bizi bu tuzağa getiren siyah araba orada bekliyordu. Biz göründüğümüz zaman onlar da basıp gittiler. Şundan eminim ki, muhalifler Suriye Ordusu vursun diye bilerek bize tuzak kurdular. Çünkü ölü gazeteciler Şam yönetimi için kötü bir şey."

Kardeş Esad Bilmecesi

Suriye'nin başkenti Şam'da 18 Temmuz 2012'de muhaliflerce o güne kadar görülmediği söylenen büyük bir saldırı gerçekleştirildi. Ravda mahallesindeki Ulusal Güvenlik Merkezi'ne Savunma Bakanı Davut Rucha'nın korumasınca gerçekleştirilen intihar saldırısında bakan Ducha'nın yanısıra, Devlet Başkanı Beşar Esad'ın eniştesi Asıf Şevket ile birlikte çok sayıda kişi hayatını kaybetti. Aynı saldırıda Suriye İçişleri Bakanı İbrahim El Şaar ile eski savunma bakanı Hasan Türkmani de öldüler. ÖSO ile Liva el İslam adlı örgütün ayrı ayrı üstlendikleri olaydan sonra Suriyeli yetkililer tarafından yapılan açıklamada "Suriye'ye herhangi bir mermi göndermiş her ülkenin bu patlamadan payı var" diyerek Türkiye ile Katar suçlanıyordu.

Bu olayın ardından yine medyada havayı psikolojik olarak Suriyeli muhalifler lehine çevirme amaçlı haberler dolaşmaya başladı. Önce Beşar Esad'ın kaçtığı söylendi, bu tutmayınca, Esad'ın kardeşi, rejimin güçlü figürlerinden Mahir Esad'ın iki bacağının koptuğu, Moskova'da tedavi sırasında öldüğü, naaşının da Lazkiye'de toprağa verildiği duyuruldu. Ordu saflarında

moral bozmayı amaçlayan bu haberi Suudi Arabistan'da yayınlanan el Vatan gazetesi ortaya atmış, kaynak olarak da Rusya Dışişleri Bakan Yardımcısı'nı göstermişti. Rusya iddiayı kınamış, anılan bakan yardımcısının hiç bir zaman sözkonusu gazeteyle röportaj yapmadığını belirtmişti.

Bu ilk değildi. Son da olmayacaktı tabii. ÖSO'ya mensup bir grup, 8 Ağustos 2012'te, Şam yakınlarında Suriye Savunma Bakanlığı için danışmanlık yaptığını iddia ettiği Vladimir Petroviç Kojiyev adlı bir Rus generali öldürdüğünü duyurmuş, ancak bunun da yalan olduğu kısa sürede ortaya çıkmıştı. Bizzat generalin kendisi Moskova'da basının önüne çıkmış, "öldürülmediğini" söyleyerek "iddiaları ülkeme karşı bir kışkırtma olarak görüyorum" demişti.

Tanınmış İngiliz gazetesi The Guardian'ın 12 Temmuz 2012 tarihli sayısında Charlie Skelton imzalı çok ilginç bir yazı yayınlandı. Skelton, yazısında batılı haber kaynaklarının, Suriyeli muhaliflerden gelen bilgileri, arka planını araştırmadan doğru kabul ettiklerine dikkat çekiyordu. Sol haber portalında da yayınlanan yazı şöyle:

> "El-Hefla'daki evlerden Hula sokaklarına, tüm Suriye'de bir kabus yaşanıyor. Hepimiz hikayenin nasıl biteceğini görür gibiyiz: binlerce sivil ve askerin ölümü, yıkılan kentler ve dağılan yuvalar, Başkan Esad'ın bir çukurda ölesiye dövülmesi.
>
> Bu Suriye savaşının hikayesi, ama anlatacak bir başka hikaye daha var. Daha az kanlı ama daha önemsiz olmayan bir hikaye. Bu, hikayeleri anlatanların hikayesi: konuşmacıların, "Suriye uzmanları"nın, "demokrasi aktivistleri"nin hikayesi. "Harekete geçme çağrısı" yapan, "uyarılarda" bulunan "yorumcuların" hikayesi. Bu, Suriye muhalefetinin bilgisine en çok başvurulan üyelerinin ve onların Anglo-Amerikan 'muhalefet tacirleri' ile bağlantılarının öyküsü. İş Suriyeli muhaliflere gelince, anaakım medya yorumların ve politik bağlantıların arkaplanını araştırmada oldukça pasif davranmakta ve bu kaynakları kestirmeden "resmi sözcü" ya da "demokrasi yanlısı güçler" olarak sunmakta.

Şunu vurgulamak gerekiyor: Burada Suriyeli bir sözcünün arka planını araştırmaktan kastedilen, onun Esad rejimine muhalefetinin samimiyetini tartmak değil. Ancak Esad rejimine duyulan tutkulu nefretin, bağımsızlığın garantisi olmadığını da hatırlamak gerekiyor. Gerçekte Suriye muhalefetinin bir dizi kilit ismi, henüz Arap Baharı başlamamışken Esad rejiminin altını oymak için ABD'nin fonluyor olduğu sürgünlerdi.

Her ne kadar ABD henüz Esad'ı askeri müdahaleyle düşürme yönünde resmi bir karar açıklamamışsa bile, bahsi geçen sözcüler Suriye'ye yabancı bir askeri müdahalenin savunuculuğunu yapmaktalar. Bu onları Bush'un Irak işgalini destekleyen ve şimdilerde Obama'ya askeri müdahale konusunda baskı yapan neo-con'ların doğal müttefiki yapıyor. Aşağıda göreceğimiz gibi bu sözcülerin bir kısmı, askeri müdahalenin Atlantik'in iki yakasından savunucularıyla uzun süreli ve karlı ilişkiler geliştirmiş ve bunlardan destek görmüştür.

Suriye Ulusal Konseyi

Muhalefetin sözcülerinden sesi en çok duyulanları Suriye Ulusal Konseyi'nin (SUK) resmi temsilcileri oluşturuyor. SUK, tek muhalif grup olmamakla birlikte genellikle 'muhalefetin ana koalisyonu' olarak tanımlanıyor. The Washington Times, konseyi "Suriye dışında konuşlanan rakip fraksiyonların bir şemsiye altında toplanması" olarak tarif ediyor. Şüphesiz, SUK Batılı güçlerle en yakın ilişkilere sahip muhalif grup ve ayaklanmanın erken evrelerinden beri yabancı askeri müdahale talep ediyor. Geçtiğimiz Şubat ayında Tunus'ta toplanan Suriye'nin Dostları zirvesinde William Hague şöyle konuşmuştu: 'Bir kaç dakika içinde Suriye Ulusal Konseyi'nin liderleriyle görüşeceğim. Biz, diğer uluslarla birlikte, onları Suriye halkının meşru temsilcileri olarak görüyoruz.'

SUK'un en yetkili resmi sözcüsü Paris'te yaşayan bir akademisyen, Bassma Kodmadi. Kodmani, uygulama komitesinin üyesi ve dış ilişkilerin başındaki isim. SUK'un merkeze yakın isimlerinden biri olan Kodmani, konseyin sesi en çok duyulan sözcülerinden. Geçen hafta bir açıklamasında 'Mevcut rejimle hiçbir diyalog mümkün değil. Bizler yalnızca başka bir siyasi sisteme nasıl geçebileceğimizi tartışabiliriz' diye konuşmuştu. AFP'ye yaptığı bir diğer açıklamada ise şöyle söylemişti: 'Bir sonraki adımın 7 numaralı bölüme [BM Güvenlik Konseyi sözleşmesinin 7 numaralı kararı kastediliyor] uygun olarak, gereken tüm yasal yolları,

cebri yolları, silah ambargolarını hatta güç kullanımını kullanmak suretiyle, bir çözüme ulaşmak olması gerekiyor.'

Bu ifade Australia Herald Sun gazetesinin manşetine şöyle taşınmıştı: 'Suriyeliler silahlı barışseverleri göreve çağırdı.' Uluslararası çapta büyük bir askeri müdahale çağrısı yapıldığında, çağrıyı yapanın kim olduğunu sormak yapılacak en mantıklı şeydir. Buna cevaben basitçe 'resmi bir SUK sözcüsü' diyebilir ya da olaya daha yakından bakabiliriz.

Bu yıl Kodmani Bilderberg Konferansı'na ikinci kez katıldı. 2008'deki toplantıda listeye bir 'Fransız' olarak girmişti, 2012'de ise Fransızlığı ortadan kayboldu ve 'uluslararası' sıfatıyla listede yer aldı. Memleketi, uluslararası ilişkilerin dünyası olmuştu. Bir kaç yıl önce, 2005'te Kodmani, Ford Vakfı'nın Kahire'deki şubesinde, yönetim ve uluslararası işbirliği programının başında görev yapıyordu. Merkezi New York'ta bulunan Ford Vakfı dev bir organizasyondur. Kodmani halihazırda vakfın oldukça yetkili bir ismiydi fakat bu dönemde bir üst lige geçmek üzereydi.

Yine bu zamanlarda, 2005 Şubat'ında, ABD-Suriye ilişkileri çöktü ve Başkan Bush Şam'daki büyükelçisini geri çağırdı. Pek çok muhalefet projesinin tarihi bu yıllara uzanır. Washington Post şöyle yazıyor: 'ABD paraları, Suriye'deki muhalif figürlere, Şam'la ilişkilerin dondurulduğu 2005 yılında yani Başkan George W. Bush döneminde akmaya başladı.'

2005 Eylül'ünde Kodmani, Arap Reform İnisiyatifi'nin (Arab Reform Initiative - ARI) icra direktörü yapılmıştı. ARI, güçlü bir ABD lobi grubu olan Dış İlişkiler Konseyi'nin (Council on Foreign Relations - CFR) başlattığı bir araştırma programıydı.

Daha açık olarak ARI, CFR'nin içindeki 'ABD/Ortadoğu Projesi' adlı yetkin diplomatlar, istihbaratçılar ve finansçılardan oluşan bir grubun insiyatifindeydi. ARI'nın tanımlı amacı ise, bölgesel 'politik analizler' yapmak suretiyle 'çatışmayı önlemek ve istikrarı sağlamak' olarak belirtiliyordu. ABD/Ortadoğu Projesi bu amaçları, kurula başkanlık eden General Brent Scowcroft'un rehberliği altında yürütüyordu.

ABD Başkanlığı'nın eski bir ulusal güvenlik danışmanı olan Brent Scowcroft, bu görevi Henry Kissinger'den devralmıştı. Kurulda Scowcroft'un yanıbaşındaki bir diğer isim ise ulusal güvenlik danışmanlığı görevini Scowcroft'tan devralan jeo-stratejist Zbigniew

Brzezinski'ydi. Kredi kuruluşu Golden Sachs International'ın başındaki isim Peter Sutherland da bu ekibin bir diğer parçasını oluşturuyordu. Yani 2005 gibi erken bir tarihte, Batılı istihbarat ve finans yapılanmasının yetkin isimlerinden oluşan bir kanat, Kodmani'yi Ortadoğu araştırma projesinin başına getiriyordu. Aynı yılın Eylül ayında Kodmani programın tam zamanlı yöneticisi yapıldı. 2005'in başlarında, CFR projenin finansal gözetim işleri için Avrupa Reform Merkezi (Center for European Reform - CER) tayin edildi. Böylece İngilizler de işin içine dahil oldu.

CER, Royal Dutch Shell'in genel başkan yardımcısı Lord Kerr tarafından denetlenen bir kuruluştur. Kerr, İngiliz diplomasisinin en parlak isimlerini bünyesinde bulunduran Chatham House adlı bir thinktank'in başındaki eski isimlerden biri.

CER'in yönetiminde ise Economist'in savunma bölümünün eski yöneticisi ve bugünlerde içinde diplomatları, sanayicileri, profesörleri ve başbakanları barındıran bir thinktank kuruluşunun, Avrupa Dış İlişkiler Konseyi'nin (European Council on Foreign Relations - ECFR) bir üyesi olan Charles Grant bulunuyor. Bu kuruluşun üye listesinde Bassma Kodmani ismine de rastlanıyor.

Listedeki bir diğer isim ise George Soros. Soros'un finansörlüğünü yaptığı Açık Toplum Vakfı, ECFR'nin fon kaynaklarının başında geliyor. Bu noktada, bankacılık, diplomasi, sanayi, istihbarat ve çeşitli siyasal kurumsallık ve vakıfların hepsi kaynaşıyor ve hepsinin orta yerinde Kodmani duruyor.

Mesele şu ki, Kodmani kendini birden mikrofonların önünde bulmuş herhangi bir 'demokrasi yanlısı aktivist' değil. Uluslararası diplomasi alanında yeterliliği ve geçerliliği kabul edilen bir isim. Kodmani ayrıca kendisini 'modern diplomasiyi yaygınlaştırma amaçlı bağımsız bir kuruluş' olarak tanımlayan Academie Diplomatique Internationale'in araştırma müdürü konumunda bulunuyor. Akademi, Fransız istihbarat servisi DGSE'nin eski başkanlarından Jean-Claude Cousseran tarafından yönetiliyor.

Böylece Kodmani'nin Anglo-Amerikan demokrasiyi yayma endüstrisinin sadık bir vekili olarak portresi belirginleşmeye başlıyor. Kodmani'nin memleketi SUK'in internet sitesinde Şam olarak belirtiliyor ancak aslında bugün Suriye'ye müdahale çağrısı yaptığı güçlerle uzun süreli profesyonel ilişkilerinin bulunduğunu hatırlamak gerekiyor.

Tıpkı Kodmani gibi, muhalefete sözcülük yapan pek çok arkadaşı da benzeri ilişkilere sahip.

Radwan Ziadeh

SUK'un görüşüne çokça başvurulan bir diğer temsilcisi Radwan Ziadeh, SUK'un dış ilişkiler sorumlusu. Ziadeh etkileyici bir CV'ye sahip: federal olarak finanse edilen Vaşington merkezli thinktank kuruluşu ABD Barış Enstitüsü'nün (The US Institute of Peace - USIP) yetkili isimlerinden (USIP'in Yönetim Kurulu'nda Savunma Bakanlığı'ndan ve Ulusal Güvenlik Konseyi'nden pek çok isim bulunuyor ve başkanlığını da Kissinger'ın eski danışmanlarından Richard Solomon yapıyor).

Geçtiğimiz Şubat ayında, Ziadeh Vaşington'lu şahinlerden bir grupla birlikte Obama'yı Suriye'ye askeri müdahale yapmaya çağıran bir mektuba imza attı. İmzacılar arasında eski CIA şefi James Woolsey, oğul Bush'un sağkolu Karl Rove, Güncel Tehdit Komitesi üyesi Clifford May ve Pentagon'un İran-Suriye Operasyonları Grubu'nun eski başkanı Elizabeth Chency de bulunuyordu.

Ziadeh, eli Vaşington'un en güçlü ve etkin thinktank'lerine uzanan birinci sınıf bir organizatör. Bağlantıları Londra'ya kadar uzanıyor. 2009'da Chatham House'u ziyaret edenler arasındaydı ve geçtiğimiz yılın Haziran ayında burada yapılan "Suriye'nin Politik Geleceğini Görmek" adlı platformu, diğer iki SUK sözcüsü Üsame Monacet ve Necip Gadbian ile birlikte düzenleyen isimdi.

Gadbian Wall Street Journal tarafından sürgündeki Suriye muhalefeti ve ABD hükümeti arasında bir arabulucu olarak şu sözlerle tanımlanıyordu: "Beyaz Saray ile Ulusal Kurtuluş Cephesi arasındaki iletişim Arkansas Üniversitesi'nden bir siyaset bilimci olan Necip Gadbian tarafından sağlandı." Bu ifadeler 2005 yılında yazılmıştı.

O günlerde, Gadbian SUK Genel Sekreterliği'nin üyelerinden biriydi ve kendisinin de kurucuları arasında bulunduğu, Vaşington merkezli siyasi organizasyon Suriye Politik Stratejik Çalışmalar Merkezi'nin (Syrian Center for Political and Strategic Studies - SCPSS) danışma kurulundaydı.

Ziadeh yıllardır bu tip bağlantılar geliştiriyordu. 2008'de Vaşington'daki bir devlet binasında diğer muhalif figürlerle "Geçiş Sürecinde Suriye" adlı bir konferansa katıldı. Toplantı ABD merkezli Demokrasi Konseyi ve İngiltere merkezli Adalet ve Kalkınma Hareketi (Movement for Justice and Development - MJD) adlı

kuruluşların sponsorluğunda gerçekleşiyordu. Bu MJD için büyük bir gündü, nitekim başkan Enes el-Abdüh kuruluşun halkla ilişkiler müdürüyle birlikte İngiltere'den Vaşington'a hareket etti. O gün MJD'nin sitesinde şöyle tarif ediliyor: "Konferans o kadar büyük ilgi gördü ki; konferansa ayrılan salon Temsilciler Meclisi'nden, Senato'dan, araştırma merkezlerinden üyelerle, gazetecilerle ve Suriyeli sürgünlerle dolup taştı."

Konferans Demokrasi Konseyi'nin başındaki isim James Prince'in bir konuşmasıyla açıldı. Ziadeh ise, 2006 basımlı "İran'ı Bombalayın" kitabının yazarı ultra-müdahaleci isim Joshua Muravchik'in yönettiği bir diğer panelde konuşmacıydı. Tartışmanın başlığı "Örgütlü Muhalefetin Ortaya Çıkışı" idi. Panelde Ziadeh'in yanıbaşında oturan isim MJD'nin halkla ilişkiler müdürü ve daha sonra SUK'un sözcülerinden biri olacak Üsame Monacet'ti.

Üsame Monacet

Kodmani ve Ziadeh ile birlikte, Üsame Moncet de SUK'un önemli sözcülerinden birisi. Elbette başka isimler de var zira SUK, Müslüman Kardeşleri de içeren dev bir yaratık. Esad muhalefeti fazlasıyla çeşitlilik göstermekle birlikte bahsi geçen kişiler anahtar isimlerden bazılarını oluşturuyor. Uzun politik geçmişe sahip diğer bazı isimler de var. Örneğin Suriye Demokratik Halk Partisi'nden George Sabra bu isimlerden biri. Sabra "baskıcı ve totaliter Suriye rejime" karşı mücadelesi sürecinde tutuklanmış ve uzun süre hapis yatmıştı. Bunların dışında SUK dışında da bazı önemli muhalif sesler bulunuyor. Ülkesindeki şiddet hakkında etkileyici konuşmalar yapan yazar Michel Kilo bunlardan biri. Kilo şöyle diyordu: "Suriye sokak sokak, köy köy, kent kent yok ediliyor. Bu nasıl bir çözümdür? Küçük bir grubun yönetimde kalması için tüm ülke yok oluyor."

Muhalefeti temsil eden isimlerin tüm bu çeşitliliğine rağmen muhalefetin ana gövdesini SUK'un oluşturduğuna şüphe yok ve Kodmani, Ziadeh ve Monacet de konseyi temsil eden isimler. Monacet sık sık TV kanallarında yorumcu olarak ortaya çıkıyor. Mesajlarını pek de allayıp pullamıyor: "Her gün televizyonlarda sivillerin ve çocukların katledildiğini ve kadınların ırzına geçildiğini seyrediyoruz."

Monacet bir kaç gün önce İngiliz yayın kuruluşu Huffington Post'ta bir blog yazarı olarak ortaya çıktı ve "Dünya neden

Suriye'ye müdahale etmeli?" başlıklı bir yazı yayımladı. Bu yazıda "doğrudan askeri destek" ve "yabancı askeri yardım" talep ediliyordu. Bu yüzden yeniden sormak gerekiyor: Askeri müdahale çağrısı yapan kişi kimdir?

Monacet, SUK başkanının danışmanlığını yapıyor. SUK sitesindeki biyografisine göre güney Londra'dan yayın yapan muhalif Barada TV kanalının kurucusu ve müdürü. 2008 yılında, Geçiş Sürecinde Suriye konferansına katılmasından bir kaç ay sonra Monacet, Başkan Bush'la öğle yemeği yemek üzere tekrar Vaşington'daydı.

O günlerde, ABD Dışişleri Bakanlığı Monacet'i "Suriye'deki barış ve demokrasi mücadelesine öncülük eden MJD'nin halkla ilişkiler müdürü" olarak tanıyordu.

Gelin, MJD'ye yakından bakalım. Geçen yıl Washington Post, WikiLeaks belgelerine dayanarak bir haber yayımladı. Buna göre ABD'den İngiltere merkezli MJD'ye ciddi miktarda para akıyordu. Washington Post'un raporuna göre: "Barada TV, MJD ile yakından ilişkili görünüyor. ABD diplomatik kaynaklarına ait gizli belgeler, Dışişleri Bakanlığı 2006'dan beri uydu yayını yapması ve Suriye'deki diğer bazı faaliyetleri yürütmesi için kanala 6 milyon dolar akıttığını gösteriyor."

Dışişleri Bakanlığı'ndan bir sözcü bu habere şöyle yanıt verdi:

"Bu toplumun daha demokratik bir sürece geçişini desteklemek, kaçınılmaz olarak mevcut hükümetin altını oymak anlamına gelmez." Sonuçta haklılardı, elbette "kaçınılmaz olarak" bu anlama gelmez.

Monacet'e ABD Dışişleri Bakanlığı'ndan gelen para sorulduğunda bu bilgiyi "onaylayamayacağını" belirtti ve şöyle dedi: "Ben kendi adıma tek bir kuruş bile almadım." Yakın zamana kadar Barada TV'nin şef-editörlüğünü yapmış olan Malik el-Abdüh ise kanalı, "ABD Dışişleri Bakanlığı ile doğrudan hiçbir ilişkimiz bulunmuyor" diye savundu. Bu cümlenin anlamı "doğrudan" kelimesinde gizli. Kanalın sahibi Malik el-Abdüh'ün, ABD'nin 6 milyon dolar akıttığı MJD'nin kurucularından biri olmasının yanında MJD'nin başında da kardeşi Enes el-Abdüh bulunuyor. Malik el-Abdüh aynı zamanda MJD markasının ortaklarından ve kendi söylediğine göre Barada TV'nin masraflarının büyük kısmı ABD merkezli Demokrasi Konseyi'nce karşılanıyor. Sonuç olarak, 2008'deki Geçiş Sürecinde Suriye toplantısına katılan kişilerle WikiLeaks belgelerinde bakanlığın parasını aktardığı ve aldığı belirtilen kişilerin birebir örtüştüğü görülüyor.

Demokrasi Konseyi, gelir kaynaklarından biri olarak Dışişleri Bakanlığı'nı gösteriyor. İşler şöyle yürüyor: Demokrasi Konseyi, Dışişleri Bakanlığı'nın "Ortadoğu Ortaklık İnsiyatifi" kuruluşu ile "yerel ortaklar" (Barada TV gibi) arasında bağışları yöneten ve aktaran bir organ gibi çalışıyor. Washington Post bu konuda şöyle yazıyor:

"Şam'daki ABD Büyükelçiliği'nden gelen çeşitli diplomatik telgraflar, Suriyeli sürgünlerin Ortadoğu Ortaklık İnisiyatifi adlı bir Dışişleri Bakanlığı kuruluşundan para aldığını gösteriyor. Buna göre, Dışişleri Bakanlığı sürgündeki gruba Los Angeles merkezli kar amacı gütmeyen bir kuruluş olan Demokrasi Konseyi üzerinden para aktarmış."

Aynı rapor 2009 yılında ABD Şam Büyükelçiliği'nden gönderilen bir telgrafa dikkat çekiyor. Buna göre Demokrasi Konseyi'nin Suriye'yle ilgili "Sivil Toplum Güçlendirme İnisiyatifi" adlı programı yürütmesi için bakanlıktan 6.3 milyon dolar para aldığı belirtiliyor. Telgrafta bu durum, diğer bazı şeylerin yanında "Demokrasi Konseyi ile yerel ortaklar arasında çeşitli yayın konseptleri ortaya koymayı amaçlayan gizli bir işbirliği çabası" olarak tarif ediliyor. Washington Post'a göre "Diğer bazı telgraflarla birlikte düşünüldüğünde bu konseptlerden birinin Barada TV olduğu anlaşılmakta."

Birkaç ay öncesine kadar Dışişleri Bakanlığı'nın Ortadoğu Ortaklık İnisiyatifi (Middle East Partnership Initiative - MEPI), Tamara Cofman Wittes tarafından denetleniyordu. Kendisi şu anda Vaşington'un etkili bir thinktank kuruluşu olan Brookings Enstitüsü'nde çalışıyor. Wittes, MEPI için "ABD kaynaklı demokrasi yayma etkinlikleri için pozitif bir marka oluşturdu" demişti. "Suriye'de ve diğer ülkelerde hükümetlerinden değişim talep eden pek çok kuruluş var... Bunlar bizim inandığımız ve destekleyeceğimiz programlar." Destekten kastettiği elbette finansmandı.

Para

Ortada yeni bir durum yok. 2006 başlarına dönecek olursanız Dışişleri Bakanlığı'nın "Suriye Demokrasi Programı" adlı yeni bir "finansman fırsatı"nın duyurusunu yaptığını görürsünüz. Teklif, 2006 Federal Bütçe Yılı'nda 5 milyon dolarlık bir bağışı içeriyor. Bağışların amacı "Suriye'deki reformistlerin işlerini hızlandırmak" olarak tanımlanıyor.

İçinde bulunduğumuz şu günlerde ise nakit para her zamankinden hızlı akıyor. 2012 Haziran'ı başlarında, aralarında SUK Genel Sekreteri Vael Mirza'nın da bulunduğu bir grup Suriye'li muhalif tarafından Doha'da Suriye İş Dünyası Forumu adlı bir toplantı düzenlendi. Mirza toplantıda şöyle konuştu: "Bu fon Suriye'deki devrimin tüm bileşenlerini desteklemek için oluşturuldu." Fonun hacmi yaklaşık 300 milyon doları buluyordu. Her ne kadar Mirza paranın kaynağına dair Körfez ülkelerine işaret etse de gerçekte paranın nerelerden geldiği net değil. Mirza daha toplantının başında 150 milyon doların halihazırda Özgür Suriye Ordusu için harcanmış olduğunu belirtti.

Mirza'nın Suriyeli işadamları grubu Kasım 2011'de İstanbul'da düzenlenen Dünya Ekonomik Forumu'nun "Uluslararası İşbirliği Platformu" adlı bir konferansında boy göstermişlerdi. Bu sürecin tüm aşamalarında SUK'un ünü daha da yaygınlaştı ve konsey William Hauge'nin ifadesiyle "Suriye halkının meşru temsilcisi" ve dolayısıyla bunca fonun hedefi haline geldi.

Muhalefetin, temsiliyetin ve dış müdahalenin meşruiyetini inşa etmek propaganda savaşlarının özünü oluşturur.

Bu yılın Şubat ayında, USA Today'm serbest kürsü köşesinde, Büyükelçi Dennis Ross şöyle yazdı: "Suriye Ulusal Konseyi'nin statüsünü yükseltmenin zamanı geldi." Talep ettiği şey "SUK'un kaçınılmaz olarak Esad'ın yegane alternatifi olduğuna dair bir auranın acilen yaratılması" idi. "Kaçınılmazlık" vurgusu, savaşı kazanmada bir adım öne geçiriyor.

Kalplere ve akıllara yönelik bu savaşta anahtar isimlerden biri de, Amerikalı gzeteci ve Daily Telegraph blogcusu Michael Weiss.

Michael Weiss

Suriye konusunda en çok referans verilen uzmanlardan biri sayılan ve Batılı güçlerin müdahalesini savunan Weiss, "Suriye'ye yönelik askeri müdahale bir tercih meselesi olmaktan çok kaçınılmaz bir durum olarak görünüyor" derken bir bakıma Büyükelçi Ross'un sözlerini tekrarlıyordu.

Weiss'in müdahale yanlısı bazı yazıları Beyrut merkezli Vaşington dostu bir site olan NOW Lebanon'un NOW Syria bölümünde bulunabilir. NOW Lebanon 2007'de Saatchi & Saatchi yöneticisi Eli Khoury tarafından kuruldu. Khoury reklam endüstrisi tarafından

"kurumsal ve yönetimsel imaj yaratmada ve marka geliştirmede uzmanlaşmış bir stratejik iletişim uzmanı" olarak tanımlanıyor.

Weiss Mayıs ayında, NOW Lebanon'a şöyle söylemişti: "Suriyeli isyancılara ulaşan silahlar sayesinde şimdiden bazı sonuçlar almaya başladık." Bundan birkaç ay önce de, New Republic'e askeri gelişmeleri onaylayan benzer bir demeç vermiş ve "geçtiğimiz bir kaç hafta boyunca Özgür Suriye Ordusu ve diğer bağımsız isyancı gruplar büyük gelişme kaydetti" diye konuşmuştu.

Ancak Weiss yalnızca bir blogcu değil. Aynı zamanda ultra-şahin bir dış politika thinktank'i olan Henry Jackson Topluluğu'nun halkla ilişkiler müdürü.

Bu topluluğun uluslararası patronları arasında eski CIA patronu Woolsey, Michael Chertoff, Yeni Amerikan Yüzyılı Projesi (Project for the New American Century - PNAC) üyesi William Kristol, bir diğer PNAC üyesi Robert Kagan, "İran'ı Bombalayın"ın yazarı Joshua Muravchick, ve "Karanlıklar Prensi" lakaplı Richard Perle bulunuyor. Topluluğu ABD parlamentosundaki "Transatlantik ve Uluslararası Güvenlik Grubu"nun baş danışmanı Alan Mendoza yönetiyor.

Henry Jackson Topluluğu demokrasi yolunda "hep ileriye gitme stratejisi" konusunda tavizsiz bir tutuma sahip. Weiss da bu topluluğun dışarıya verdiği mesajlardan sorumlu. Topluluk, halkla ilişkiler müdürlerinin etkinliğinden memnun görünüyor. Weiss hakkında şöyle bir ifade geçiyor: "O, SUK tarafından da kabul gören 'Suriye'ye müdahale mi? Yasallık, lojistik ve riskler hakkında bir değerlendirme' raporunun yazarı."

Weiss'in orjinal raporunun başlığı "Suriye için Güvenli Bölge" olarak değiştirildi ve SUK'un internet sitesinde askeri büronun stratejik raporu olarak yayınlandı. Raporun kabul edilmesinde Stratejik Araştırma ve İletişim Merkezi'nin (Strategic Research and Communication Centre - SRCC) kurucusu ve yöneticisi Üsame Monacet'in payının büyük olduğu biliniyor.

Yani Barada TV'nin kurucusu Üsame Monacet, Weiss'in raporunun editörlüğünü yaptı, raporu kendi kuruluyu SRCC aracıyla yayınladı ve Henry Jackson Topluluğu'nun desteğiyle SUK'a ulaştırdı.

İlişkiler daha yakın olamazdı herhalde. Hatta Monacet'in, Michael Weiss için röportaj ayarladığı bile oluyor. Weiss bu savaşın rotasını çizen tek stratejist değil elbette (şimdiye kadar pek çok

thinktank bunun üzerine düşünegeldi ve şahin kanattan pek çok politikacı bu konularda konuştu) ancak bazı en keskin detaylar yine de Weiss'e ait.

Suriye İnsan Hakları Gözlem Merkezi

Askeri müdahalenin kaçınılmazlığı yargısı Esad rejiminin uyguladığı vahşete dayandırılıyor: yağmalar, bombalamalar, insan hakları ihlalleri. Böyle durumlarda bilgi kritik öneme sahip olur ve Suriye hakkında bilgiler tüm kaynakların üstünde bir kaynaktan, Suriye İnsan Hakları Gözlem Merkezi'nden (The Syrian Observatory for Human Rights - SOHR) geliyor.

SOHR'a çoğunlukla haberler ve istatistikler için bağımsız bir kaynak olarak başvuruluyor. Örneğin bu hafta AFP haber ajansı şu haberi manşete taşıdı: "Suriye ordusu Halep ve Dayr ez-Zor'u ateş altına aldı. Bir gözlemcinin bildirdiğine göre pazar günü tüm ülkeye yayılan çatışmalarda 17'si sivil 35 kişi öldü." Telafuz edilen çeşitli rakamların hepsi tek kaynaktan geliyor: "Gözlem Merkezi yöneticisi Rami Abdürrahman AFP'ye telefonla bildirdi."

İngiltere merkezli SOHR'dan istatistik üzerine istatistik geliyor. Suriye hakkında SOHR'a dayanmayan haber ya da rapor bulmak oldukça güç. Peki kim bu insanlar? Bu "insanlar", İngiltere'nin Coventry kentinde yaşayan Rami Abdürrahman.

Geçtiğimiz Aralık'ta yayımlanan bir Reuters raporuna göre "Abdürrahman uluslararası medyadan gelen aramaları yanıtlamadığı zamanlar, evine birkaç dakika mesafede karısıyla işlettiği elbise mağazasında bulunuyor."

Bu isim, yani "Suriye İnsan Hakları Gözlem Merkezi" öyle büyük, öyle şüphe çekmez, öyle objektif çağrışımlar yapıyor ki. Ve fakat Abdürrahman ve onun "İngiltere merkezli sivil toplum kuruluşu" böylesine önemli bir konuda ortaya çıkan pek çok haber için yegane kaynağı oluşturuyor. Bu konuda bugüne kadar olunduğundan daha şüpheci olunması gerektiği çok açık.

Gözlem Merkezi, Suriye'yle ilgili haberlerde bugüne kadar hiç sorgulanmadan referans gösterilen yegane kaynağı oluşturuyor...

Hamza Fakir

Üsame Monacet, SUK, Henry Jackson'ın şahinleri ve şüphe duyulmayan medya kuruluşları arasındaki ilişki Hamza Fakir örneğinde

açıkça görülebilir. Nick Cohen, 1 Ocak günü Observer'da şöyle yazıyordu: "Barbarlığın boyutlarını anlamak için rejim yanlısı medyanın gizlediği suçlar konusunda en güvenilir kaynaklardan birine, demokrasi yanlısı bir aktiviste, Hamza Fakir'e kulak verin."

Cohen yazının devamında Fakir'in bahsettiği konkunç işkence ve toplu cinayet hikayelerine yer veriyordu. Fakir Cohen'e sıcak levha ile yapılan yeni tür bir işkence türü duyduğundan bahsediyor ve "düşünün ki, tutuklu daha levhanın üzerine düşmeden et kemiğe kadar erimiş oluyor" diye anlatıyordu. Ertesi gün, Şemik Das "kanıtlara önem veren" ilerici bir blogda, Sol Adım İleri'de (Left Foot Forward), yazısına "Hamza Fakir, demokrasi yanlısı bir aktivist, mide bulandırıcı bir gerçeği anlatıyor..." diye başlıyor ve Cohen'in aktardıklarını tekrarlıyordu.

Peki kimdi bu "demokrasi yanlısı aktivist" Hamza Fakir?

Fakir, geçtiğimiz Şubat ayında Henry Jackson Topluluğu tarafından yayınlanan Devrim Tehlikede adlı bir strateji raporunun yazarlarından biri. Bu metni Michael Weiss ile birlikte kaleme almışlar. Henry Jackson Topluluğu için yazılar kaleme almadığı zamanlarda ise Fakir, Londra merkezli SRCC'nin iletişim menajerliğini yapıyor. SRCC'nin internet sitesine göre Fakir, "2011 yılında çalışmalara katıldı ve iletişim stratejileri konusunda sorumluluk üstlendi."

Hatırlayacağınız gibi SRCC Üsame Monacet tarafından yönetiliyordu: "Bay Monacet merkezi 2010 yılında kurdu. Kendisiyle uluslararası basın ve medya kuruluşları tarafından pek çok kez röportaj yapıldı. Daha önceleri Avrupa'da ve ABD'de iletişim danışmanlığı ve Barada TV'de müdürlük yapmıştır."

Monacet, Fakir'in patronudur.

Bu da yetmediyse, son olarak, SRCC'nin yönetim kurulunda Murhaf Cecati'nin bulunduğunu belirtmek iyi olacak. Cecati Vaşington'da bulunan ve profesyonel askeri eğitim veren Ulusal Güvenlik Üniversitesi'nde profesörlük görevi yapıyor.

Monacet'in SRCC'sinin ofisini ziyaret etmek isterseniz adresi şudur: Office 36, 88-90 Hatton Garden, Holborn, Londra EC1N 8PN.

Bu adres aynı zamanda The Fake Tan Company, Supercar 4 U Limited, Moola loans, Ultimate Screeding ve London School of Attraction (erkeklere kadınları nasıl etkileyeceklerini öğreten Londra merkezli bir şirket) gibi daha yüzlerce firmanın da adres bilgisinde

yer alıyor. Bu sanal bir adres. Bu işte bir saçmalık var. Etkileyici bir adı olan ancak fiziksel olarak varolmayan bir "iletişim merkezi".

İşte bu Hamza Fakir gerçeğidir. 27 Mayıs'ta Sol Adım İleri'den Şemik Das, yaşanan kıyımlar hakkında yine Fakir'in sözlerine başvuruyor ancak bu sefer Fakir'i "görgü tanığı" olarak tanımlıyor (ki Cohen bile bunu yapmamıştı).

Böylece, Henry Jackson Topluluğu için çalışan bir stratejistin verdiği kıyım raporu tarihi bir "belge"niteliği kazanmış oldu.

Bu kıyımlara dair bilgilerin kesinlikle doğru olmayacağını iddia etmiyorum ama bu iddialara kıymet verenlerin kaçı bilginin kaynağını sorguluyor acaba?

Ayrıca unutmayalım ki haberler dünyasında yapılan her tür destabilizasyon kamuoyunda iki misli etki uyandıracaktır. En azından şunu biliyoruz ki "CIA ve Dışişleri Bakanlığı... Özgür Suriye Ordusu muhaliflerine ikmal malzemelerini Suriye içlerine iletebilmeleri için lojistik yöntemler geliştirmeleri konusunda yardımcı oluyor ve onları iletişim teknikleri konusunda eğitiyor."

Bombalamaların kapısı açılmış ve planlar yapılmış durumda.

Bunlar bir süredir mayalanıyordu. Rejimi değiştirmek üzere çığından çıkmış enerji ve kılı kırk yaran bu planlama nefes kesici. Büyük kuruluşların ve politik kurumların yumuşak gücü ve erişim yetenekleri çok geniş ancak sorgulayan biri süslü isimlere ve "strateji brifinglerine" kanmaz. "Neyin icra müdürü?" diye sorar. Mesleki unvanında "demokrasi" ya da "insan hakları" yazması size serbest geçiş hakkı vermez.

Ayrıca eğer bir "iletişim direktörü" iseniz sözlerinizi dikkatle tartmalısınız. Weiss ve Fakir, ikisi de iletişim direktörlüğü yapıyor ve halkla ilişkiler konusunda profesyoneller. Haziran 2011'de Chatham House'da gerçekleştirilen etkinlikte Monaco't'in adı, "iletişim direktörü" olarak geçiyordu ve MJD'nin halkla ilişkiler departmanının başındaydı. NOW Lebanon adlı haber sitesinin kurucusu Eli Khoury, Saatchi'nin reklam yöneticilerinden. Bu iletişim direktörleri Tamara Wittes'in "pozitif markalar" diye tanımladığı şeyi yaratmak için yoğun uğraş veriyorlar.

Hepsi de askeri müdahale ve rejim değişikliği fikrini pazarlıyorlar ve anaakım medya da bunu satın almak için yeterince istahlı görünüyor. "Aktivist"lerin bir çoğu ve Suriye muhalefetini temsil

eden sözcüler ABD ve Londra ile -yani askeri müdahaleyi yapacak merkezlerin ta kendileriyle- (çoğu zaman finansal olarak) yakın ilişkilere sahipler. Bu da, bu kaynaklardan gelen bilginin ve istatistiklerin salt haber değil de bir pazarlama konuşması, bir tür PR kampanyası olduğunu ispatlıyor.

Ama soru sormak ve kaynakları sorgulamak için hiçbir zaman geç değil. Soru sormak sizi Esad'ın şakşakçısı yapmaz, bu yanlış bir argüman. Bu sizi yalnızca yönlendirilmeye karşı daha duyarlı hale getirir. İyi haber ise her dakika bir şüpheci daha dünyaya geliyor."

Suriyeli'den Çok Yabancılar

Batı medyası Suriye'de rejim muhaliflerinin neredeyse tamamının Suriyelilerden oluştuğunu aktardı okurlarına. Bu da doğru değildi oysa. Suriye'nin sınırlarından, özellikle Türkiye sınırından, Türkiye'nin desteğiyle tabii, binlere varan sayıda "yabancı" savaşçı sokuldu ülkeye. Hepsinin "cihadcı" olduğunu söylemeye gerek yok. Batı medyası bunların hepsini ÖSO'nun üyeleri gibi göstermekte ısrar etti.

Oysa Suriye'de çoğu yabancı olan cihadçıların mensup olduğu çok sayıda örgüt var. Suriye uzmanı gazeteci meslektaşım Ömer Ödemiş, Suriye'de 19 değişik ülkeden sayıları 60 bini bulan savaşçının Esad rejimine karşı savaştığını belirtiyor. Ödemiş'e göre bu grupların içinde 6 bine yakın da Türk de var. Bunların 600 kadarının çatışmalarda öldüğü, bir bu kadar sayıda Türk cihadçının da yakalandığı iddia ediliyor.

Ödemiş, Türkiye, Katar, Suudi Arabistan gibi ülkelerin mali olarak destekledikleri, Türkiye'nin Suriye topraklarına geçmelerine yardımcı olduğu "küresel çihad"çıların birlikte hareket ettikleri grupların başlıcaları hakkında şu bilgileri veriyor: Suriye ordusuna mensup yüksek rütbeli eski subayların yer aldığı, İdlib, Şam, Humus, Hama, Dera, Halep'te etkili Özgür Suriye Ordusu. Merkez üssü Antakya'daki Apaydın kampı olan bu grubun 20 bin silahlı üyesi olduğu tahmin ediliyor. Düzenlediği intihar

eylemleriyle adını duyuran Cebhetun-Nusra da (ya da el Nusra Cephesi) oldukça etkili bir güç. Suriye'de etkili olduğu bilinen Ahraru'ş Şam, yani Şam'ın Özgürleri adlı grubun yöneticileri ya da lideri konusunda bir bilgi yok. Liderliğini Ahmet İsa eş Şeyh'in yaptığı Sakuru'ş Şam (Şam Kartalları) da on bine yakın militana sahip. İdlip yöresinde etkili. Ahmet eş Şeyh Irak'ta Selefilerle birlikte çalışmış, Suriye'ye dönerken tutuklanıp, afla serbest bırakılmış bir militan.

Liderliğini Şeyh Ebu Süleyman'ın yaptığı Süleyman el-Mukatile Tugayı da İdlib genelinde etkili. El-Mukatile, esir aldığı yedi Sünni askeri, elleri arkadan bağlı halde başlarından kurşunlayarak öldürmesiyle de tanınıyor. Mukatile kendi saflarında olmayan herkesle çatışıyor. Diğer selefi gruplarla da, doğal olarak. Selefi bir örgüt olan Tevhid Tugayları da Halep ile İdlib'de etkili. Diğer gruplardan farklı olarak Suriye ordusundan ayrılan askerleri bünyesine kabul etmiyor kesinlikle. Yedi bine yakın üyesi olduğu sanılan Tabur Faruk adlı grup da Homs bölgesinde etkili.

Tabii ki El Kaide de Suriye'de çatışmalarda ciddi bir role sahip. Güce de kuşkusuz. Suriyeli olmayan çihadçılardan oluşuyor üyeleri. Eylem yeteneği, askeri deneyimi çok çok yüksek olan El Kaide, Deir al-zour'da, Şam'da, Halep'te intihar saldırıları düzenliyor.

Suriye'de Esad karşıtı gruplar arasında Türkmen Tugayları adlı örgüt de var. Türkiye ile bağları sıkı olan grubun militanları iddialara göre Türk istihbaratı tarafından eğitiliyor. 10 bin civarında militanı olmasına rağmen askeri olarak güçlü değiller. Azez, Lazkiye kırsalı ile Halep'de eylemler gerçekleştiriyorlar.

Suriye'de muhalif güçlerin arasında rejime karşı savaşan El Kaide militanlarının varlığı uzun zaman gizlendi adeta. Ancak bir süre sonra Suriye'de çatışmaların içinde yer aldıkları iyice ayyuka çıktı. Irak Dışişleri Bakanı Hoşyar Zebari, 5 Temmuz

2012'de yaptığı açıklamada El Kaide militanlarının Irak üzerinden Suriye'ye geçerek saldırılarda bulunduğunu söyledi. Zebari, "El Kaide üyesi militanların, terör eylemlerinde bulunmak için Irak sınırını geçerek Suriye'ye geçtiği yönünde elimizde kesin istihbarat bilgisi var" dedi.

Lübnan'da faaliyet gösteren UKI haber ajansının Suriye sorumlularından olan gazeteci Kays Ebu Zeki bana telefonla aralarında El Kaide militanlarının da bulunduğu binlerce Libyalı'nın, Türkiye'den Suriye'ye giriş yaptığını bildirmişti. Ebu Zeki, sayılarının 3 bin olduğunu tahmin ettiği bu silahlı grupların Suudi Arabistan'dan destek aldıklarını da söylemişti. Gazeteci, Suriye sınırındaki Zığr el Şuur, Carubiye, Davurgo ile Hesaniye köylerinde yaptığı gözlemler sırasında sınıra yakın Türk köylerinde çok sayıda otobüs gördüğünü belirtmiş, Hatay'ın Altınözü ilçesine bağlı Karbeyaz bölgesindeki kampa geldiğini iddia ettiği otobüslerde sakallı, siyah giysili yüzlerce silahlı kişinin olduğunu ileri sürmüştü.

Land Destroyer Report adlı sitede de ilginç bir yazı yayınlandı. 27 temmuz 2012 tarihli bu yazıda aslında El Kaide'nin 2007 yılından beri ABD tarafından Suriye'ye karşı (da) desteklendiği ileri sürülüyordu. Yazı bu iddiayı, Amerikalı deneyimli gazeteci Seymour Hersh'in New Yorker dergisinde 5 Mart 2007'de yazdığı makalesine dayandırıyordu. Hersh sözkonusu makalesinde şunları yazmıştı:

> "Ağırlıklı olarak Şii İran'ı zayıflatmak için, Bush yönetimi Orta Doğu'da önceliklerini yeniden belirledi. Lübnan'daki gizli operasyonlarda, Sünni Suudi Arabistan hükümeti ile işbirliği yaptı. Amaç İran tarafından desteklenen Şii Hizbullah'ı zayıf düşürmekti. ABD, İran ve yakın dostu Suriye'yi de hedefleyen gizli operasyonlara da destek verdi. İran tarafından desteklenen Şii örgüt Hizbullah'ı zayıflatmak için de ABD, gizli operasyonlar düzenlemiştir. Bu faaliyetlerin bir sonucu olarak militan bir vizyonu benimseyen Sünni aşırılık yanlısı gruplara destek vermiş, El Kaide'ye de sempati göstermiştir".

Hersh yazısında "Washington'un onayı ile Suudi hükümeti, Suriye Devlet Başkanı Beşir Esad'ı zayıflatmak amacıyla mali ve lojistik destek sağlayacak" da diyordu. Hirsh daha 2007 yılında yazdığı makalesinde ABD'yi, toplu katliamlar, mezhepsel şiddet ve bölgede yaşayan hıristiyanların yaşamına yönelik tehlikeler konusunda uyarıyordu: "Robert Baer, Lübnan'da uzun yıllar çalışmış eski bir CIA ajanı. Hizbullah'ın da en şiddetli karşıtlarından. Bu örgütün İran destekli terörizm bağlantıları konusunda uyarıları olurdu hep. Fakat şimdi, bana 'biz şiddetli bir savaş için Sünni Arapları hazırlıyoruz. Ama Hıristiyanları kim koruyacak bunu bilmiyorum. Eskiden bunu Fransa ve Amerika Birleşik Devletleri yapıyordu. Şimdi hıristiyanları korumak için Hizbullah'a ve Şiilere ihtiyacımız var' dedi".

ABD, Suudi Arabistan'la, Katar'la, İsrail'in de yardımıyla Suriye içinde, El Kaide bağlantılı bir mezhebi öne çıkarmaya da çalışmış sözkonusu yazıya göre.

Land Destroyer Report'deki yazıda New York Times gazetesindeki bir makale kaynak gösterilerek az sayıdaki CIA ajanının Türkiye'nin güneyinde gizlice faaliyet yürüttüğü, Türkiye sınırından muhaliflerin Suriye'ye geçirilmelerine yardımcı oldukları da belirtiliyor. Yazı NYT'den şu alıntıyı yapıyor: "Paraları, Suudi Arabistan, Katar ve Türkiye tarafından ödenen otomatik tüfekler, roketatarlar, cephaneler ve bazı antitank silahları da dahil olmak üzere ağır silahlar, çoğunlukla Türk sınırından aktarıldı".

NATO'nun silahlarıyla, parasıyla donatılmış 600'e yakın Libyalının 2011 sonlarında Suriye'ye girdikleri belirlenmişti. Başlarında da bir zamanlar CIA'nın işkence tezgahından geçmiş Abdülhakim Belhaç'ın bulunduğu ileri sürülüyor. Elhaç'ın kurduğu Libya İslami Mücadele Grubu, önceleri El Kaide'den farklı bir yapıydı. Ancak 2007'de El Kaide ile birleşti, o tarihten beri Elhaç, Libya El Kaidesi'nin başı. Uzun süre ABD Dışişleri

Bakanlığı'nın teröristler listesinde olan Elhaç, şimdi Suriye'ye silah, mühimmat, adam yolluyor, ABD ile müttefiklerinin, tabii ki Türkiye'nin de desteğiyle.

"Özgür Suriye Ordusu" adlı oluşumun Arap dünyasındaki tek seküler ülke olan Suriye'yi yok etme hedefini güttüğünü artık bilmeyen yok. Müslüman Kardeşler hareketi Suriye içinde pek aşırılık içermiyor. Ancak özellikle El Kaide'ye bağlı savaşçıların büyük çoğunluğu kuzeyde bulunuyor.

Muhaliflere destek veren ülkeler arasında en şaşırtıcı olanı bağımsızlığını yeni kazanmış eski Yugoslavya cumhuriyetlerinden Kosova idi. Rusya'nın BM Daimi Temsilcisi Vitali Çurkin, BM Güvenlik Konseyi'nin 14 Mayıs 2012 tarihli toplantısında Kosovalı yetkililerin, topraklarında eğitmek üzere Suriyeli muhaliflerle temas kurdukları yönünde "rahatsız edici" bir istihbarata ulaştıklarını söylemişti. Priştine yönetimini Suriyeli muhalifleri eğitmemesi için uyaran Çurkin, aksi bir girişimin BM ve Arap Birliği'nin Suriye Özel Temsilcisi Kofi Annan'ın ateşkese yönelik planlarını bozacağına işaret ederek Kosova'da barış gücü bulunduran AB ve BM'ye de Suriyeli muhalif güçlerin burada faaliyet göstermesine izin vermemesi çağrısı yapmıştı. Çurkin'e göre bu durum Balkanlardaki istikrarı da tehdit edebilirdi.

Bazı kaynaklar, Esad yönetimi karşıtı en az üç Suriyeli sürgünün Kosova'da, 1998-1999'da Sırplara karşı savaşan eski Kosovalı militanlarla iletişime geçtiğini iddia etmişlerdi. Kimi kaynaklar da muhaliflerin Kosova'da Suriye topraklarına benzeyen bölgelerde gerilla eğitimi alacağı yönünde Priştine ile görüştüğünü de ileri sürmüşlerdi. Russia Today de ABD'ye giden Suriyeli muhaliflerin, Kosova'ya da uğradığını, ziyaretin amacının Kosova Kurtuluş Ordusu'nun (UÇK) deneyimlerinden faydalanmak olduğunu öne sürmüştü.

Kosova Dışişleri Bakanı Enver Hocay Suriye muhalefetiyle bazı diplomatik ilişkileri olduğunu kabul ederken "onları destekliyoruz ancak eğitim konusunda yanıtımız 'asla' oldu" diyerek iddiayı reddetmişti. Bağımsızlıktan, emperyal güçlerin ileri karakolu olmayı anladığı belli olan Hocay'ın şu sözleri de dikkat çekiciydi: "Geçen yıl Libya ve başka bazı Arap ülkelerindeki eylemleri destekleyen ilk Avrupalı yönetimlerdeniz çünkü biz de aynı amaçlar ve değerler için savaştık".

Son Suriye Gezisi İzlenimleri (Şubat 2013)

Şubat ayındaki son Suriye ziyaretimde konuşma fırsatı bulduğum Ulusal Barış ve Diyalog'dan Sorumlu Devlet Bakanı olarak yer alan Dr. Ali Haydar, Suriye'de herkesin yaşanan krize siyasal bir çözüm bulunacağı konusunda umutlu olduğunu söyleyerek, girilen diyalog sürecine karşı çıktığını belirttiği Türkiye'yi uyarmıştı. "Bugün Suriye'de var olan çatışmanın Türkiye'ye de ulaşmayacağını kimse garanti edemez" diyen Haydar, provakasyon olarak nitelendirdiği 10 Şubat 2013 tarihinde Hatay'ın Reyhanlı ilçesindeki Cilvegözü sınır kapısında gerçekleştirilen, 13 kişinin ölümüyle sonuçlanan eylem için "Bu daha başlangıç. Yenilerini de gerçekleştirecekler." demişti.

Ülkede 90'lı yıllara kadar yasaklı olan muhalif Milli Suriye Sosyal Partisi'nin de genel başkanlığını yürüten Haydar, muhalefetteyken krizin başlangıcında çözüm için siyasi yolu

önerdiklerini belirterek hükümette yer almalarının Suriye yönetiminin siyasi diyalogda ne kadar ısrarlı, kararlı olduğunu gösterdiğini de sözlerine eklemişti.

Yedi aylık bir hükümet süresince çabalarının ülkede "siyasi çözüm" aşamasına gelinecek koşulları sağlamak olduğunu kaydeden Haydar, Suriye Muhalefeti ve Devrimci Güçler Ulusal Koalisyonu Başkanı Muaz el Hatib'in, yönetimle diyalog isteğini dile getirmeden çok önce Suriye yönetiminin diyalog çağrısı yaptığını belirterek "Burada yeni olan 'dışarıdaki muhaliflerin' artık buna olumlu yaklaşmış olmalarıdır. Suriye'nin önerisini nihayet kabul etmişlerdir. Hatip'in yaptığı açıklama siyasal sürecin sadece başlangıcı olabilir" şeklinde konuşmuştu. Dr. Ali Haydar şunları söylemişti:

> "Bizim için önemli olan Suriyeli muhaliflerle görüşmek. Dışarıdaki muhaliflerin kim oldukları belli değil. El Kaide, El Nusra gibi örgütlerle asla görüşmeyeceğiz. Çünkü onlar yabancı. Ama silaha sarılmış olanlar da dahil tüm Suriyelilerle, silahları bırakmaları ve yargı sürecinden geçmeleri koşuluyla görüşeceğiz. Ancak bundan sonra siyasi sürece dahil olabilirler. Görüşeceğimiz muhalifler öncelikle Suriye'den olmalıdır. Diyaloğun tek çözüm olduğuna da inanmalıdırlar. Bu şartları yerine getiren herkesle görüşeceğiz. Dönenlere de her türlü kolaylık sağlanacak".

Reyhanlı Başlangıç

Reyhanlı'da gerçekleştirilen saldırının "provakasyon" olduğunu ileri süren Haydar, "Suriye bir diyalog sürecine girdi. Bu tür süreçte bu tür olaylarla daha çok karşılaşacağız. Bu tür eylemler çoğalabilir. İsrail'in Cemraya'daki araştırma merkezine saldırısını unutmayın" diyerek bu eylemlerin yeni sürece yönelik olduğunu kaydetti. Krizden çıkar uman taşeron ülkeler olduğuna dikkat çeken Suriyeli bakan "üzülerek söylüyorum ki Türkiye bunlardan biridir" şeklinde konuşmuştu.

Hatay'ın Reyhanlı ilçesinde gerçekleştirilen terör saldırısına ilişkin Suriye'nin ilk resmi açıklaması Enformasyon Bakan

Yardımcısı Dr. Halef el Muftah'dan geldi. El Muhtaf, "Suriye konusunda diyalog umudunun belirdiği bir dönemde bu saldırını olması dikkat çekicidir" dedi.

Bakan Yardımcısı, sözkonusu saldırının gerçekleştirildiği sınır kapısında ve çevresinde Suriye ordu güçlerinin değil, muhaliflerin hakimiyetinin sözkonusu olduğunu belirterek "asla böyle bir yöntemimiz yok ama gerçekten biz yapmış olsak, kontrolümüz altındaki Yayladağ'ın karşısına düşen sınırımızdan rahatlıkla geçirebileceğimiz bombalı otoyu, neden yakalanma riskinin yüksek olduğu Cilvegözü sınır kapısından geçirelim" şeklinde konuştu. Dr. Halef el Muhtaf şunları söyledi:

> "Muhaliflerin kontrolündeki gümrük kapısından hiç aranmadan rahatlıkla geçirilen bir otomobil, Türkiye gümrüğünde de aranmadan rahatlıkla geçiyor. Burada, bir kasıt yoksa en iyimser yaklaşımla bir güvenlik zafiyeti var. Türkiye, hemen Suriye'yi suçlayacağına bu zaafiyetin sorumluluğunu kabul etmeli. Türkiye'nin yanıtlaması gereken soru "Neden aracı aramadınız? sorusu olmalıdır".

Yumuşama Olunca Saldırı Geldi

Suriye Enformasyon Bakanı Dr. Halef el Muhtaf, Türkiye ile Suriye arasındaki ilişkileri daha da gergin hale getirmek isteyenlerin provokasyonu olarak nitelediği saldırının, Suudi Arabistan gazetesi El Hayat'ta hemen "Suriye'nin işi" olarak duyurulmasının "bir anlamı olduğuna" dikkat çekerek sözkonusu saldırının "Türkiye'nin Suriye'ye bakışında yumuşama belirtisinin olduğu bir zamana denk geldiğini" ileri sürdü.

Türkmen Sığınmacılar Ateş Püskürüyor

Suriye'nin başkenti Şam'da mülteci kampında yaşayan Türkmen sığınmacılar Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'a ateş püskürüyorlar. Kamp sakinleri "Erdoğan bizi unuttu ama Esad yalnız bırakmadı" diyorlar.

Bir yıl önce Halep'teki çatışmalardan kaçarak Şam'a gelen ve Dummar'daki geçici sığınmacılar kampında barındırılan 267 Türkmen aile, evlerinden olmalarının sorumlusu olarak Türkiye ile Erdoğan'ı sorumlu tutuyor. Kamp sakinlerinden İbrahim, "Suriye ortak vatanımızdı. Halep'de mutlu ve refah içinde yaşıyorduk. Burada ise zor koşullar altında yaşam savaşı veriyoruz" diyerek, Suriye Devlet Başkanı Beşar Esad'a övgüler yağdırdı "Açlıktan ölürüm ama Esad'ı asla satmam" diyen İbrahim, Türkmenlerin muhaliflerden değil rejimden yana olduklarını ileri sürerek "Türkiye, Türkmenleri kullanamayacak" dedi.

Kampın sorumlusu, Şam Valiliği Yürütme Komitesi üyesi Ammar Kelou, Halep'ten kaçıktan sonra başkente gelen ve sokaklardan toplanarak söz konusu kampa getirilen Türkmenlerin, "terör tehdidi" kalktığında memleketlerine gönderileceklerini belirtti. Kelou, çok sayıda sığınmacının bir süre sonra geldikleri bölgelere döndüklerini kaydetti.

Suriyeli gönüllü gençlerin küçük çocuklara eğitim verdikleri kampta kadınlara da el becerisini geliştirici kurslar düzenleniyor. Küçük çocukların tüm aşılarının da yapıldığını belirten kamp yetkilileri, gezici bir hastanenin de Türkmen sığınmacıların hizmetinde olduğunu kaydettiler.

Sosyal İşler Bakanı Şammat'dan Türklere Çağrı: *"Yardım Kampanyalarına Aldanmayın"*

Suriye Sosyal İşler Bakanı Prof. Dr. Kinda Şammat, Türkiye'de son aylarda Suriye'ye yardım adı altında düzenlenen kampanyalarda toplandığı iddia edilen yardımların Suriye'ye gelmediğini belirterek "bu çağrıları ciddiye almayın, Suriye halkına yardım etmek isteyenler Suriye Kızılayı ile ilişkiye geçmeliler" dedi.

BM'nin uluslararası anlaşmalardan doğan yükümlülüklerini yerine getirmeyerek ülkesindeki savaş mağdurlarının acil ihtiyacı

olan yardımları yapmadığını ileri süren Şammat bazı Müslüman ülkeler dışında, bakanlığının çalışmalarına destek veren uluslararası bir kuruluş olmadığını kaydetti.

Halk Örgütleniyor

İki yıldan bu yana iç savaş yaşayan Suriye'de halk, muhalif saldırılara karşı "vatanı savunma" amacıyla örgütlenmeye başladı.

Ordu ve silahlı gençlerden oluşan Şebiha'lardan sonra ülkenin muhaliflerin yoğun olduğu bölgelerinde yaşayan köylüler silah kuşanarak "Milli Direniş Örgütü" adı altında çatışmalara katılmaya başladılar. Ordunun sürekli mevzilerde bulunması nedeniyle yaşadıkları bölgelerde "selefi" olarak adlandırdıkları muhalif Özgür Suriye Ordusu'na karşı direnme amacıyla örgütlenen, ordudan da silah yardımı alan sivillerin sürekli devriye görevi yaptıkları, zaman zaman da çatışmalara katıldıkları belirtiliyordu.

Lazkiye iline bağlı, Türkiye sınırına yakın Kasab ilçesine girişte yol kontrolü yaptıkları sırada karşılaştığım bu milisler köylerine yapılan muhalif saldırılara karşı direnmek amacıyla, Arap, Türkmen, Ermeni, Süryani vatandaşlarla hep birlikte savunma kararı aldıklarını söylemişlerdi. Ordudan yardım aldıklarını, ancak resmi bir güç olmadıklarını belirten milisler, Şebiha güçleri ile askerlerin bulunmadıkları zamanda güvenliği sağlamaya çalıştıklarını da vurgulamışlardı.

Ülkenin özellikle Türkiye sınırına yakın yerleşim biriminde yüzden fazla Milli Direniş Örgütü oluşturulduğu ileri sürülüyor. Örgüt içinde çoğunlukla Sünnilerin yer aldığı kaydediliyor.

ABD'nin Tutum Değişikliği

Suriye krizinde en çarpıcı gelişmelerden biri ABD'nin tutumundaki farklılıklar oldu. Esad muhaliflerine desteğini "insani yardım" çerçevesinde sürdürdüğünü her fırsatta belirten ABD'nin Suriye'deki krize ilişkin endişeleri olduğu biliniyordu. Esad'ın gidişinden sonra ülkede El Kaide başta olmak üzere aşırı İslamcıların hakim olacağı endişesi en başta geleniydi. Bu endişe nedeniyle, örneğin, desteklediği Suriyeli muhalif gruplardan, El Kaide bağlantılı aşırı İslamcı El Nusra Cephesi'ni terör listesine aldı. Suriye'deki en büyük üçüncü grup olarak bilinen Cephe, kafa kesmenin yanısıra, ayrım gözetmeden katliam yapmasıyla tanınıyor.

Muhalefetin parçalı oluşu da ABD'nin endişesini arttırıyordu. ABD yönetiminde muhaliflere verilen desteğin "insani yardım" çerçevesi dışına taşması halinde doğrudan çatışmaların içinde olunacağı kaygısı da vardı. Bu, Obama'nın ikinci kez

seçilmeye hazırlandığı Kasım seçimlerinden önce kendisine sunulan bir planı reddetmesinden de anlaşılabilirdi pekala.

Seçim öncesi, Dışişleri Bakanı Hillary Clinton ile dönemin CIA Başkanı David Petraeus, Suriyeli muhaliflere silah verilmesi konusunda birlikte hazırladıkları bir planı Beyaz Saray'a sunmuşlardı. Obama yönetimi sözkonusu planı, ABD'yi de çatışmaların içine çekeceği gerekçesiyle geri çevirmişti. Seçimlerin ardından aynı planın bir kez daha gündeme geleceği konuşulmuştu, ancak Clinton'un yaşadığı sağlık sorunları, Petraeus'un da bir aşk skandalına adının karışması buna olanak tanımadı. Obama yönetiminden plana destek veren tek kişi, Savunma Bakanı Leon Panetta idi.

ABD'nin dışında, Suriye'nin ezeli düşmanı İsrail de, Esad sonrası oluşacak yeni rejimde, Suriye'de var olduğunu iddia ettiği kimyasal/biyolojik silahların akibeti konusunda endişeler taşıyordu. Bu silahların aşırı İslamcıların eline geçeceğinden duyduğu bu endişeyi sık sık dile de getirdi. Nihayet 30 Ocak 2013 Salı akşamı, Lübnan-Suriye sınırında, Suriye'ye silah taşıdığını ileri sürdüğü bir Hizbullah konvoyunu vurduğunu duyurdu. ABD de İsrail'in bu açıklamasını doğruladı. İsrail, hedefin Suriye değil, Hizbullah olduğunun sanılmasını istiyordu. Ancak, Suriye, saldırının sözkonusu sınıra değil, Şam yakınlarında bulunan bir araştırma merkezine yapıldığını açıklayarak İsrail'i suçladı. Suriye muhalefetinin önde gelen gruplarından Özgür Suriye Ordusu (ÖSO) ise İsrail'in aslında, Esad'a yardımcı olmak amacıyla sözkonusu saldırıyı kendilerine yönelik yaptığını ileri sürdü. Üst düzey bir Amerikan istihbarat yetkilisinin 2 Şubat 2013 tarihinde Time dergisine yaptığı "İsrail Suriye'de birden fazla hedefi vurdu" açıklaması İsrail ile ÖSO'yu yalanlamış, Suriye'yi doğrulamıştı.

Yani, Esad'ın bir an önce gitmesini isteyenler, şimdi ondan sonra olacaklar konusunda ciddi endişe duymaya başlamışlardı.

Esad'ı devirmekte ısrarlı olanların, Esad sonrası döneme ilişkin korkuları yüzünden, krizin ilk dönemlerinde muhalefete verdikleri "kayıtsız, şartsız" destekte durakladıkları artık medyanın da dile getirdiği bir gerçekliğe dönüştü. 3 Şubat 2013 tarihli Times gazetesi, uluslararası kamuoyunun Suriye halkını yarı yolda bıraktığını savunarak, Türkiye sınırındaki isyancılara ağır silahlar verilmesi gerektiğini yazdı örneğin.

ABD ile Müttefiklerinin Bölgesel Planları, Planların Açmazları

ABD'nin bu tutum değişikliğinin altında iki temel etken var. Birincisi, oluşan ciddi direnç, gerilim karşısında ABD'nin Ortadoğu'ya ilişkin temel politikalarında tadilatlara, kısmi değişikliklere, bazı adımları zamana yaymaya yönelmesi. İkincisi, İsrail ile yeni yeni de Türkiye'nin yöneldiği oldu bittilerin önünün kesilerek, bunlara ayar verilmesi.

ABD stratejistleri 2001'deki Irak müdahalesiyle birlikte Büyük Ortadoğu Projesini (BOP) dillendirmeye başladıklarında arka plandaki asıl hedef, bölgeyi bir bütün olarak uluslarası liberal ekonominin (uluslararası meta ekonomisinin) içerisine çekmek, bölgenin barındırdığı dünyanın bakir kalmış en yoğun ucuz-eğitimli emek deposunu uluslararası üretim süreçlerine dahil etmekti. Yani yönetimlerin değişmesini, ülkelerin parçalanmasını hedefleyen BOP bir yeni sömürgecilik planının ürünüydü.

Ancak aradan geçen on yıl içinde görüldü ki, işler bu sadelik içinde gitmiyor. Irak müdahalesiyle Saddam devrildi ama bu kez ABD genişleyen Şii etkinliğiyle yüzleşti. Tunus, Mısır gibi ülkelerdeki isyanların içinden ılımlı İslamcıların iktidara gelmesi sağlandı. Ama bu kez isyanların ardı arkası kesilmedi, isyankar kitle tepkileri "çiçeği burnundaki" ılımlı İslamcı iktidarları sallamaya başladı. Libya'da Kaddafi devrildi ama daha şimdiden

ABD, desteklediği İslamcıları kontrol edemez bir duruma düştü, Libya en az üçe bölünmenin eşiğine geldi.

ABD'nin Azeriler üzerinden diğer azınlıkları da tetikleyerek İran'ı parçalama hayalleri de aynı şekilde gerçekçi görünmemektedir. Herşeyden önce, İran Azerileri iktidar bloğu içinde güçlü bir şekilde temsil edilmektedir. İran'ın devlet geleneği buna engeldir. Suriye'de dahi devlet geleneğinin etkilerini izliyoruz. İran gibi köklü geleneğe sahip bir ülkede bu beklentiler fazlasıyla aşırıdır. İran toplumunun içsel dönüşümler yaşama ihtimali bu senaryolardan çok daha güçlüdür. Ama bunların hiçbirisi kısa vadede parçalanma olarak biçimlenmeyecektir.

ABD Suriye'ye de el atarken, aslında Libya'da olduğu gibi, kısa bir sürede iktidarın yıkılmasını hedefliyordu. Sonrası açısından ise "kervan yolda düzülür" diyerek yönetimi biçimlendireceği sanısındaydı. Oysa burada da beklenen olmadı. Suriye krizinin uzun süreceğinin anlaşılmasıyla birlikte bölge aktörleri yeni kartlar açmaya başladılar.

Dakika Bir, Gol Bir: ABD-Türkiye-Barzani Yönetimi Arasında Ayyuka Çıkan Sorunlar

Irak'ta Nuri el Maliki iktidarı Suriye'den sonra sıranın kendilerine geleceğini, Irak'ın parçalanma tehlikesiyle karşılaşacağını görerek varolan çatışma alanını genişletmeye yönelik adımlar atmaya başladı. Irak'taki en etkili ABD yanlısı aktör olan Barzani'ye, Saddam sonrası boşlukta ele geçirdiği Musul ile Kerkük'teki petrol bölgelerini Irak merkezi yönetiminin denetimine vermesini istedi. Aksi taktirde, yaptırım olarak Irak Kürdistanı yönetimine ödenmesi gereken petrol gelirlerinden düşen payı vermeyeceğini açıkladı. ABD-Barzani yönetimi-Türkiye ittifakı bu gelişmeye cevap olarak Kürtlerin Irak'tan ayrılması kartını oynayabileceğini gösterdi. Bu doğrultuda adımlar

atılmaya başlandı. 21 Aralık 2012'de Time Dergisinde yayınlanan röportajında, Neçirvan Barzani bir süper gücün (ABD) korumasında, güçlü bir bölge devletinin (Türkiye) hamiliğinde statüsü zamanla belirlenecek bağımsız ya da federatif bir oluşuma yönelme isteklerini dile getirdi. Aynı doğrultuda Türkiye'de başta Öcalan olmak üzere Kürt hareketinin temsilcileriyle barış görüşmeleri apar topar yeniden başlatıldı. İmralı görüşmelerinin kamuoyuna yansıtıldığı günlerde, 20 Ocak 2013 tarihli Yeni Şafak gazetesinde Eski MİT Müsteşar Yardımcısı (şimdi de MİT'in kamuoyundaki sesi olan) Cevat Öneş *"Türkiye'nin Kürt sorununu çözmesi bölgede sınır ve harita değişikliğini gündeme getirebilir"* demekteydi. Ardından da hem Türkiye kamuoyu hem de uluslararası Kürt kamuoyunun "petrol zengini ülke" olma hayalleri içine sokularak bu plana destek olmalarının sağlanması için yoğun bir medya bombardımanı başlatıldı.

Ancak daha birinci dakikada yine işlerin karışmakta olduğu görüldü. ABD yönetimi, Türkiye'nin Irak Kürdistanı'ndaki petrol ve doğalgaz rezervleri konusunda Barzani yönetimi ile alttan alta iş bitirme girişiminden hazzetmediğini hissettirdi.

ABD'nin Kabil'den gelen, birçok Ortadoğu ülkesinde görev yapmış olan şimdiki Ankara Büyükelçisi **Ricciardone**'nin 6 Şubat'ta (2013) gazetecilerle yaptığı sohbet Hürriyet gazetesinde şöyle yeralıyordu:

> "Amerikan Büyükelçisi, Irak'ın 'hem büyük bir fırsat, hem de büyük bir risk' olduğunu vurgulayarak başladığı değerlendirmesinde, 'Türkiye, ABD, Irak hükümeti ve Irak içindeki Kürt Bölgesel hükümeti, tümü aynı stratejik çıkarı paylaşıyor; Bu da Irak'ın bir bütün olarak, petrol ve gazını, gelecek nesiller için dünya marketlerini sunma yeteneğini azami ölçüye çıkarması' dedi. Bunun anlamının, 'Irak'ın tümündeki petrol ve gaz sektörünün stratejik gelişmesi' olduğunu vurgulayan Büyükelçi, şöyle konuştu:
>
> 'Iraklılar hidrokarbon yasasını çıkarmaya çalışıyorlar. Bunu başarmaları hem Irak için, hem de Türkiye ve ABD için önemli.

> Biz Türkiye'nin Irak'ta mevcut petrol ve gazın sadece yüzde 20'sine değil, tümüne, yüzde 100'üne erişiminin olmasını istiyoruz. Türk tüketicilerinin Türkiye'nin petrol ve gaz konusundaki stratejik ihtiyacı konusunda kaynak çeşitliliğine sahip olmasını istiyoruz. Eğer Türkiye Irak'taki mevcut petrol ve gazın sadece yüzde 20'sine erişilebilir olursa, bu bizi gerçekten üzer. Biz ayrıca, Türkiye'nin, Irak petrol ve gazının, tüm Irak'ı kastediyorum, dünya pazarlarına ulaştırılması için Hürmüz Boğazı'na stratejik alternatif olmasını istiyoruz.'
>
> Türkiye'nin Irakla ekonomik ilişkilerinden bahsedildiğinde, sadece petrol ve doğalgazdan değil, ticaretin tüm unsurlarından bahsedildiğini de hatırlatan Amerikan Büyükelçisi, 'Eğer ben, mesela bir Türk televizyon, çamaşır makinesi, otobüs, telefon, telefon hizmeti, konserve domates, donmuş tavuk, buğday üreticisi olsaydım, tüm Irak pazarına erişimimin olmasını isterdim. Erbil, Dohuk ve Süleymaniye gibi, Türk üretimi malların ve markaların Basra ve Bağdat'a da ulaşmasını isterdim. Bu tüketicilere erişimimin zarar görmesini istemezdim' dedi.
>
> Ricciardone, Ankara-Bağdat ilişkilerinin güçlü olmasını istediklerini, bunun için çalıştıklarını da söyledi."

ABD Büyükelçisi burada açıkça AKP'nin Irak politikasını eleştirirken, gözünü petrol bürümüş olan AKP'nin yanısıra AKP ile iş tutarak fiilen tankerlerle Türkiye'ye petrol taşınmasına yönelen Barzani yönetimini de eleştirmiş oluyordu. Petrol gelirlerine göz diken Koç-Çukurova gibi gruplara da mesaj iletirken, diğer sermaye gruplarını da bu en büyükleri sınırlandırmaları için akıl veriyordu.

Ancak Riccardone'nin konuşmasının bu ana vurgusunun yerine Türkiye basınında aynı konuşma içinde geçen Balyoz -Ergenekon davalarına dönük eleştirileri, demokrasi çağrısı yapan sözleri öne çıkartıldı. Konuşmanın ana vurgusu gözlerden uzak tutuldu. ABD'nin tepkisinin nedeni pek anlaşılamadı. Oysa ABD yönetimi, hemen arka çıktığı Riccardone aracılığıyla, Türkiye'nin Irak (aynı zamanda Suriye) politikalarında ABD'nin eleştirilerinin dikkate alınması için bir hamle yapıyordu. Tayyip

Erdoğan aynı tutumunu sürdürecek olur, ABD'nin eleştirilerini dikkate alınazsa, AKP rejimiyle birlikte, özellikle de kendisinin "demokrasi karşıtı" ilan edilmesine kadar gidebilecek bir yolun açılabileceği ima ediliyordu. Sonrasıysa malum, dünyadaki muhtelif örnekler biliniyor. Dünyada "demokrasiden uzaklaşanların", "demokrasi karşıtlarının" başına ne geliyorsa AKP'nin, esas olarak da Tayyip Erdoğan'ın başına derece derece aynı şeylerin gelebileceği bu açıklamayla hissettirilmiş oldu. Bu eleştiriler Türkiye'nin Suriye politikalarında da bir ölçüde kafasına göre davrandığı gerçeği ile birlikte ele alınmalı. Önümüzde yaklaşan seçim süreçlerinde AKP ve Tayyip Erdoğan'ın kaderi biraz da bu gibi konulardaki tutumlarıyla bağlantılı olacak anlaşılan.

Ancak sürecin daha karmaşıklaştığını gösteren başka gelişmeler gündeme hızla eklendi. Aynı gün Irak Kürdistanı Doğal Kaynaklar Bakanı'nın danışmanı Michael Howard, attığı bir tweet ile Ricciardone'yi Don Kişot'a benzetti. 6 Şubat (2013) tarihli Hürriyet'teki haber şöyleydi:

> "Howard tweet'inde, 'ABD Büyükelçisi, Don Kişot gibi, Irak'taki yel değirmenlerine mızrağını doğrultmuş. Peki Sancho Panza'sı nerede?' ifadesini kullandı.
>
> Kuzey Irak'tan bu tepki, Ricciardone'nin dünkü değerlendirmelerinde Türkiye'nin Kuzey Irak'taki Kürt yönetimi ile enerji alanda girdiği işbirliğine yönelik açıklamalarının ardından geldi."

Bu gelişmelerin arka planının anlaşılabilmesi için önceki gelişmeleri hatırlamak gerekiyor. Bu açıdan Enerji Enstitüsü adlı sitenin 11 Kasım 2011 tarihli haberine göz atalım:

> "Dünyanın en büyük petrol şirketlerinden ExxonMobil'in, Irak'ın kuzeyinde petrol arama çalışmaları yapmak için Kuzey Irak Bölgesel Yönetimi yetkilileriyle anlaşma imzaladığı açıklandı. Kuzey Irak yönetimi için bir 'güvenoyu' anlamına gelen bu hamle Bağdat hükümetinin tepkisini çekecek gibi görünüyor.
>
> Kuzey Irak Bölgesel Yönetimi'ne danışmanlık yapan Michael Howard, Financial Times'a yaptığı açıklamada, geçen ay imzalanan

> anlaşmalar doğrultusunda, Exxon'un bölgedeki altı petrol ve doğalgaz havzasında arama yapacağını söyledi.
>
> Hürriyet'in haberine göre, Howard, 'Kuzey Irak Bölgesel Yönetimi, son aylarda birkaç büyük petrol şirketiyle görüşmeler yapıyordu. Sonuçta ExxonMobil altı bölgede arama yapma yetkisi elde etti' dedi.
>
> Anlaşmaya yakın bir diğer isim Irak merkezi hükümetinin de anlaşmalarla ilgili bilgilendirildiğini belirtirken, ExxonMobil yorum yapmayı reddetti.
>
> Kuzey Irak dünyanın en zengin petrol ve doğalgaz yataklarından birine sahip. Bölgede 45 milyar varil petrol, 100 bin ile 200 bin milyar ayak küp arası da doğalgaz bulunduğu tahmin ediliyor.
>
> Aralarında ABD'li Marathon Oil ve Hess'in de bulunduğu bağımsız petrol ve gaz şirketleri son yıllarda Kuzey Irak'a yoğun ilgi göstermişti. BP'nin Meksika Körfezi'ndeki petrol sızıntısı faciasının ardından görevinden ayrılan eski CEO'su Tony Hayward da kısa bir süre önce bölgeye odaklanan Genel Enerji şirketinin başına getirildi.
>
> Ancak şu ana kadar Exxon, BP ve Royal Dutch Shell gibi şirketler, bu anlaşmaların gayrimeşru olduğunu savunan Bağdat hükümetinin tepkisini çekmemek adına Kuzey Irak'tan uzak durmuştu."[1]

Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, Irak Kürdistanı Bölgesel Yönetimi'nin Danışmanı Michael Howard sadece Barzani Yönetimi'nin tepkisini değil ama (şu ya da bu ölçüde) bir dünya devi olan ExxonMobil'in tepkisini de dile getiriyordu. Bu tepki aynı zamanda çoktandır bölgede faaliyet gösteren Çukurova Holding ile Koç Holding'in duygularına da hitap ediyor olmalıydı.

Bu gelişmeleri Cumhuriyet'teki köşesinde 8 Şubat (2013) tarihli yazısında ele alan Mustafa Sönmez, şu yorumları yapıyordu:

> Bölgenin, Bağdat'a yakın İran'ın daha fazla nüfuzu altına girmesinden endişesi olan ABD'nin, şimdilik yekpare Irak'tan yana olduğu açık. Bu durumda Türkiye burjuvazisinin ve AKP rejiminin Kuzey Irak yönetimini ayartması nasıl mümkün olacak?

[1] http://enerjienstitusu.com/2011/11/11/exxonmobil-kuzey-irakta-alti-bolgede-petrolu-ele-gecirdi/

ABD'ye rağmen mi? AKP rejiminin tehlikeli oyunu burada başlıyor. Bir oldubittiye getirip, *"Kürtler, Bağdat ile olmak istemiyorlar, kim zorlayabilir?"* gerekçesi ABD'nin önüne konabilir. Gidiş, o yönde...Kaldı ki, Bağdat'ın petrol iplerini kendi elinde tutmak istemesi ve daha "ulusalcı" duruş niyetleri, ABD kökenli çokuluslu petrol şirketlerinin sabrını zorluyor, onları Türkiye ile birlikte davranmaya doğru itiyor.

Irak'ın petrol ve doğalgaz rezervleri tahminlerden de büyük. Türkiye'nin rant avcısı burjuvazisi , halkları birbirine düşürmek pahasına, hem bunların üretilmesinden, ortaya çıkacak zenginlikten pay peşinde, hem de boru hatları ile taşınması konusunda inisiyatif almak istiyor.

Irak'ın en önemli petrol ihracat limanı Basra'da, **Mina El-Bakr.** Güney Irak sahalarının boru hattı ile bağlandığı bu terminal günde 3 milyon varil yükleme kapasitesinde. Türkiye'den geçen **ITP-** Kerkük Ceyhan Ham Petrol Boru Hattı, da Irak'ın en büyük ihracat hatlarından bir diğeri. Karayolu taşımalığı çıkış yolu da **İskenderun Limanı**. Ancak, ITP hattının her iki merkez kontrolünde olması bu hattın rasyonel kullanımını olumsuz etkiliyor. **Doğal gazın** sevki için ise henüz bir boru hattı yok. İhracat için **Kuzey Suriye** topraklarının kullanılması da bir seçenek. Bu da Sünni Kürt nüfusun yoğun olduğu **Kuzey** Suriye topraklarının kolay kontrol edilebilir hale getirilmesini gerektiriyor.

AKP rejimi ve arkasındaki fırsatçı Türkiye sermayesi, Irak'taki Kürt-Arap (hatta Türkmen) gerilimini kışkırtıp nüfuz alanını genişletme ve o ölçüde bölge kaynaklarının talanından pay alma derdinde. Kürt sorununa çözüm adı altındaki elma şekeri servisi, sadece bu talanın yol temizliği için.

Umalım **Türk-Kürt,** tüm barış yanlıları oynanan bu büyük oyunun farkındadır. Özellikle umalım ki, Kürt siyaseti, büyük fotoğrafın tümünü idrak edebilsin, halkların barışı kadar **sınıflar mücadelesinin** seyrini de dert edebilsin. Yine umalım ki, Kürt siyaseti, halkları birbirine düşürecek olası bir serüvene karşı sorumlu bir davranış geliştirirken bugüne kadar AKP'den yediği kazıklardan da gerekli dersleri çıkarmış olsun..."

Dünyanın en önemli petrol yataklarından birisinin bulunduğu bölgenin böyle adeta paldır küldür "iç edilebileceği" hayalinin çok uzun sürmeyeceği önümüzdeki yıllarda daha iyi anlaşılacak.

Diğer her yerde olduğu gibi, bu plan da birçok yönüyle başarısızlığa uğramaya mahkum. Zira bölge toplumları açısından adil olmayan hiçbir paylaşım kalıcı bir istikrar yaratma şansına sahip değil. Başta Rusya ile İran olmak üzere pekçok uluslararası aktörün yanısıra birçok yerel aktörün de bu süreci baltalamaya çalışacağı, ABD ile müttefiklerinin, hatta ABD'nin bizzat kendi iç uyumunun da kolay sağlanamayacağı anlaşılıyor. Ayrıca bu süreç Kürtler arasında da önemli ayrışmalara gebe bir durum ortaya çıkartmaya aday. Ağırlıkla Kürt yoksullarının temsilcisi konumundaki PKK'nin kendi idam fermanını içeren bu planlara balıklama atlayacağını beklemek ham hayaldir. Irak'ta bu sorunların kısa vadeli ayrışma olarak biçimlenmesinden ziyade, uzun süreli bir çözümsüzlük olarak yaşanması çok daha muhtemeldir.

Irak'taki Gelişmelerin Suriye'ye Dönük Yansımaları

Irak Kürdistanı'ndaki özellikle doğalgazın boru hatlarıyla "güvenlikli" bir şekilde Akdeniz üzerinden sevk edilebilmesi için Kuzey Suriye'nin, yani Suriye'nin Kürt bölgelerinin yeni bir düzene kavuşturulması gerekir. İşte tam bu noktada, Suriye'de yeni bir Kürt oluşumunun önünü kesmeye çalışırken, Türkiye'nin El Kaide-El Nusra gibi gruplar üzerinden Kürtleri sindirerek bölgedeki kontrolü ele geçirme çabaları daha anlamlı hale geliyor. AKP yönetimi bir taşla birkaç kuş birden vurma hevesinde. Ama sorunlar burada da ayağına dolanıyor. Cengiz Çandar 8 Şubat'ta (2013) Radikal'deki köşesinde bu sorunları çoğunlukla Suriye Kürtlerinin liderlerinin ağzından şöyle dile getirdi:

> "Türkiye'nin hemen dibindeki bir noktada iki aydır süregelen ve son iki haftadır şiddetlendiği görülen çatışmalar, 'İmralı Süreci'ni yoldan çıkartacak bir potansiyele sahip ama Türkiye'de pek kimse -şimdilik- bu konunun farkında değil. Önemini de idrak etmişe benzemiyor.
>
> (...) Erbil'de yayımlanan ve Neçirvan Barzani'nin kontrolünde olduğu bilinen Rudaw gazetesine bir demeç veren PYD lideri

Salih Müslim, 'Araplar, Serekaniye'de kontrolü ele geçirirse Derik'i ve Haseke'ye kadar olan bölgeyi de denetim altına alacaklardır. (...) Serekani'nin ele geçirilmesiyle Kürtlerin çoğunlukta olduğu Cezire bölgesinin, PYD tarafından yönetilmekte olan Kobani (Ayn el-Arab) ve Afrin ile coğrafi bağlantısının kopacağını, yani Kürtlerin coğrafi olarak birbirleriyle iletişimin kopacağı iki ayrı coğrafyaya ayrılacağını ifade ediyor.' (...) 'Planları Kürtleri silahsızlandırmaktır. (...) Bu, Kürtlerin elimine edilmesine yönelik bir Türk talebidir.'

(...)Derik, Cizre'nin hemen altında. Haseke, Suriye'nin petrol ve doğalgaz kaynaklarını barındıran Irak ve Türkiye'ye bitişik el-Cezire vilayetinin merkezi. (...)Serekaniye'de hüküm süren çarpışmalar, Suriye Kürtlerinin kaderini belirleme özelliği taşıyor.

Salih Müslim'in (...) en amansız rakibi olan Suriye Kürtlerinin en Barzani yanlısı ismi olan, PYD dışı bütün Kürt örgütlerinin bir araya geldiği Kürt Ulusal Konseyi'nin bir önceki başkanı Abdülhekim Başşar da aynı iddialarda bulunarak (Rudaw'da) Türkiye'yi eleştiriyor. (...)

Türkiye, büyük bir hata yapıyor. Kürtlere karşı olmak istiyorlar. Kürt meselesini ortadan kaldırmak istiyorlar... Benim terörist olarak tanımladığım bazı güçler Serekaniye'ye geldiler. Kürt-Arap çatışması yaratıyorlar. Bu da dünyanın önünde Suriye devriminin şeklini tamamen değiştirir. Suriye'de Aleviler ve Sünniler arasında mezhepçilik başlamış, Kürt-Arap çatışması da başlarsa, artık rejim devrilmez.' (...)

'Biz Türkiye'yi dost olarak görüyoruz ama maalesef onlar o Arap silahlıların Serekaniye'ye girmelerine kolaylık sağlıyor. Bu da Türkiye'nin Suriye'deki Kürt meselesini yok etmeyi istemesi anlamına gelir. (...) Türkiye-Suriye sınırına radikal İslamcılar yerleşir. Bu, Türkiye hükümetinin kararı olmayabilir ama benim edindiğim bilgilere göre bu işin içinde MİT'in eli var.'

Abdülhekim Başşar'ın Rudaw'ın "Ama MİT hükümetin kontrolü altında" müdahalesi üzerine şu sözleri daha da ilginç:

'Türkiye devleti içinde bir taraf o güçlere destek veriyor, bunun arkasında siyasi bir kararın olması şart değil. Hangi taraf olduğunu söyleyemem. (...)

Bir soru da -ortaya- biz soralım; cevabı düşünülsün: 'İmralı Süreci', Suriye Kürtlerine ilişkin bütün bu gelişmelerden hiç etkilenmeden ve bunlardan ayrılarak, ilerleyebilir mi? Hedefine ulaşabilir mi?"

AKP yöneticileri ile ABD arasında adeta sürekli bir mekik diplomasisi yürüten Cengiz Çandar'ın eleştirilerini iki açıdan önemsemek gerekir. Bu eleştiriler bir yanıyla Riccardone'nin eleştirilerinin bir başka ağızdan Türkiye'nin Suriye politikalarına yöneltilmesi olarak değerlendirilebilir. Bu nedenle bu ifadeler AKP'ye Irak'ın yanısıra Suriye'de de ayar verme hamlesinin bir parçası olarak ele alınabilir. Diğer yanıyla da, AKP içi taraflaşmalara, ayrışmalara gönderme yapılmaktadır. Ancak bu yazının hemen ardından Tayyip Erdoğan bu konuya cevaben yaptığı konuşmada Suriye'deki Kürtlere yönelik saldırı politikasını üstlendi. Anlaşılan o ki, Cengiz Çandar'ın işaret ettiği "iktidarın bir kanadı" (muhtemelen Fethullahçılar) ile Tayyip Erdoğan arasında Suriye Kürtlerinin bastırılması konusunda -belki Irak politikalarında da- geçici ya da orta vadeli bir uyum olduğu anlaşılıyor. Bu uyumun ardında ABD neoconlarından İsrail'e kadar uzanan bir ittifakın desteğinin olma ihtimali tabii hemen akla gelebiliyor.

Öte yandan, AKP'nin karşı karşıya olduğu sorunlar öylesine büyük ki... 2015'e dek Türkiye'de üç seçim arka arkaya yaşanacak. AKP oy almak için, Türkiye sağının milliyetçi duygularını okşamak durumunda ama Ortadoğu'daki hızlı gelişmeler nedeniyle Türkiye'deki Kürt sorununda bir an önce adım atma baskısıyla karşı karşıya. Diğer yandan, Barzani ile Irak'ta kol kola giren AKP rejimi, Suriye'deki Barzanicileri karşısına alıp, güçsüz düşürme çabasında. Türkiye'de ise "yeni bir barış sürecinden", "PKK'nin silah bırakmasından" söz eden AKP rejimi, Suriye'de PKK ile yakın ilişki halindeki PYD'yi ezme gayreti içinde. Üç ayrı ülkede birbiriyle çelişen üç ayrı tutum. Bu yaman çelişki nasıl çözülür derseniz, cevabını bulmak zor. Bol keseden vaat, içi boş konuşmalar, yer yer tehditler, sürekli oyalamalar sürerken yapılan oldu bittilerle bugüne kadar gelindi. Ancak Türkiye'nin iç siyasetinde şimdiye dek karşılık bulan bu tarzın, bir süredir tam bir yangın yerine dönen Ortadoğu'da

tutma ihtimali pek yok. O nedenle, en azından önünde peşpeşe gelen üç seçimi geçirmek için durumu idare etmeye çalışan Tayyip Erdoğan'ın işi zor görünüyor. Hele ki Fettullahçılarla olan gerilimlerin büyük bir pazarlığa dönüşeceği anlaşılırken... Üstelik tüm bu gerilimli süreçlerde Tayyip Erdoğan'ın, ABD'nin kendisinden başka seçeneklere yönelmesinin önüne geçecek bir performans göstermesi de gerekecek.

AKP iktidarı ve Tayyip Erdoğan, bu ucuz hayallerin peşine takılmanın bedellerini önümüzdeki yıllarda pahalıya ödeyecek. Aynı şekilde Kürtler içinde bu ucuz planlara katılmayanların kazançlı çıkma olasılığı daha güçlü. Suriye'de yaşananlarsa bu öngörülerin en belirgin dayanağı durumunda.

Esad Devrilebilir mi?

Elbette bu mümkün. Ama Suriye'nin bir Libya ya da Irak olmadığını akılda tutmak gerek. Ordusunun, aralarında yüksek rütbeli bir kaç subayın da bulunduğu saf değiştiren 5 bin askerine rağmen, hala çok güçlü olduğu bir gerçek.

Suriye ordusunun bölge ülkelerinden farklı olarak, ülkenin sınırlarını korumak, topraklarını savunmak dışında, İsrail işgali altındaki Golan tepelerini yeniden ele geçirmek de var. Ordunun neredeyse önündeki "tek milli görev" bu.

Peki Suriye ordusunun durumu ne? Fransız manda yönetimi altında gönüllü güçler tarafından 1920 yılında kuruldu Suriye ordusu. Arap ulusçuluğunun, emperyal güçler için tehdit sayıldığı bir dönemdir bu dönem. Yetkilileri tamamen Fransızlardan oluşan bu ordu Suriye'nin ilk modern ordusu olarak kabul ediliyor.

Fransız manda yönetiminin Suriye'nin kırsal bölgelerinde oluşturduğu jandarma birimleri sadece suçla mücadelede değil, manda yönetiminin karşıtlarına karşı da kullanılmıştı. Levanten Özel Güçler, 1930'larda yine Fransızlar tarafından kurulan Humus Askeri Akademisi'nden gelen Suriyeli memurlardan oluşturuldu. 1938'de bu güçlere mensup asker sayısı 10 bine ulaştı. Bu güçlerin içinde 88'i yüksek düzeyde Fransız olan 306 memur görev almıştı. 1946'da son Fransız yetkilinin Suriye'yi terk etmesinden sonra Levanten Özel Güçler, bağımsız bir ülkenin düzenli ordusuna dönüştüler. İlk Arap-İsrail savaşı sırasında sayıları 12 bine çıktı.

Suriye ordusunun çoğunluğu kırsal kökenli Alevilerle, Dürzilerle, Kürdlerle, Çerkeslerden oluşuyor. Suriye, Şam, Kuzey, Doğu, Güney, Güneybatı, Sahil ve Merkez olmak üzere tam yedi askeri bölgeye bölünmüş bir ülke. Her bölgenin bir de komutanı var. Suriye ordusu, büyük bir insan gücüne sahip. Tüm servislerin yaklaşık yüzde 80'i insan gücüne dayanıyor. 1985 yılında düzenli ordu 396 bin asli, 300 bin de yedekten oluşuyordu. Ama 2012 yılında bu sayı yaklaşık 215 bin olarak açıklanmıştı. Bu sayının acemiler dahil tahminen 300 bin olduğunu belirten İsrailli uzmanlar, yedeklerle beraber 600 bin kişilik bir ordu olduğunu söylüyorlar Suriye'nin.

Suriye yıllarca çoğu 2. Kolordu'dan gelen birliklerden oluşan bir gücü de Kuzey Lübnan'da barındırıyordu. 2003 yılında yaklaşık 20 bin kişilik bir güçtü bu. Bu birlikler Beyrut, Metn, Bekaa Vadisi, Turablus, Batrum ile Kafr Kalous'da konuşlandırılmışlardı.

Ekipman

İsrail'le 1973 ve 1982 yıllarında yaptığı savaşlarda Suriye'nin kara gücünün eksikliği büyük sorun olmuştu. O tarihten sonra güçlü ordu kurma çabasını güttü bu ülke. İşe yeni bir Muharebe düzeni

oluşturmakla başladı. Ekipmanlarını geliştirdi. Ancak zırhlılarla yapılan kara tatbikatlarında pek başarılı olamadı Suriye ordusu.

Suriye dikkate değer sayıda, -yaklaşık 2 bin kadar- T-54/T-55'lerden oluşmuş ana muharebe tankıyla zırhlı araçlara sahip. Ne varki bunların çoğu dèmodé olmuş durumda. Oysa bir zamanlar sahip olduğu hızı arttırılmış, manevra kabiliyeti yüksek T-72 tankıyla Golan tepelerinde İsrail'i çok zorlayan saldırılar gerçekleştirmişti.

1990'ların başında 4 bin Sovyet yapımı tankı vardı ülkenin. 2012'de ise 4 bin 700 tankı oldu. 90'lar biterken Rusya'dan T-80 tankı aldığı yolunda, onaylanmamış bir bilgi de var. Suriye 1500 parçadan oluşan kapsamlı çekili topçu silahına da sahip. Suriye 80'ler boyunca durmadan ve dikkate değer biçinde mekanize piyade güçlerinin düzeyini yükseltti ancak çoğunun ekipmanı düşük kaliteliydi.

Hava Gücü

Suriye'nin çok güçlü hava savunma sistemi olduğu kabul ediliyor. Çok sayıda uçaksavar silahıyla, topları var. Hava savunma sisteminde SA-5 uzun menzilli SAM füzelerine sahip Suriye. Bu füzeler Şam, Halep civarında. SA-8 mobil birimleri de Lübnan sınırına ve doğu Lübnan'a kaydırıldı.

Suriye anti tank savaş kapasitesini de geliştirdi. 1990'ların sonunda 1000 adet AT-14 Kornet anti tank füzesi, 1987'de de 500 km menzilli 500 yeni Sovyet SS-23 balistik füzesi aldı. Suriye'nin aralarında sinir gazı da olan kendi kimyasal silahlarını ürettiği de biliniyor.

İnsan Gücü

İnsan gücü açısından iyi durumda olan Suriye'nin bu gücü askerliğin zorunlu oluşundan da kaynaklanıyor. Küçük bir Yahudi

topluluğun dışında askerlik Suriye'de 1946 yılından beri zorunlu. Kadınlar askere alınmıyor ama askeri kurumlarda başta halkla ilişkiler olmak üzere önemli işlevleri var. Ancak analistler Suriye'nin bu büyük insan gücünü yönetmede zayıf olduğunu ileri sürüyorlar. Tatbikat, destek, lojistik levazımat eksikliği var ordunun.

Organizasyon

Yeniden düzenlenmiş 1. ile 2. Birlikler çok önemli birlikler olarak kabul ediliyor. 3. Birlik ise çok yakınlarda aralarında yedek güçlerin de bulunduğu bölümlerin derlenmesiyle oluşturuldu. 2012'de Suriye üç kolordu kurdu. Bunlar yedi zırhlı tümen, üç mekanize tümen, bir özel güç tümeni ile Cumhuriyet Muhafızları Birliği'nden oluşuyor. Cumhuriyet Muhafızları da üç zırhlı tugayın yanısıra bir topcu alayından oluşuyor.

Tipik bir zırhlı tümen yaklaşık olarak 8 bin askerden oluşuyor Mekanize tümen 11 personeli kapsıyor. Zırhlı tümenlerin her biri iki zırhlı tugay barındırıyor,, bir mekanize piyade tugayı ve dört topçu taburunu içeren tugay.

Başka bir bilgiye göre her zırhlı tümen üç zırhlı tugayını, bir mekaniz tugayını, bir topçu taburunu barındırıyor. Her mekanize tümen iki zırhlı tugay, iki mekanize tugay ile bir topçu tümeninden oluşuyor. Suriye ordusunun yedi tugaydan oluşan bir de paraşüt tümeni var.

1800'e yakın sayıda sınır muhafızının olduğunu da hatırlatalım. Hava savunma kontrolü de yaklaşık 60 bin kişilik hava kuvvetleri mensubundan oluşuyor. 20 hava savunma tugayına dağılmış durumda bunlar. Deniz savunma tugayları da denizden gelecek tehditlerde görevli. SS-C-1BS ile SSC-3 karadan karaya füzelerle donatılış durumda. Karadan karaya füze sistemlerine sahip tugayın sayısı üç. Suriye'nin karadan karaya füze fırlatıcısının toplam envanteri 18 FROG-7, 18 SS-21 ile 26 Scud Bs and Cs'den oluşuyor.

Suriye 100 adet T-54/T-55 tankları ile çok fonksiyonlu füze rampasına da sahip, AT-3 antitank güdümlü füze ile yerden havaya atılan Strela-2 füzesi de var. Ayrıca 105 mm, 122mm ve 152 mm'lik toplar da orduda mevcut.

Birinci kolordunun karargahı Şam'da. İsrail'e yönlendirilmiş biçimde formüle edilmiş. Bu kolordu ayrıca Ürdün'e de odaklanmış durumda. Bu kolordu dört zırhlı tümeni kontrol ediyor. 1.Kolordu başlıca olarak özellikle Golan tepelerine yönelik olarak savunma pozisyonunda.

İkinci kolordunun merkezi de Lübnan sınırındaki Zabadani'de. Üç zırhlı tümen ile bir mekanize tümenden oluştuğu sanılıyor. İkinci kolordunun görevi başkenti rejime muhalif askeri birimlerden gelecek herhangi bir eyleme karşı korumak.

Üçüncü kolordu yeni formüle edildi. Karargahı Halep'de. Ülkenin Türkiye ile Irak sınırlarını korumakla görevli. Bu kolordu Hama'dan sorumlu aynı zamanda. Suriye'nin güç sevkine 1973'deki ateşkesi takiben BM ile yapılan anlaşma sonucu sınırlama getirildiğine inanılıyor. Bu anlaşma 6 bin kişilik bir askere, 75 tanka, 36 topa izin veriyordu.

Rusya Savunma Bakanı Anatoly Serdyukov'un "Suriye ordusu militan gruplara tam anlamıyla karşılık verebilirdi" demesinde haklılık payı var. Serdyukov, "Suriye ordusu bozuldu ve savaşamaz iddiaları bir mübalağadır. Bu analistler altı ay evvel Suriye hükümet güçlerinin militanlara cevap veremediğini söylüyorlardı ama ardı ardına yaşanan gelişmeler onların yanıldığını ortaya koydu" demişti.

Suriye'ye ikinci kez Şubat 2013'de yaptığım gezide, öncekinden farklı bir Suriye gördüm. Karayoluyla Lazkiye'den Şam'a yaptığım yolculuk sırasında bıktırıcı yol kontrollerinin dışında olağanüstü bir durum yoktu. Lazkiye'de, kendisine bağlı

11 askeri birime komuta eden, adının açıklanmasını istemeyen üst düzey bir komutanla da konuşma şansı buldum. Komutan, Türkiye sınırındaki bölgeler dışında tüm ülkede durumun ordunun kontrolünde olduğunu belirterek bugüne kadar Suriye ordusunun krizin başından beri savunmada kaldığını, bir yandan da istihbarat topladığını söyledi. "Şimdi saldırı aşamasındayız. Suriyeli olmayan ne kadar yabancı varsa hepsini imha edeceğiz" diye de ekledi. Genel hava, komutanın sözlerini doğrular nitelikteydi. Şam'da kaldığım süre içerisinde her gece Suriye topçusunun Şam kırsallarını vurduğuna tanık oldum.

Suriye'de Bundan Sonra Ne Olur?

Herşeyden önce muhalifler ile destekçileri bu konuda ne düşünüyor, bunun anlaşılması gerek. Çünkü Esad sonrası için bir plan yaptıkları haberlere de konu oldu. Esad'ı devirdikten sonra demokrasiye nasıl geçecekleri konusunda bir "yol haritaları" bile var.

Elli kadar muhalif(!) elbette ABD Barış Enstitüsü ile Alman Uluslararası Güvenlik İşleri Enstitüsü adlı düşünce kuruluşları tarafından başlatılan *Ertesi gün projesi: Suriye'de Demokratik Geçişin Desteklenmesi* başlıklı çalışma için çok uzun zamandan beri Almanya'nın Berlin kentinde gizli toplantılara katıldı. Toplantıda Suriye muhalefetini temsilen Suriye Ulusal Konseyi (SUK), Özgür Suriye Ordusu (ÖSO) ile Müslüman Kardeşler'in yanısıra küçük bazı gruplar da yer aldılar. Hazırlanan 150 sayfalık bir plan var ortada. Temel ilkelcri de "insan haklarına saygı" ve "hukuk".

60 Bin Asker

ABD ile müttefiklerinin bir başka planı daha var tabii. O da, "Esad rejiminin düşmesinin ardından" Şam yönetiminin elindeki kimyasal, biyolojik silahların radikal güçlerin eline düşmesini önlemek için 50-60 bin kişilik bir askeri kara gücünü Suriye'ye sokmak. Reuters haber ajansının 18 Ağustos 2012 tarihinde yayınladığı, ABD ile diplomatik yetkililere dayandırdığı haberine göre, konuya ilişkin yapılan gizli görüşmeler, Esad'ın güvenlik güçlerinin dağılması halinde, Suriye'deki kimyasal, biyolojik silah tesislerinin talana açık hale geleceği varsayımına dayanıyor. İki diplomatik kaynak, bu "en kötü senaryonun" gerçekleşmesi durumunda 50-60 bin kişilik bir kara gücüne ihtiyaç duyulacağını, ayrıca takviye güç gerekeceğini söyledi. Diplomatik kaynaklar, bu sayının barışı korumak için yeterli olmayacağını, yalnızca silah tesislerini güvenceye almak için yeteceğini de vurguladılar.

Bu tip bir askeri misyonun nasıl organize edileceği, hangi ülkelerin katılacağı net değil. Ancak kaynaklara göre bazı Avrupa ülkeleri bu plana katılmak istemedikleri mesajını ilettiler. Belirli bir acil durum planından söz etmeyen Beyaz Saray ise şimdilik sadece bu silahlarla ilgili kaygısını dile getirmekle yetiniyor. Suriye'nin elindeki konvansiyonel olmayan silah stoğunun boyutuyla ilgili net bir bilgi olmasa da, VX, sarin ve tabun gibi sinir gazlarının bulunduğu sanılıyor. ABD'ye göre ülkenin çeşitli yerlerine dağılmış durumda onlarca tesis var ve havadan bombardıman bu gazların havaya karışmasına yol açabilir.

ABD'nin, İsrail'in, diğer batılı güçler'in Esad yönetiminin elindeki kimyasal silahların El Kaide benzeri cihatçı Sünni örgütlerin ya da Hizbullah'ın eline geçmesinden endişe ettiğine yukarıda değinmiştim. Suriye kimyasal silah programına 1973'te başlamıştı.

ABD ile Batı ülkeleri Esad'ın devrilmesinden sonra ülkenin ne olacağına ilişkin kaygılanadursunlar, muhalifler Esad sonrası yeni bir

idari yapı konusunda çalışmalar yapmışlardı bile. Sivil İdare Konseyleri Başkanı olduğu söylenen Ömer Şavaf'ın Ortadoğu Analiz dergisiyle (Sayı:50, 2013, Cilt 5) yaptığı söyleşide verdiği bilgiler bir hayli ilginç. Suriye Ulusal Konseyi'nin de eski birüyesi olduğu belirtilen Şavaf, Esad sonrası döneme hazırlık için Sivil İdare Konseyleri kurduklarını söyleyerek amaçlarının ne olduğunu şu sözlerle açıklıyor: "Özellikle Suriye'de Esad sonrasında kaosu önleme çabasındayız. (...) Mahallelerde, köylerde idare konseyleri oluştu. (...) Şu an Suriye çapında 120 konseyden bahsedilmektedir. Bunun Suriye'nin tamamına yayılması için 1250 konseye ulaşmamız gerekli".

Şavaf'ın son derece naif olduğu anlaşılıyor. Esad sonrası Özgür Suriye Ordusu ile birlikte hareket eden İslamcıların çoğu, bu arada El Nusra Cephesi gibi aşırı İslamcı terör grupları Suriye'de isteklerinin "İslamcı bir yönetim" olduğunu açıkladılar defalarca.

Esad'ın da Bir B Planı Var

Muhaliflerin olduğu kadar, Beşar Esad ile çevresinin de kafalarında bir B planı var kuşkusuz. Esad ile ülkeyi yöneten güçlerin, uluslararası baskılar karşısında rejimin düşmesi halinde, şimdiki Suriye'nin bir bölümünde küçük bir Alevi devleti kurma planları gerçekleşebilir. Elbette bu plan ancak rejimin kontrolü yitirmesi sonrasında yoğunlaşacak bir iç savaşın ardından mümkün olabilir. Bir öngörü olmaktan çıkan planın hayata geçirilebileceğine ilişkin önemli bir kanıt Londra'da yayımlanan Eş Şarkül Evsat gazetesinde yer alan haber olabilir pekâlâ. Gazeteye göre Esad, sanıldığı gibi merkezi Şam değil Lazkiye olan bir Alevi devleti kurmanın hazırlığı içinde. Bu öngörü, bu ülkenin tarihini bilenler açısından tamamen hayal ürünü olarak değerlendirilemez. Bilindiği üzere, bir Alevi devleti kurma planı, Suriye'nin 1923'te Fransız egemenliğine geçtiği dönemde de gündeme gelmişti. 1930 yılında Fransızlarca kurulan Lazkiye Sancağı adını taşıyan Alevi devleti altı yıllık bir aradan sonra kurulan Suriye devletine katılmıştı.

Baba Hafız Esad'ın da zaman zaman aklında olduğu bilinen, oğul Beşar Esad'ın da eğer ülkesi işgal edilirse yönelebileceği yeni bir devletle karşılaşabiliriz bölgede: Alevi Cumhuriyeti. Böyle bir devlette laik Sünniler başta olmak üzere, azınlık dinlerin mensuplarının da yaşamaya istekli olmaları şaşırtıcı gelmez. Çünkü, Esad sonrası bir Suriye'de yaşamalarının mümkün olmadığına inanan çok sayıda Sünni laik ile Hıristiyan topluluk var Suriye'de.

Eğer bu planı hayata geçirmek isterse Esad'ın yapacağı ilk iş, kendisiyle yaşamak istemeyecek olan Sünni toplulukları, Alevi devletinin sınırları kabul ettiği alanların dışına çıkarmak olacak. Yani ülkenin Humus, Hula, El Haffe, Tiremise gibi Sünni ağırlıklı kentlerindeki nüfusu değiştirmesi gerekecek. Her ne kadar muhaliflerin iddiası da olsa Merkez Bankası rezervlerinin Şam'dan Tartus kentine taşınması söz konusu planın bir parçası gibi değerlendirilebilir. Tarafların birbirini tamamen yok edememesi halinde, kaotik bir sürecin ardından bir seçenek olarak gündeme gelebilecek bu planın gerçekleşmesi, güçlü bir Suriye olmasındansa küçük bir Alevi devletinin varlığını ehven-i şer olarak değerlendirebilecek olan İsrail tarafından kabullenilebilir. Dolayısıyla ABD tarafından da.

Suriye'nin tamamen parçalanması da bu ihtimalle birlikte elbette gündemde. Ama Esad'ın ya da Esad'ın temsil ettiği sosyal, siyasal güçlerin siyaset sahnesinden tamamen silinmesi o kadar kolay görünmüyor.

Esad'ın Kontrolü Kaybetmesi Durumunda Oluşabilecek Diğer Seçenekler:

1990'lı yıllarda yıkılan sosyalist rejimler sonrasında, bu ülkelerde mikro-milliyetçilikler tetiklenerek, ortaya bir dizi devletçik çıkartılmıştı. Şimdi de Ortadoğu'da benzer bir politika, etnisitelerin yanısıra esas olarak mezhepsel ayrışmalar üzerinden yaratılmak istenıyor. ABD ile yanındaki emperyal güçlerin eski Baas Rejimlerine yönelik politikası sadece rejimlerin devrilmesini değil, toplumların

neredeyse aşiretlere kadar çözülmesini teşvik edici yönde. Ülkenin parçalanması, toplumun çözülmesi gibi seçenekler ancak Esad rejiminin merkezi otoritesinin dağılması durumunda mümkün olabilir. Bu durumda ise ortaya çıkabilecek olasılıklar şöyle sıralanabilir:

1) Parçalanma: Yugoslavya Örneği

Parçalı, küçük, etnik ya da dini temellere dayalı devletçikler emperyal güçler açısından tabii ki tercih edilebilir yapılardır. Eğer böylesi bir parçalanma gerçekleşirse, Suriye Birinci Dünya Savaşı'nın hemen sonrasındaki haline geri dönmüş olacak. Suriye Fransız egemenliğine girdiğinde küçük devletlere, yapılara bölünmüştü. Şam Devleti, Halep Devleti gibi devletçiklerin yanı sıra Dürzilerin egemenliğindeki Cebel Dürzi yönetimi, 1936'da Türkiye'ye katılacak olan Hatay devleti bu parçalı yapının unsurlarıydı.

Esad'ın B planı olarak biçimlenecek bir Alevi devleti seçeneği de ancak bu durumda gündeme gelebilir. Ancak emperyalistlerin tercihi Esad'ın temsil ettiği güçlerin değil, kendileriyle uzlaşacak güçlerin denetiminde bir Alevi devleti olabilir. Ayrıca bu Alevi devletinin Suriye kıyılarını tamamen elinde tutmayacak olması, Halep'i içermemesi gibi coğrafi pazarlıkların ürünü olacağı da konunun bir diğer boyutudur.

2) Uzun Süreli İç Savaş: 1970-1990'lar Lübnan Örneği

Bilindiği üzere, Ortadoğu'da uzun süreli iç savaş yaşayan bir örnek mevcut. Lübnan'da 1970'li yıllardan başlayarak 1990'lı yıllara dek, çeşitli fasılalarla 17 yıl süren iç savaş siyasi literatüre "Lübnanlaşma" diye bir terim kazandırmıştı. Bu durum uzun süreli iç savaş yaşayan ülkeler için kullanılan bir terime dönüştü. Birkaç etnik, dinsel, mezhepsel, siyasi bölünme etrafında ülkeler, farklı süper güçlerin farklı tarafları desteklemesi sonucunda Lübnan'daki gibi uzun süren iç çatışmalara boğuldular. Lübnan'da ancak çeşitli başarısız uzlaşma deneyimleri sonrasında, 1990'lı yıllarda iç savaş içinde oluşan dengelerin ürünü olarak etnik, dinsel,

mezhepsel uzlaşmalar üzerine kurulu bir rejim tesis edilebildi. Bu rejimin hala pamuk ipliğine bağlı dengeler üzerinde ayakta durduğu bilinmektedir. Ortadoğu'daki ilk ciddi çatışmanın içinde Suriye gibi bir destekçisinden de yoksun kalacak olan Lübnan'ın yeniden bir iç savaşa gömülme ya da parçalanma ihtimali de oldukça güçlüdür. Yani bu tür süreçlerin içinde örselenmiş olan ülkelerin bellerini doğrultmaları pek kolay olmuyor.

Suriye açısından da bu koşulların bir çoğu mevcuttur. Suriye açısından tarafların birbirini dize getirmeyeceği uzun süreli bir iç savaş tablosu, henüz somut bir alternatif oluşturamayan ABD ile yandaşları açısından da cidddi bir seçenek olabilir. ABD'nin buradaki tek dezavantajı zamandır. Zira her geçen gün, ay, yıl düşüş sürecindeki ABD'nin hegemonyasının erimesine yol açmakta, süregen çatışmalar gücünün zayıflamasına neden olmakta, sonuçta ise yeni bir mevzi kaybıyla, prestijinin (hegemonyasının) örselenmesiyle noktalanabilmektedir.

3) Merkezi Otoritenin Uzun Süre Kurulamayacak Biçimde Ortadan Kalkması: Afganistan Örneği

1980'li yıllardan bu yana süren fasılalı iç savaş Afganistan'ı aşiret toplumuna geri döndürdü, merkezi otoritenin uzun yıllar kurulamayacağı bir şekilde "un ufak" etti. Emperyalist güçlerin oyun alanına dönen Afganistan örneği, bir dizi toplumsal yapının varolduğu Lübnan'dan daha geri bir toplumsal düzeyi, iç savaştan öte bir parçalanmayı temsil ediyor. Afganistan'da toplum çözülüyor. Yakın zamanda Libya'da ortaya çıkan tablo da Afganistan örneğine benzeme potansiyeli barındırıyor.

Suriye'nin olağanüstü parçalı etnik yapısı, eğer toplumsal çözülme başlar, bir düzeyde ise durdurulamazsa bu örneğe yakın sonuçlara gebe olabilir. Ancak bu gibi kaotik olasılıklar, Ortadoğu gibi kritik bir coğrafyada hiçbir güç tarafından kontrol edilemeyecek sonuçlara dönük tehlikeli gebelikleri arttıracaktır.

Sonsöz Yerine

Beşar Esad'ın devrilmesi üzerine yapılan hesapların gerçekleşmesi kolay olacağa benzemiyor. Çünkü Esad'a ömür biçmekte birbiriyle yarışan ABD ile Fransa'nın yavaş yavaş konuya ilişkin söylemlerini değiştirdikleri görülüyor. Sık sık "Esad'ın gitmesi an meselesi" diyen ABD Dışişleri Bakanı Hillary Clinton bakanlıktan ayrıldı. Bakanlığının son dönemlerinde muhalifler tarafından kurulacak bir "Sürgünde Suriye Hükümeti" ilanı için çok uğraştığı biliniyor.

Ancak, ABD Başkanı Barack Obama'nın Suriye politikasını belirleyen ekibindeki önemli isimlerden eski Şam Büyükelçisi Robert Ford sürgünde bir hükümet kurulması konusunda ABD'nin hiç de acele etmediğini söyleyecekti. Ford bu konudaki görüşlerini Arap dünyasının en büyük medya kuruluşlarından biri olan, Suriye karşıtı cephenin sözcüsü durumundaki Al Arabia'ya

açıklamıştı. Bunun ardından Fransa Dışişleri Bakanı Laurent Fabius'un "Esad'ın devrileceğine ilişkin bir belirti yok" demesi, Suriye karşıtı cephenin beklentilerinin pek de gerçekleşmeyeceğini gözler önüne seriyor.

Esad'ın beklendiği gibi devrilmemesinin nedenleri arasında, emperyal güçlerin Suriyeli muhaliflere silah yardımı konusunda pek cömert olmamaları da var. Çünkü bu silahların Esad'dan sonra kontrolü çok zor. Esad'ı devirmek isteyen islamcı/cihadçı güçlerin demokrasi gibi bir niyetleri yok. Emperyal güçler işin bu tarafıyla ilgili değiller. Verilecek silahlarla birlikte, Esad'ın devrilmesinin ardından, varolduğuna inanılan kimyasal/biyolojik silahların islamcıların eline geçebileceği endişesi Suriye'deki tutum alışlarını etkiledi. Bu nedenle, NATO yetkilileri sık sık Suriye'nin bütünlüğüne önem verdiklerini açıkladı. Suriye'nin Sünniler, Şiiler, Araplar, Kürtler arasında bölünmesinin (yukarıdaki seçeneklerden ilki) işine gelmeyeceklerini kavramışa benziyorlar. Bu nedenle Esad'ın gitmesi, ama mevcut rejimin korunması formülü de gündeme gelebilir.

Suriye'de işlerin ABD ile müttefiklerinin istediği gibi gitmeyeceğini 20 Ocak 2012'de Rusya'da bir televizyon programında Benjamin Popov dile getirmişti ilk kez. Medeniyetler Arası Ortaklık Merkezi adlı bir kuruluşun müdürü olan Popov, "Suriye'deki rejimin askeri güçle yıkılamayacağının farkına vardı" dediği batının Suriye'de iç savaş çıkarmanın tehlikeli olduğunu, bu krize siyasi çözüm bulunması gerektiğini anladığını da belirtiyordu. Popov'a göre Suriye'de çıkacak bir iç savaş, devleti çökertecek, bu savaş tüm bölgeye yayılacak. Benjamin Popov'un siyasal, ırksal, mezhepsel herhangi bir sorunun askeri güce başvurularak çözülmesinin mümkün olmadığını belirtirerek "Amerika'nın Irak ve Afganistan'daki, İsrail'in ise Lübnan ve Gazze'deki tecrübesi bunun en büyük delilidir" sözleri de bir gerçeği ifade ediyordu.

Ancak asıl önemli olan ise daha önce, özellikle BM'in Suriye Özel Temsilcisi Kofi Annan'ın, kendi adını taşıyan plan çerçevesinde Esad'la diyaloğa çağırdığı muhaliflerin önce şiddetle reddettikleri bu öneriye kısa bir süre sonra "evet" deme noktasına gelmiş olmaları. Suriye Ulusal Koalisyonu Başkanı Muaz el Hatib, 29 Ocak 2013'te yaptığı açıklamada, belli koşulların yerine getirilmesi halinde Esad rejimiyle görüşmeye hazır olduklarını söyledi. AFP'nin verdiği habere göre el Hatib gözaltındaki muhaliflerin serbest bırakılmasıyla, sürgündeki Suriyelilerin pasaportlarının yenilenmesi halinde Esad rejiminden yetkililerle doğrudan temas kurmaya hazır olduklarını duyurdu. Kabulü halinde görüşmelerin yapılacağı kentlerin de İstanbul ya da Kahire olacağını belirtti.

Bu, kolayca geçiştirilecek bir durum değil. Esad'la asla görüşmeyeceklerini ya da Esad'ın içinde yer alacağı hiç bir çözümü kabul etmeyeceklerini söyleyen bu büyük muhalif örgütün artık Esad'ın gitmesi gerektiğinden söz etmemesi, Suriye rejiminin iki yıldır süren iç savaşta gücünü koruduğunu ortaya koyar.

Lübnan'da yayınlanan Al-Diyar gazetesinde yer alan bir haber de Esad'ın tüm baskılara rağmen diplomatik kazanımlar da elde ettiğinin kanıtı. Habere göre Beşar Esad, Ürdün Kralı Abdullah ile Ürdün sınırından, Suriye'ye cihadçıların sızmasının önlenmesi konusunda anlaştı. Her iki ülkenin orduları bu konuda ortak çalışmalar yapacaktı. Bu durumdan en çok rahatsız olan ülkenin de Suudi Arabistan olduğu belirtiliyordu.

Sonuç olarak belirtmek gerekirse, kalır mı gider mi sorusuna yanıt vermek güç. İkisi de mümkün çünkü. Ancak her iki durumda da Suriye'nin eski Suriye olmayacağı kesin gibi.

Suriye'de bundan böyle ne olacağı konusundaki en korkunç senaryolar, ülkenin, tam 17 yıl boyunca iç savaş yaşamış olan komşu Lübnan'a benzeyeceği ya da merkezi otoritenin artık uzun

süre tesis edilemeyeceği ve kesintisiz çatışmalara boğulmuş olan Afganistan örneklerini model alan senaryolardır. Bu tahminlerin yapılmasında haklılık payı var elbette. Suriye de Lübnan gibi çok çeşitli milliyetlerden, dinlerden, mezheplerden oluşan bir ülke. Mezhep, din ve milliyet çatışmalarının körüklenmesiyle toplum iliklerine kadar lime lime olabilir. Bu olasılıkların yaratacağı sonuçlar ise tüm Ortadoğu'yu mezhep savaşlarının içine iten ve öngörülemeyecek denli büyük, kaotik şiddet içeren bir dizi tabloyu ortaya çıkarabilir.

Suriye'de bunlar karşısındaki önemli bir direnç unsuru ise, ülkede son elli yıldır izlenen Arap Milliyetçiliği politikası. Bu politika tüm farklı kimlikleri bu kavram altında toplayabildi. Lübnan'da olduğu gibi çok keskin bir uzlaşmazlık yaşanmadı ülkede. Aksine Lübnan'da iç savaşın taraflarından biri olan Sünniler, Suriye'de Alevi azınlık yönetimiyle büyük çelişkiler yaşamadılar.[1] Çok sayıda Sünni, Müslüman Kardeşler'in etkin oldukları yerlerden kaçarak Halep, Şam gibi islamcı terörün rastlanmadığı kentlere ya da bölgelere geldiler. Ülkenin en zengin kesimini, ticaret burjuvazisini oluşturan, dolayısıyla istikrarlı bir Suriye'den yana olan Sünnilerin büyük bir kesimi de halen Esad yanlısı.

Esad'ın devrilmesi durumunda bu birliği tutacak, üst bir "kavram" kalmayacak haliyle. Çünkü Arap Milliyetçiliği'ni temsil eden Esad'dan başka figür yok Suriye'de. Esad devrilse de

[1] Burada hemen 1982 yılında baba Esad'ın kanla bastırdığı Hama olayları akla geliyor. İslamcıların yoğun olduğu bu kentte faaliyet gösteren Müslüman Kardeşler örgütünün rejime yönelik terör eylemleri Hama katliamına yol açan en önemli nedendi. 1979 yılında Halep'de bir topçu okuluna yapılan saldırıda tam 83 Alevi askeri öğrenciyi öldürmüştü Müslüman Kardeşler. 1980 Ağustos ayında örgütün bombalı araçlarla gerçekleştirdiği saldırılarda da çok sayıda sivil hayatını kaybetmişti. Müslüman Kardeşler nihayet 1982 yılında, "kurtarılmış kent" ilan etikleri Hama'da ayaklanma başlatarak, kentteki hükümet mensuplarının da aralarında bulunduğu elliden fazla kişiyi öldürmüştü. Suriye ordusunun operasyon kararı bu olayların ardından geldi. Ordu, kente saldırmadan önce boşaltılması çağrısı da yapmıştı. Bu, Suriye yönetiminin aşırı güç kullanımı olarak değerlendirildi ama bir mezhep savaşı gibi görülmedi. Öyle ki, operasyonları yönetten ordu komutasında Sünni komutanlar da vardı.

devrilmese de artık ülkede "birlik"in korunması ya da en azından eski biçimiyle korunması mümkün değil. Çünkü, diğer nedenler bir yana, herşeyden önce özerklik ya da bağımsızlıkta kararlı bir Kürt nüfus var. Esad'ın, Kürtlere adeta teslim ettiği bölgeleri, durum sakinleştikten sonra eski durumuna döndürmesi, yeniden tamamen kontrolüne alması beklenemez. Bu noktada herşeyden önce İsrail, İngiltere ve ABD'nin başta Irak olmak üzere Kürtlere yönelik politikaları böylesi bir geriye dönüşü imkansız hale getiriyor. Kaldı ki, Türkiye'nin de katkılarıyla, Kuzey Irak'ta devletleşme yolunda, önemli adımlar atan Barzani üzerinden geliştirilen Amerkancı senaryolar son derece kışkırtıcı rol oynuyor. Kürtler bugüne kadarki en "avantajlı" pozisyonu Irak Kürdistanı ile Suriye'de denetimleri altına aldıkları bölgelerde elde ettiler. Bundan vazgeçmeleri, her iki durumda da, yani Esad kalsa da gitse de olanaksız. Ayrıca Suriye'nin kendi iç demokrasisi açısından da, bu kadar büyük basınç altında kalan bir Esad yönetiminin, ayakta kalması durumunda, emperyalist güçlere karşı yurt savunmasına katılmış olan siyasal güçlere dönük politikası da evvelce olduğu gibi, düz bir "ezme, bastırma" ilişkisi olarak biçimlenemez.

Esad, emperyal güçlerin saldırısına karşı koyup gücünü korusa da artık ne ülke içinde ne de bölgesel düzeyde basit geriye dönüş mümkün değil. Esad'ın kontrolü yitirmesi durumunda ise sadece Suriye değil, tüm Ortadoğu dengeleri köklü bir altüst oluş yaşayacak. Çatışmaların uzaması, iç savaş görüntülerinin yaygınlaşması gibi nedenlerle, belirsizliğin sürcklileşmesinin sonucu da yeni bir kaotik durumu tetikleyecektir.

Özcesi, tüm Ortadoğu geriye döndürülemez bir değişim girdabına doğru sürüklenirken, değişimin yönünü Suriye denklemi belirleyecek.

Kürt Sorunu ve Demokratik Özerklik *Mustafa Sönmez*
Çin Yüzyılını Anlamak *Kerem Gökten*